

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2016

Bc. Anežka Králová

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Centrum školského managementu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Připravenost finského vzdělávacího systému na kurikulární reformu

Preparedness of Finnish Education System to Curricula Reform

Bc. Anežka Králová

Vedoucí práce: PhDr. Jan Voda, Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Management vzdělávání

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Přípravenost finského vzdělávacího systému na kurikulární reformu vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 9. prosince 2016

.....

Bc. Anežka Králová

Ráda bych poděkovala především vedoucímu práce, PhDr. Janu Vodovi, Ph.D. za odborné vedení, optimismus, vstřícnost a cenné rady v průběhu zpracování této diplomové práce. Dále své rodině, která mi byla významnou oporou. Zvláštní poděkování patří Adamu Blaščíkovi za to, že jeho vznášedlo je plné úhořů.

MOTTO

V době, kdy už byl text diplomové práce v tisku, zveřejnilo 6. prosince 2016 OECD výsledky testování PISA za rok 2015. Finsko se díky konstantně kvalitním výsledkům ve všech třech sledovaných oblastech (matematika, přírodní vědy, čtení) zařadilo mezi pět nejúspěšnějších států. Tím bylo prokázáno, že finské vzdělávání je stále velmi inspirativní a má smysl jej nadále studovat.

ABSTRAKT

Diplomová práce představuje právě probíhající vzdělávací reformu ve Finsku. Práce si klade za cíl popsat proces implementace současné kurikulární reformy ve Finsku a zhodnotit připravenost učitelů, studentů učitelství a managementu na kurikulární reformu. V teoretické části jsou uvedena pojetí kurikula a kurikulárních reforem. Dále je stručně představen management změny, důvody, proč jsou reformy úspěšné či neúspěšné a specifika finského vzdělávacího systému. Výzkumná část práce podrobně analyzuje finské národní kurikulum z roku 2004 a z roku 2014, a také rozhovory s učiteli, studenty učitelství a manažery reformy. Na základě výzkumné části práce může říct, že učitelé a studenti jsou připraveni po stránce znalostní, ale nejsou připraveni na zavedení myšlenek reformy do běžného vyučování. Management reformy je na implementaci připraven. Do tvorby i implementace zapojuje učitele i ostatní zájmové skupiny, reformu komunikuje, vzdělává a má zajištěné financování. V závěru práce jsou shrnuty odpovědi na výzkumné otázky a stanovena doporučení pro další výzkum.

KLÍČOVÁ SLOVA

Kurikulum, reforma, školství, 2016, připravenost, finský vzdělávací systém, management změny, Finsko

ABSTRACT

This thesis introduces a topic of current educational reform in Finland. The main goal is to describe a process of implementation of current curricula reform in Finland and evaluate a preparedness of teachers, students of teacher education and management of curricula to curricula reform. In theoretical part, we define “curriculum” and “curriculum reform”, then we briefly introduce change management, reasons for successful or unsuccessful reform and specifics of Finnish education system. The research part analyses the Finnish National Core Curriculum from 2004 and 2014 in detail. It also analyses interview with teachers, students of teacher education and management of reform. Based on research part of the thesis, we can say that teachers and students have been prepared in a field of knowledge, however they have not been prepared for implementing the ideas of reform into their everyday teaching. The management of reform has been prepared for implementation. Management includes teacher and other stakeholders into creating of the new curricula, the reform is communicated and finances for the reform are secured. Conclusion of the thesis summarize answers for research questions and brings recommendations for a further research.

KEYWORDS

Curriculum, reform, education, 2016, preparedness, Finnish Education System, change management, Finland

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Teoretická část	10
2.1	Kurikulum a kurikulární reformy.....	10
2.1.1	Kurikulum	10
2.1.2	Tvorba kurikula.....	11
2.1.3	Kurikulární reforma	12
2.2	Implementace kurikulárních reforem.....	13
2.2.1	Management změny	13
2.2.2	Důvody ne/úspěšnosti kurikulárních reforem.....	17
2.3	Specifika finského vzdělávacího systému	20
2.3.1	Inspirace finským vzdělávacím systémem.....	20
2.3.2	Finský vzdělávací systém	21
2.3.3	Jednotná základní škola	22
2.3.4	Střední školy	23
2.3.5	Proč má Finsko dobré výsledky?	24
3	Výzkumná část.....	26
3.1	Metodologie	26
3.1.1	Výzkumné cíle a otázky.....	26
3.1.2	Výzkumné metody	27
	Analýza dokumentace	27
	Polostrukturované rozhovory	28
3.1.3	Omezení práce	29
3.2	Analýza dokumentace.....	29

3.2.1	Kurikulum pro základní vzdělávání z roku 2004.....	29
3.2.2	Kurikulární reforma 2016	33
3.3	Analýza rozhovorů.....	41
3.3.1	Respondenti.....	41
3.3.2	Rozhovory s učiteli a studenty	42
3.3.3	Rozhovory s manažerkami.....	63
3.4	Výsledky a interpretace výzkumu.....	69
3.4.1	VO1: V čem spočívá aktuální kurikulární reforma ve Finsku?	69
3.4.2	VO2: Jak probíhá proces implementace současné kurikulární reformy ve Finsku?	71
3.4.3	VO3: Jak jsou připraveni učitelé a studenti učitelství na kurikulární reformu?	72
3.4.4	VO4: Jak se připravil management na kurikulární reformu?.....	73
4	Závěr	74
5	Seznam použitých informačních zdrojů.....	75
	Seznam zkratk	82
6	Seznam příloh	82

1 Úvod

Východiskem pro volbu tématu této diplomové práce, je pohled na finský vzdělávací systém jako na jeden z nejlepších příkladů moderního vzdělávání (Andere, 2013), a také jako na systém generující výborné výsledky v mezinárodním testování PISA¹. (OECD, 2016)

Možná i díky výsledkům v PISA, se finským vzděláváním inspirovala Česká republika. V roce 2013 se v Senátu konaly veřejné semináře na téma „Možnosti aplikace finského vzdělávacího systému v ČR“, kam přijelo několik finských odborníků, například Kristiina Volmari, poradkyně pro vzdělávání a vedoucí odboru zahraničních věcí z Finského národního ústavu pro vzdělávání (FNÚV) a profesor Miku Risku, ředitel finského Institutu pro leadership ve vzdělávání při Univerzitě v Jyväskylä. (Senát ČR, 2013) O rok později jmenoval tehdejší ministr školství, mládeže a tělovýchovy Marcel Chládek profesora Risku jedním ze svých poradců. (EDUin, 2014)

V roce 2015 a na podzim roku 2016 proběhly nejen českými médii články s titulky informujícími o tom, že ve Finsku se chystají rušit klasické vyučovací předměty. (Garner, 2015; Kania, 2016; Novinky.cz, 2016) Například v článku *the Independent* se až hluboko v textu čtenáři dočetli, že „*Finské školy jsou zavázány k tomu, aby alespoň jednou ročně uskutečnily výuku založenou na tématech*“² (Garner, 2015). To je typickým příkladem povrchního a kusého pohledu na finskou vzdělávací reformu. Tento článek později dementoval Finský národní ústav pro vzdělávání (Halinen, What is going on in Finland? – Curriculum Reform 2016, 2015). I během našeho rozhovoru z Erjou Vitikka, Ph.D., členkou nejužšího přípravného týmu kurikulární reformy, bylo jasně uvedeno, že klasické předměty se rušit nebudou, už jen kvůli tomu, že jsou zakotveny ve školském zákoně, není tedy možné je z nového Kurikula vynechat.

Pověst finského vzdělávání a mediální zkratky mne inspirovaly k tomu, abych Finsko zvolila destinací svého studijního pobytu. To mi umožnilo dostat se do epicentra událostí právě probíhající finské kurikulární reformy základního vzdělávání. Měla jsem jedinečnou příležitost sledovat zblízka proces a setkat se vrcholnými manažery zodpovědnými za implementaci reformy. Díky mému pobytu ve Finsku a komunikaci se zaměstnanci Finského

---

¹ The Programme for International Student Assessment

² Vlastní překlad

národního ústavu pro vzdělávání, se mi také podařilo získat návrh nového Kurikula v anglickém jazyce, který v té době ještě nebyl zveřejněn.³

V říjnu 2016 byla na půdě Pedagogické fakulty UK prezentována část výzkumu týkající se obav učitelů a studentů učitelství na přednášce „*Glorious PISA results and the curricular response to the downward trend in Finland mirrored in the Czech curricular reform*“ za účasti Anssi Lindell, Ph.D. z Univerzity v Jyväskylä.

Cíle diplomové práce

Cíle mé diplomové práce jsou:

1. popsat proces implementace současné kurikulární reformy ve Finsku
2. na základě obsahové analýzy rozhovorů s učiteli, studenty učitelství a managementu kurikulární reformy zhodnotit připravenost těchto aktérů na kurikulární reformu

Struktura práce

Teoretická část práce představuje základní pojmy „kurikulum“ a „kurikulární reforma“, zabývá se i tvorbou kurikula. Dále jsou popsány důvody, proč se často nedaří vzdělávací reformy úspěšně implementovat. Ve výzkumné části práce je shrnuto finské Kurikulum z roku 2004 a hlavní změny v novém Kurikulu z roku 2014, které je právě implementováno. Dále je provedena analýza polostrukturovaných rozhovorů s učiteli a studenty učitelství. Zvláště jsou potom zpracovány rozhovory s manažery kurikulární reformy na lokální a státní úrovni. Na základě analýz všech rozhovorů, jsou formulovány argumenty pro zodpovězení výzkumných otázek:

1. V čem spočívá aktuální kurikulární reforma ve Finsku?
2. Jak probíhá proces implementace současné kurikulární reformy ve Finsku? (stav ke květnu 2016)
3. Jak jsou připraveni učitelé a studenti učitelství na kurikulární reformu? (sonda v regionu Jyväskylä založená na rozhovorech)
4. Jak se připravil management na kurikulární reformu? (Promyšlené předpřipravené kroky, jak dostat reformu i na tu nejnižší úroveň implementace)

V závěru práce jsou shrnuty výsledky výzkumu a stanovena doporučení pro další výzkum.

---

³ Tento dokument je analyzován v kapitole 1.5 Kurikulární reforma 2016.

2 Teoretická část

2.1 Kurikulum a kurikulární reformy

Jelikož je finská vzdělávací reforma postavena na zcela novém směřování, které reaguje na změny ve společnosti (Halinen, General Aspects of Basic Education Curriculum Reform 2016 Finland, 2014), zaměříme se v našem výkladu nejdříve právě na tento pojem, který považujeme pro porozumění problematice za klíčový. Současně se pokusíme s oporou o další zdroje vymezit pojem kurikulární reforma a popsat významné charakteristiky kurikula, které musí být zvažovány při jeho tvorbě.

2.1.1 Kurikulum

V užším pojetí je možné pojem definovat jako

„cílově obsahový program školního vzdělávání“ (Janík, 2013).

Průcha (2009) pojímá kurikulum podobně, jako:

„složitý edukační fenomén, který z nejobecnějšího pohledu znamená obsah vzdělávání, učební plán.“⁴

Další možné je chápání pojmu širěji jako:

„obsah vzdělávání (učivo) v širším slova smyslu a proces jeho osvojování, tj. jako veškerá zkušenost žáka (učícího se), kterou získává ve školském (vzdělávacím) prostředí, a činnosti, které jsou spojeny s jeho osvojováním“ (Maňák, Janík, & Švec, 2008, str. 14)

nebo jako

„komplex problémů vztahujících se k řešení otázek proč, koho, v čem, jak, kdy, za jakých podmínek a s jakými očekávanými efekty vzdělávat“ (Walterová, Kurikulum. Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě, 1994, str. 13).

Pro účely této práce se nám jako nejvýstižnější jeví definice od Maňáka, Janíka a Švece, protože dle našeho názoru nejlépe vystihuje šíři kurikula, v tom smyslu, v jakém je vnímána tvůrci kurikula ve Finsku. Finský Národní ústav pro vzdělávání, který má na starosti nové kurikulum, se snaží měnit nejen vzdělávací obsahy, ale například i kulturu školy. V novém

---

⁴ Termín je odvozen z latiny (curro, -ere = běžet; curriculum = běh, závodní dráha, vůz; cursus = běh, průběh; curriculum vitae = běh života) (Průcha, Pedagogická encyklopedie, 2009)

finském národním kurikulu se můžeme dočíst: „*Kultura školy hraje klíčovou roli při implementaci jednotné základní školy. Vždy ovlivňuje kvalitu školní práce tak, jak je vnímána žáky.*“⁵ (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014, str. 24). Pro potřeby této práce budeme označovat pojmem Kurikulum (s velkým K) dokument finské reformy základního vzdělávání (the Finnish National Core Curriculum).

2.1.2 Tvorba kurikula

Nejen vymezení pojmů, ale především proces tvorby kurikula, je zásadní při seznamování se s tímto komplexním tématem. Kurikulum totiž může sloužit k různým účelům, například k přizpůsobení se požadavkům měnící se společnosti nebo naopak ke konzervaci hodnot. Právě na základě účelu je potřeba zvolit vhodnou formu, vytvořit obsah a projít celým procesem až k implementaci.

Tröhler (2014) popisuje dva účely kurikula. Prvním z nich je snaha o výchovu a vzdělávání občanů daného státu, druhá je snaha o rozvoj individuality s ohledem na budoucí uplatnění a sociální roli dítěte.

Štech (2013) upozorňuje, že bychom měli mít na mysli nejenom pragmaticky, co je za potřebí pro každodenní život, ale měli bychom stavět na hodnotách, které jsou pro společnost zásadní, které napomáhají rozvoji intelektu a morálky.

Janík, Maňák, Knecht, & Němec (2010) představují dvě současné tendence při formulování kurikula. První je sklon konzervovat osvědčené hodnoty a doplňovat je novými poznatky. Druhá se zaměřuje na učitele a dává mu více možnosti modifikovat kurikulum podle situace. Tento model klade ale na učitele velmi vysoké nároky.

Autoři dále představují model kurikula, ve kterém jsou odlišeny kurikulární procesy a formy kurikula. Za procesy kurikula považují projektování kurikula, implementaci kurikula a realizaci kurikula. S kurikulem je spojen i proces revize, ve kterém dochází k přehodnocení projektovaného kurikula. Formy kurikula jsou pojmově spjaty s procesy, jak můžeme vidět na schématu 1.

---

⁵ Vlastní překlad

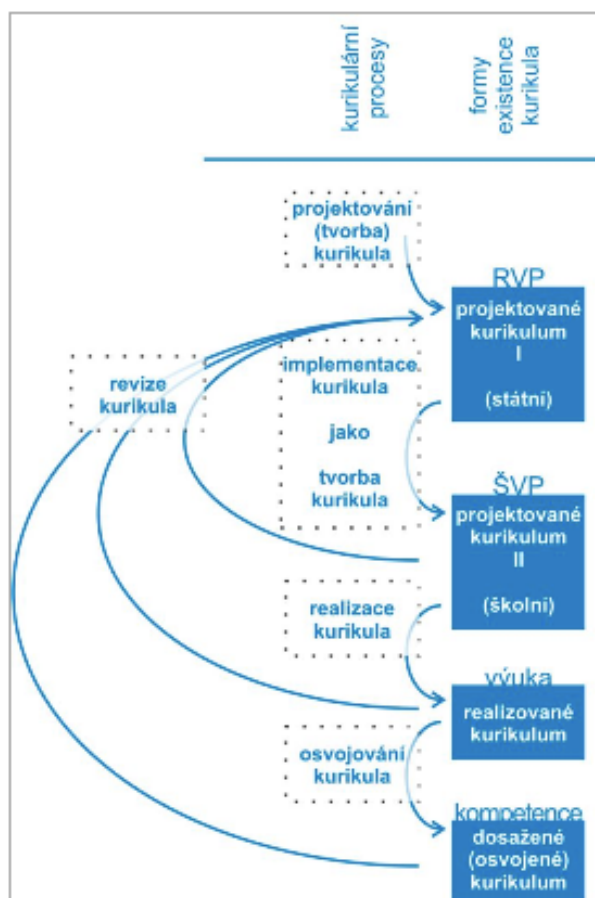

Schéma 1: Tvorba kurikula (Janík, Maňák, Knecht, & Němec, 2010)

V České republice je zkušenost s implementací nového kurikula, která probíhala na základě změny školského zákona č. 561/2004 sb. od roku 2005. V posledních letech vzniklo i množství publikací, které se zabývají reflexí této kurikulární reformy. Například Štech, 2013; Straková, 2013; Beran, Mareš, & Ježek, 2007; Helus, 2007; Straková, 2007. Tato změna byla přijata rozporupně, v některých případech došlo i k nepochopení klíčových pojmů reformy. (Walterová, 2012; Varianty, 2006).

2.1.3 Kurikulární reforma

Různě se dá definovat i pojem „kurikulární reforma. V širším pojetí jako:

„komplex systémových změn vztahujících se k těm nejdůležitějším otázkám, jež si lze v souvislosti se vzděláváním klást“ (Janík, 2013, str. 638),

v užším pojetí se reforma provádí pouze na úrovni cílů a obsahů školního vzdělávání.

Průcha, Mareš a Walterová kurikulární reformu vymezují následovně:

„Zásadní změna koncepce kurikula a kurikulární politiky a její implementace do praxe. Hlavním znakem současných reforem v demokratických zemích je úsilí o vytváření takových kurikul škol. vzdělávání, která by zajišťovala přípravu na život v 21. stol. a utváření hodnot, postojů a kompetencí vzdělávaných subjektů.“ (Průcha, Walterová, & Mareš, Pedagogický slovník, 2009, str. 136).

Výše uvedené vymezení od Průchy, Mareše a Walterové dobře vystihuje směřování finského vzdělávání. Příprava na život v 21. století, například pomocí průřezových kompetencí, je jedním z hlavních motivů aktuální kurikulární reformy. (Halinen, What is going on in Finland? – Curriculum Reform 2016, 2015) (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014)

2.2 Implementace kurikulárních reforem

V předchozí kapitole jsme se seznámili s různými pojetími kurikula i s dalšími, pro práci zásadními, pojmy. Jak bylo naznačeno, kurikulum je poměrně komplexním a komplikovaným tématem. (Pinar, 2004) Právě kvůli komplexnosti a komplikovanosti není ani tvorba a implementace kurikulárních reforem snadným cílem. Reformy mají často přinést zcela nový pohled na vzdělávání, změnit nejen obsah výuky, ale také myšlení a návyky institucí, skupin i jednotlivců ve vzdělávacím procesu. Kvůli těmto nelehkým záměrům se stává, že vzdělávací reformy, tedy především jejich implementace, jsou rizikové a apriori negativně přijímané. Tato kapitola přináší teoretický vhled do managementu změny, který se právě přípravou a prováděním změn v organizacích zabývá, a několik důvodů, které mohou ohrožovat reformy, anebo naopak také prakticky napomáhat jejich úspěšné implementaci.

2.2.1 Management změny

Z předchozí kapitoly víme, že kurikulární reforma přináší *„komplex systémových změn“* nebo *„zásadní změnu koncepce“*. Aby byly tyto změny úspěšně uvedeny do praxe a nezůstaly pouze na úrovni teorie, je důležité znát a systematicky řídit proces jejich implementace. Právě tímto tématem se zabývá management změny. Management změny je podle Koláře a Hrázdilové Bočkové (2008) *„cílevědomá a uvědomělá lidská aktivita, zaměřená na přípravu a provádění změny prostřednictvím řízených lidí.“* (str. 46)

Na otázku, proč je důležité nezůstat na místě a provádět změny nejen ve chvíli, kdy je systém nefunkční, ale i ve chvíli, kdy vykazuje dobré výsledky (což je i případ finského vzdělávacího systému (Halinen, 2014)), odpovídá Gordon, Altsonová a Snowdenová (2007):

1. *I když stávající stav (status quo) není vyloženě špatný, existuje většinou prostor pro zlepšení.*
2. *Zatímco všechny změny automaticky nevedou ke zlepšení, zlepšení se beze změny neobjeví.*
3. *Dokud nezavedeme změnu, nemůžeme vědět, zda je navrhovaná inovace lepší než stávající stav (status quo).*
4. *Účast v procesu změny může způsobit lepší porozumění a ocenění žádoucích rysů současného stavu a mohou vést k lepšímu pochopení, ocenění a zlepšení dovedností v samotném procesu změny.*⁶ (str. 174)

Modely změny

Existuje řada modelů, které se procesem změny zabývají. Představíme tři z nich: Lewinův třífázový model, Čtyři fáze změny od Lawrence a kol. a Kotterův model osmi kroků změny.

Lewin definoval tři fáze změny: rozmrazení, změnu a zamrazení. Během první fáze musí dojít k rozmrazení dosud stabilního stávajícího stavu. Je to nezbytné pro překonání odporu nebo přílišné konformity účastníků se skupinou. Rozmrazení napomáhá příprava účastníků na změnu, budování důvěry a rozpoznání potřeb změny, aktivní zapojení do rozpoznávání problémů a hledání společných řešení. Druhá fáze, změna, se týká samotné změny chování. K tomu napomáhá přesvědčení účastníků, že současný stav není nadále vyhovující, a podpora ve vnímání nové perspektivy. Je důležité propojit jejich myšlenky s respektovanými lidry, kteří také změnu podporují. Ve třetí fázi dochází k zamrazení. Tato fáze je nutná pro to, aby se po čase chování účastníků nevrátilo zpět do původního stavu. Jedná se o integraci změny do hodnot a tradic skupiny. Napomoci může institucionalizace nových modelů chování. (Schein, 1996)

Čtyřfázový model změny ukazuje změnu jako cyklický proces a v každé své fázi využívá tzv. klíčové osoby. První fází je Využití vlivu k prosazení nápadu. Na začátku každé změny je idea, která ale musí být prosazena tak, aby ovlivnila účastníky. Klíčovou postavou v této fázi je “evangelista”, který dokáže “prodat” myšlenky vlivným členům organizace. Druhá fáze Využití autority ke změně postupů přesně odpovídá svému názvu. Zde je nutné využít vlivné osoby, které čelí odporu účastníků ke změně a jasně určují, kdo má co, jak a kdy dělat. Jejich úkolem je dát ideji konkrétní podobu pro každodenní praxi. Klíčovou osobou je “autocrat”.

---

⁶ Vlastní překlad

Třetí fází je Zakotvení změny v technologiích. Zde je potřeba “architekt”. Jeho úkolem je zakotvit požadované chování a postupy tak silně, že se stanou nejen rutinou, ale i samozřejmostí. Tento proces musí být rychlý, účinný a viditelný. Vytváření kultury příznivé pro stálé změny je čtvrtou fází modelu a klíčovou osobou je “pedagog”. Zde by mělo dojít k ujištění, že změna po sobě zanechá prostředí otevřené dalším inovacím, ve kterém mohou probíhat další cykly změn. (Lawrence, Dyck, Maitlis, & Mauws, 2006)

Třetím uváděným je Kotterův model osmi kroků změny. Kotter považuje za zásadní vyvolat silné vědomí naléhavosti, které napomůže změnu odstartovat. Model se skládá ze tří období. První období se věnuje vytváření klimatu změny a obsahuje první tři kroky: Vědomí naléhavosti, Vůdčí tým a Vize a strategie. Prvním krokem by mělo být vyvolání vědomí naléhavosti u dostatečného množství účastníků tak, že z vlastní iniciativy začnou vyhledávat příležitosti a rizika pro organizaci. Druhý krok spočívá ve vytvoření týmů motivovaných a odpovědných osob, které povedou proces změny. Ve třetím kroku týmy formulují vize a strategie řešení problémů. (Kotter, 2009) (Tremolada, 2016)

Schéma 2 Kotterův model osmi kroků změny (Tremolada, 2016)

Druhé období se zaměřuje na zaujetí a umožnění změny, konkrétně v krocích: Komunikace, Uvolňování prostoru pro samostatné jednání a jeho podporu, Rychlé úspěchy. Komunikace by měla probíhat intenzivně, především mezi týmy a důležitými osobami, které mohou myšlenky podpořit a vyvolat tak ještě silnější vědomí naléhavosti. V pátém kroku reformy, Uvolňování prostoru pro samostatné jednání a jeho podporu, je hlavní myšlenkou to, že jedinci se silným vědomím naléhavosti pomáhají odstraňovat překážky v zájmu těch, co se také angažují v prosazování vize. Krok šestý, Rychlé úspěchy, jsou zásadní pro udržení

motivace a umlčení kritických hlasů a pochybností. Třetí období se týká implementace a udržení změny. Krok sedm, Nikdy nepolevovat, zdůrazňuje, že i po dosažení rychlých úspěchů je nutné udržet nasazení a stále směřovat své úsilí k vizi, dokud nedojde k jejímu uskutečnění. V kroku osmém, Upevnění dosažené změny, je nutné najít způsoby napomáhající upevnění změny natolik, aby se projevila ve struktuře a systémech organizace. (Kotter, 2009) (Tremolada, 2016)

Odpor ke změně

V každém z výše uvedených modelů byl zmíněn počáteční odpor ke změně nebo alespoň nejistota a strach, který na začátku změny provází. Je potřeba jej překonat, pokud chceme, aby implementace proběhla úspěšně. Gordon, Altsonová a Snowdenová (2007) uvádí věty, které se často na začátku změn objevují:

„Lidé na tohle nejsou připraveni“ - „Je to příliš složité“ - To na naší škole nemůže fungovat.“ - „ Už to někdo zkoušel?“ - „ Daří se nám i bez toho.“ (str. 187)

Není prospěšnou strategií tyto projevy nejistoty bagatelizovat, protože často skrývají jiné důvody a motivace, které je potřeba objevit a pojmenovat. Gordon, Altsonová a Snowdenová (2007) popisují osm faktorů odporu. My uvádíme ty z nich, které jsou relevantní pro tak rozsáhlou změnu, jako je finská reforma základního vzdělávání. Jsou to tedy: návyky, nedostatek stimulů, povaha plánované změny, normy učitelů a společnosti, nedostatek pochopení, odlišnost názoru nebo nedostatek schopností. Často se nejedná pouze o jeden samostatný důvod, ale spíše o jejich kombinaci.

Pro snížení odporu k změně je vhodné, aby účastníci cítili, že projekt změny je jejich vlastní, ne zaváděný zvenčí, a že je podporován vrcholnými představiteli organizace. Také by jim měly změny ulehčovat a ne přidávat zátěž, stavět na hodnotách, které jsou účastníků již známé, být provázeny pocitem jistoty a autonomie, ne ohrožením. Napomáhá také, pokud jsou účastníci přizváni k procesu diagnostikování problému. Proces implementace by měl být snáze přijímán také ve případě, že účastníci pocítují pochopení, podporu, důvěru a jistotu ve vztahu jeden z druhému a argumenty oponentů jsou empaticky vnímány a je zvažována jejich relevance. Dokument by měl být také stále otevřen k revizi a dalšímu přehodnocení.

Při finské kurikulární reformě je téma pochybností o reformě aktuální hlavně u učitelů a studentů učitelství. Proto také management reformy volí strategie, jak pochybnosti zmírnit, například se opírají o známé hodnoty a zvažují relevanci argumentů od oponentů. Více informací k nalezení ve výzkumné části práce, v kapitole 3.3 Analýza rozhovorů.

2.2.2 Důvody neúspěšnosti kurikulárních reforem

V úvodu kapitoly uvádíme pohled Johna Deweyho na to, co je při změnách ve školství zásadní, poté představujeme několik důvodů, proč jsou některé reformy vzdělávání úspěšné či naopak neúspěšné.

Dewey za stěžejní považuje interakci mezi učitelem a žákem, která je ale ovlivňována mnoha, na první pohled nesouvisejícími, podmínkami:

„ Je velmi jednoduché upadnout do stereotypu, pokud jde o mechanismy organizace školy a administrativu a vnímat je jako něco poměrně vnějšího a lhostejného vzhledem k vzdělávacím účelům a ideálům. Přemýšlíme o seskupování dětí ve třídách, uspořádání ročníků, o mašinérii sestavování studijních plánů, o metodách, pomocí kterých plán naplňujeme, o systému vybírání učitelů a hodnocení jejich práce, jejich odměňování a podpoře jako o, v jistém smyslu, záležitosti pouhého praktického pohodlí⁷. Zapomínáme, že přesně tyto věci řídí celý systém, i na straně vzdělávání. Nehledě na to, co jsou akceptovaná pravidla a teorie, nehledě na to, jaké jsou právní předpisy školní rady nebo mandát školního superintendanta, realita vzdělávání se nachází v osobním kontaktu učitele a žáka tváří v tvář. Podmínky, které tvoří základ a regulují tento kontakt dominují celé vzdělávací situaci.⁸“ (Dewey, 2008, str. 296)

Podle Deweyho je tedy nutné brát v úvahu, jaký bude mít vliv na interakci mezi učitelem a žákem, protože právě ta tvoří realitu vzdělávání.

Mocenské vztahy

Sarason (1990) zdůrazňuje komplexnost vzdělávacího prostředí. Jeho hlavní myšlenkou je, že reforma nemůže být úspěšná, pokud se nevěnuje také mocenským vztahům. Změnu mocenských vztahů považuje ale za jeden z nejobtížnějších úkolů, a to i proto, že my sami jsme byli učeni, že přijmout tyto mocenské vztahy škol jako správné a přirozené bez ohledu na to, jaké výsledky to přináší. Změna mocenských vztahů vyžaduje velkou míru vhledu, odvalu a vizi, což se takto setkává pouze u malého množství lídrů takto komplexních organizací jako je škola. Sarason dodává, že změna mocenských vztahů je podmínkou úspěchu, ale sama není pro dosažení úspěchu dostačující.

---

⁷ v originálu: *convenience and expediency*

⁸ Vlastní překlad

Podcenění implementace

Mohammed a Harlech-Jones (2008) upozorňují na paradoxy, které při reformování vzdělávacího systému nastávají. Například reformátoři, kteří staví na hodnotách jako je flexibilita, otevřenost, objevování, názorová rozmanitost, jsou potom velmi direktivní v prosazování těchto inovací. Podobně je to i se znalostmi a zkušenostmi. Reformátoři deklarující respekt ke znalostem a zkušenostem, které jsou přinášeny do školního prostředí dětmi, devalvují ale znalosti a zkušenosti učitelů a ředitelů škol. Dle autorů je důvodem nepochopení kontextu, ve kterém učitelé pracují, v jehož důsledku je poté selhání reformy dáváno za vinu chybám při implementaci. S tím souhlasí i Hope a Pigford (2001) a dodávají že někteří tvůrci vzdělávací politiky nepovažují implementaci za něco, čím by se měli zabývat. Takový přístup autoři považují za krátkozraký a navrhují, aby tvůrci reformy a realizátoři reformy spolupracovali nejen ve fázi implementace, ale již při samotné tvorbě vzdělávací politiky. Bez této spolupráce realizátoři nemají dostatek znalostí a pochopení smyslu změn, ani vůli změny efektivně implementovat. Důsledkem jsou nejen frustrování učitelé, ale také nespokojení zákonodárci, kteří nevidí žádné výsledky svých snah o zlepšení vzdělávacího systému.

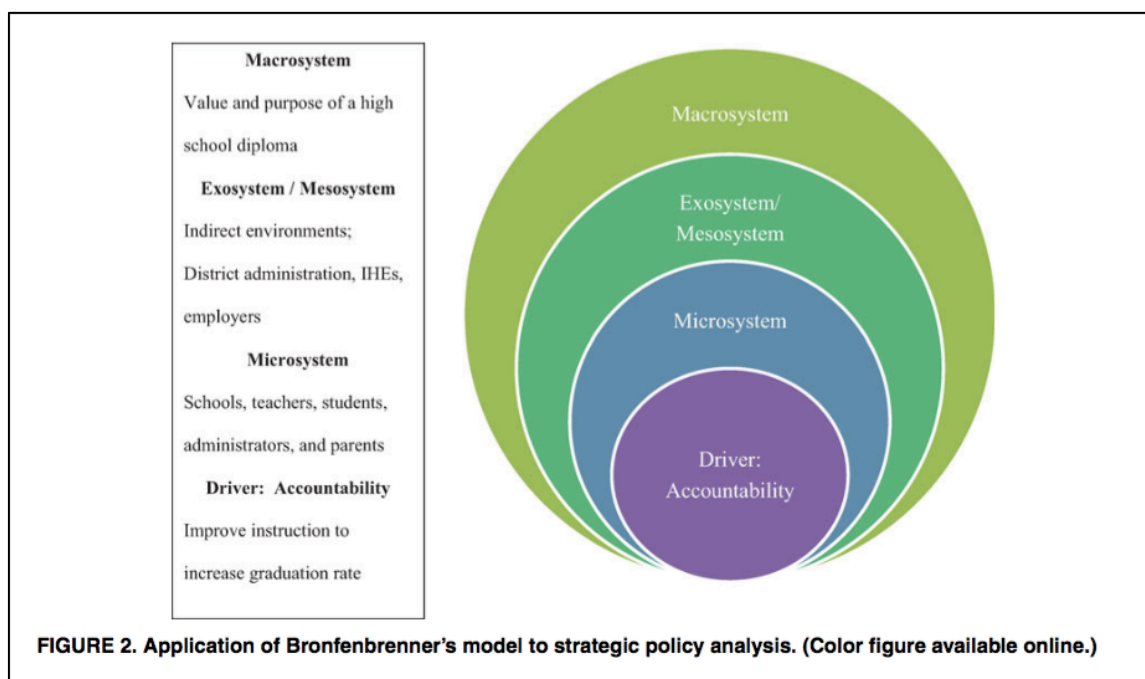
Jak čelí riziku podcenění implementace v současné době ve Finsku je uvedeno v kapitole 3.3.3 Rozhovory s manažerkami.

Nezamýšlené důsledky reformy

Těmto nezamýšleným důsledkům se věnují Brady a kol. (2014), kteří jako problém vidí fakt, že zákonodárci většinou nejsou experty na podstatu reformy a ani nejsou odpovědní za jejich implementaci, proto nejsou schopni predikovat plný dopad jejich rozhodnutí před tím, než nabyde účinnosti. Proto autoři navrhují analyzovat vliv implementace vzdělávací politiky, aby se co nejvíce zamezilo případným nezamýšleným důsledkům. Pro tuto analýzu vytvořili model, který se skládá z Fullanovy teorie hnacích mechanismů a z Bronfenbrennova modelu. Fullan (2011) identifikoval nejprve časté, ale nefunkční hnací mechanismy, za které považuje zodpovědnost, individualismus, technologie a postupnou implementaci. Nefunkční jsou podle něj z toho důvodu, že jsou sice přesvědčivé na povrchu a vypadají jako jednoduchá řešení, ale nedokáží motivovat masu a rozdělují potřebnou energii mezi mnoho výstupů. Za funkční mechanismy považuje Fullan za prvé spojení učení, vyučování a hodnocení, tedy zajištění, aby výchozím bodem veškeré činnosti bylo učení a vyučování. Druhým mechanismem je spolupráce v rámci školy i mezi školami, třetím pedagogické inovace využívající technologie.

Čtvrtým hnacím mechanismem je systematická synergie těchto mechanismů. Bronfenbrennerův model se zabývá tím, jak je ovlivňováno prostředí implementací reformy a i recipročně, jak je implementace reformy ovlivňována prostředím. Model se skládá ze čtyř úrovní: individuální, mikrosystému (domov, škola), mezo a exosystému (nepřímého prostředí) a makrosystému (normy, hodnoty společnosti) a na všech těchto úrovních by měly být zváženy dopady reformy ještě před její implementací. Kombinací těchto modelů může být dosaženo kvalitní předpovědi dopadů vzdělávací politiky. Nejprve je potřeba zvážit účinné hnací mechanismy vzdělávací politiky, poté zvážit dopad těchto mechanismů na všech úrovních Bronfenbrennerova modelu. „Plánování nezamýšlených důsledků je příliš důležité na to, aby se nechalo náhodě.“⁹ (Brady, Duffy, Hazelkorn, & Buchozz, 2014, str. 108)

Na jakých hnacích mechanismech staví implementace nového Kurikula a zda Finsko při tvorbě kurikulární reformy zvažovalo dopady reformy, je popsáno v kapitole 3.3 Kurikulární reforma 2016 a 4.2.2 Rozhovory s manažerkami.

Schéma 3 Bronfenbrennerův model (Brady, Duffy, Hazelkorn, & Buchozz, 2014)

Zavádění vzdělávacích reforem dle OECD

Jakým výzvám v současnosti čelí státy při zavádění vzdělávacích reforem, čeho se reformy nejčastěji týkají a jaké faktory ovlivňují úspěch implementace, analyzovalo OECD (2015). Klíčové prvky reforem spatřují na třech úrovních činností: zaměření se na praxi ve

⁹ Vlastní překlad

třídách, budování kapacit na úrovni školy a sladění s vnějším právním rámcem. Jedním z problémů, které se při implementaci reformy vyskytují, je snaha obejít při implementaci reformy třídní úroveň, ačkoli většina reformních programů explicitně uvádí jako cíl zvýšení kvality vyučování a učení. Za faktory, které mohou napomoci změnám na třídní úrovni je považováno srozumitelné zaměření na učení a vyučování a rozvoj a podpora učitelů. Dle studie, které OECD zpracovala, jsou reformy zaměřené na didaktické postupy učitelů úspěšnější než reformy týkající se jiných aspektů systému, jako je struktura nebo zdroje. Dále úspěšnost podporuje použití nových strategií vedoucích ke zvyšování kvality učení a vyučování, například nové kurikulum, navýšení času učení, programy po vyučování (after-school programmes) nebo blokové vyučování. Reforma by také měla být co nejvíce specifická, aby se předešlo dezinterpretaci. Nezbytná je také evaluace, důrazné a důsledné měření dopadů reformy, které je také nezbytné pro úspěch vzdělávací politiky a napomůže v dlouhodobém horizontu zefektivit finanční investice.

Shrnutí

Důvodem proč reformy nejsou vždy účinné může být podcenění situace. Například nedostatečný důraz na implementaci reformy (rozpor mezi hodnotami reformy a způsobem komunikace s učiteli a řediteli při její implementaci) a neschopnost predikovat dopad změn na prostředí. Problémem může i být i volba líbivých, ale nevhodných hnacích mechanismů.

Naopak, pro úspěšnost kurikulární reformy je především potřeba zaměřit se na praxi ve třídách, na vyučování a učení, na žáky a učitele. Dále také spolupráce, ať už uvnitř nebo vně školy a sledování dopadů inovací na různých úrovních prostředí. Důležitý je také výběr hnacích mechanismů reformů a jejich synergie. Nápomocné mohou být i pedagogické inovace využívající technologie. Nezbytným nástrojem je následná evaluace reformy.

2.3 Specifika finského vzdělávacího systému

2.3.1 Inspirace finským vzdělávacím systémem

O finský vzdělávací systém se díky mezinárodnímu šetření PISA (The Programme for International Student Assessment) organizované OECD (Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) zajímají státy po celém světě. V tomto šetření se totiž finští studenti dlouhodobě umísťují na předních pozicích a to ve všech opakovaně zkoumaných oblastech – v čtenářské, matematické i přírodovědné gramotnosti (Niemi, Toom, & Kallioniemi, *Miracle of Education*, 2012), (OECD, 2016). I Česká republika se snaží Finskem inspirovat. V dubnu

roku 2013 se v prostorách v Senátu Parlamentu ČR konaly veřejné semináře na téma „Možnosti aplikace finského vzdělávacího systému v ČR“ a v roce 2014 se stal poradcem ministra školství, mládeže a tělovýchovy Marcela Chládky profesor Miku Risku, ředitel finského Institutu pro leadership ve vzdělávání při univerzitě v Jyväskylä. (EDUin, 2014)

2.3.2 Finský vzdělávací systém

Finský vzdělávací systém je veřejně poskytovanou službou a bezplatnou službou, což je všemi politickými stranami považováno za důležitou investici do budoucna (Aho, Pitkänen, & Sahlberg, 2006). Nejen, že za vzdělávání žáci a studenti až do nástupu na vysokou školu neplatí, ale navíc jsou jim zdarma poskytovány učebnice, strava (oběd a svačiny), doprava do školy, a dokonce i péče o chrup (ta pouze do šestnácti let). (Žufanová, 2008)

Devítiletá jednotná škola (*peruskuola*), vyšší všeobecné střední vzdělávání (*lukiokoulu*) a odborné vzdělávání (*ammattillinen koulutus*) jsou poskytovány územní samosprávou, tedy obcí nebo sdružením obcí. Ty zřizují rady pro strategické plánování v oblasti vzdělávání a jsou zodpovědné za kvalitu vzdělávání v místních školách. Obce a školy sepisují své vlastní kurikulum na základě národního a lokálního. Mohou tedy zohlednit lokální potřeby nebo si určit vlastní profilaci (např. orientace na přírodní vědy nebo hudební výchovu). (Niemi H. , Toom, Kallioniemi, & Arto, 2012, str. 23)

Jak můžeme vidět na schématu 4, žáci nastupují do školy až v sedmém roce věku, do té doby mohou navštěvovat předškolní vzdělávání zjišťované středisky denní péče (*päiväkoti*). Téměř všechny děti v šestém roce věku (96% populačního ročníku¹⁰) navštěvují před vstupem do školy jeden rok přípravné třídy. Tento přípravný rok byl stanoven v roce 1998, aby pomohl přechodu mezi domácí péčí a školou, není ale povinný. Cílem je připravit děti na čtení a matematické dovednosti pomocí věkově přiměřených činností místo přímým vyučováním. (Kupiainen, Hautamäki, & Karjalainen, 2009)

---

¹⁰ (Mertin, 2015)

Education system in Finland

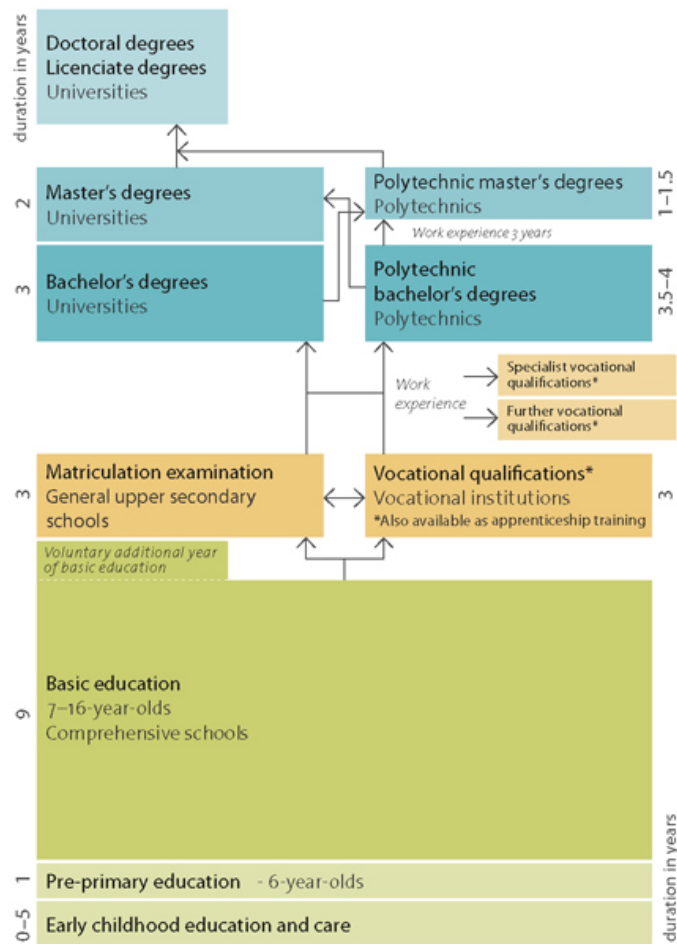

Schéma 4 Finský vzdělávací systém (Finnish National Board of Education)

2.3.3 Jednotná základní škola

Za jedno ze specifíků finského vzdělávacího systému můžeme považovat jednotnou základní školu (*peruskoula*), která je, jak uvádí Průcha (2005), ve světovém měřítku ojedinělá. Její výjimečnost je právě v tom, že ji navštěvuje přibližně 98% dětí a mládeže mezi sedmým a šestnáctým rokem věku. Jednotná škola byla do finského vzdělávacího systému zavedena na počátku 70. let 20. století a od té doby v něm má nezastupitelné místo. Dle Finského národního ústavu pro vzdělávání (2004) je hlavním cílem vést děti k lidskosti a tomu, aby se staly morálně zodpovědnými členy společnosti. Také jim poskytnout znalosti a dovednosti potřebné k životu. Jednotná škola je ukončena závěrečným vysvědčením. Žák po deváté třídě může ještě navštěvovat desátou třídu, pokud chce zlepšit své předpoklady pro

přijetí na střední školu. (Piri & Domish, 2003) Díky systému jednotné školy jsou rozdíly mezi výsledky žáků z různých škol velmi malé, navíc existuje malá souvislost mezi školním výkonem žáků a jejich rodinným prostředím. (Mertin, 2015) Více o jednotné základní škole v kapitole „Kurikulum pro základní vzdělávání z roku 2004“.

2.3.4 Střední školy

Po jednotné škole si žáci mohou vybrat, zda půjdou na střední všeobecně vzdělávací školu nebo na střední odbornou školu. Počty přijímaných žáků na jednotlivé střední školy každoročně určuje centrálně vláda s ohledem na požadavky trhu a demografický vývoj. (Žufanová, 2008) Na střední všeobecně vzdělávací školu jsou žáci přijímáni na základě průměru závěrečného vysvědčení, střední odborné školy mohou požadovat ještě vstupní testy a testy schopností nebo brát ohled na předchozí praxi. Průměr a podmínky pro přijetí si ale určuje každá škola sama. Pro všechny střední školy jsou povinné předměty: mateřský jazyk a literatura, druhý národní jazyk, cizí jazyk, matematika, environmentální a přírodní vědy, náboženství a etika, filozofie, psychologie, historie, společenské vědy, umění, tělesná a zdravotní výchova. Školy si poté mohou doplnit vlastní kurzy. Všechny školy ještě poskytují výchovné a profesní poradenství. (Konopásková, 2011) Na všeobecnou školu odchází přibližně 60% žáků. V současné době, jak uvádí Žufanová (2008), je trendem nejprve vystudovat střední všeobecně vzdělávací školu, a poté si doplnit vzděláním odborným.

Střední všeobecné vzdělávání, obdobné našim gymnáziím, je tříleté, ale je možné jej absolvovat už po dvou letech nebo také prodloužit až na čtyři roky. Studium je organizováno v kurzech, každý kurz má dotaci 38 vyučovacích hodin a má vlastní pracovní plán. Student musí během studia absolvovat minimálně 75 těchto kurzů, které si volí na základě svých zájmů a tím utváří své profesní směřování. Poté skládá maturitní zkoušku z mateřského jazyka a tří dalších testů dle svého výběru. Tu je možné opakovat za účelem zlepšení svého hodnocení. (Konopásková, 2011)

Přibližně 58% absolventů pak pokračuje na vysoké školy. (Piri & Domish, 2003) Toto číslo se může zdát velmi nízké, například v porovnání s Českou republikou, kde na vysoké školy pokračuje více než 90% absolventů gymnázií. (Pikálková, Vojtěch, & Kleňha, 2014). Nižší procento pokračujících může být ve Finsku způsobeno výše popsaným trendem pokračovat po maturitě i na odborné škole nebo také povinnou vojenskou službou. Tu musí ve Finsku absolvovat každý muž mezi osmnácti a šedesáti lety (většinou však ve věku

devatenácti nebo dvaceti) po dobu 165, 255 nebo 347 dní. Je možné si ji nahradit civilní službou trvající 347 dní. (The Finnish Defence Forces, 2015)

Střední odborné školy mohou být zaměřeny na některý z osmi vzdělávacích okruhů, která jsou humanitní vědy a pedagogika; kultura, společenské vědy, obchod a administrativa; přírodní vědy; technika, komunikace, doprava; přírodní zdroje a životní prostředí; sociální služby, zdravotnictví, sport; turismus, catering a služby domácnosti. Těchto osm okruhů se dále dělí na 53 kvalifikací a 119 vzdělávacích programů. Odborné školy mají dvě možné formy absolvování. První je tradiční školní forma a druhá je kvalifikace založená za způsobilosti. Ta je součástí středního odborného vzdělávání od roku 1994 a je určena dospělým, který si potřebují dodělat kvalifikaci bez toho, aby museli projít formálním vzděláváním. Školní forma středního odborného vzdělávání je organizována do tří let. Studenti pracují na základě svých individuálních vzdělávacích plánů, které je vedou k získání potřebných 120 kreditů. Studium je zakončeno závěrečným projektem. Po absolvování střední odborné školy žáci dostanou certifikát za účast v profesní přípravě a certifikát kvalifikace. I absolventi střední odborné školy se mohou hlásit na vysoké školy nebo si i dodělat maturitní zkoušku (ta ale není podmínkou pro přijetí na vysokou školu). (Konopásková, 2011)

2.3.5 Proč má Finsko dobré výsledky?

Existuje mnoho názorů na to, proč má finské vzdělávání tak dobré výsledky. Podrobně se tím zabývali například Kupiainen, Hautamäki, & Karjalainen (2009), Sahlberg (2011) nebo Andere (2013), který finské vzdělávání nazval dokonce „nejlepším příkladem vyučování 21. století a nejspravedlivějším školním systémem světa“. Andere a Sahlberg se shodují, že jedním z klíčů k úspěchu jsou učitelé a důvěra v ně. Učitelství je ve Finsku prestižním povoláním, na učitelské obory je přijímaná přibližně desetina uchazečů. (Mertin, 2015) Zajímavé je, že student učitelství pro 2. stupeň ZŠ a SŠ musí nejprve získat odbornost, pak teprve mohou studovat učitelství. Do přípravy učitelů je investováno, stejně tak do jejich dalšího vzdělávání. To je poskytováno bezplatně a zajišťováno vzdělávacími centry, které společně s řediteli škol sestavují nabídku vzdělávání. Semináře pro učitele vychází z aktuálních témat nebo jsou zaměřeny na rozvoj osobnosti učitele. Jejich cílem je prevence syndromu vyhoření. Centra zapůjčují učitelům i pomůcky. (Žufanová, 2008) Dokladem důvěry v učitele je i to, že od 80. let 20. století dokonce ve Finsku nefunguje školní inspekce. „Inspekce je velmi mocným nástrojem vzdělávací politiky. Ale kdybychom obnovili inspekci,

zničili bychom základní princip naší vzdělávací reformy: DŮVĚRU.¹¹“ uvádí Reijo Laukkanen, člen finské Národní rady pro vzdělávání. (Andere, 2013) Základní principy, které vidí ve finském vzdělávacím systému Průcha (2005) jsou rovnost a spravedlnost projevující se například zajišťováním rovných příležitostí pro všechny, tedy poskytnutí co nejvíce individuálně přizpůsobených podnětů vedoucích k rozvoji dítěte.

Za zásadní pro kvalitu finského vzdělávání je považována i velká podpora veřejnosti i všemi politickými stranami. Vzdělávání je ve Finsku dlouhodobě považováno za klíčové, což se poté odráží například do konkrétních politických činů (viz bezplatnost škol, pomůcek a obědů výše). Dále, napříč politickými stranami vznikl konsensus v podobě plánu rozvoje o směřování vzdělávací politiky, který právě díky dohodě stran vydrží déle než jedno volební období, je tedy možné uvádět v chod i větší a náročnější změny. (Aho, Pitkänen, & Sahlberg, 2006) Jak píše Průcha (2005) právě „*na poli vzdělávání se tento relativně malý stát rozhodl prosadit na mezinárodní úrovni. A nelze než souhlasit, že se mu to kontinuálně daří*“.

---

¹¹ Vlastní překlad

3 Výzkumná část

3.1 Metodologie

Pro výzkum připravenosti na kurikulární reformu byl zvolen kvalitativní výzkumný design. Jak popisují Švaříček a Šedová (2007), výzkumník zabývající se kvalitativním výzkumem je jako cestovatel, který „prochází neznámou krajinou a potkává její obyvatele, občas se zastavuje u zajímavých míst a rozpráví o různých tématech. Svoje zážitky po návratu domů převypráví ve formě příběhu krajanům.“ (str. 161). Myslím, že tato metafora poměrně věrně vystihuje způsob práce na tomto výzkumu. Ten se snaží získat detailní a komplexní informace o zkoumaném jevu – kurikulární reformě (Švaříček & Šedová, 2007), a poté je analyzuje a interpretuje.

3.1.1 Výzkumné cíle a otázky

Tématem výzkumu této práce je „připravenost finského vzdělávacího systému na reformu“. S využitím poznatků z teoretické části práce jsme si určili výzkumné cíle:

1. popsat proces implementace současné kurikulární reformy ve Finsku
2. na základě obsahové analýzy rozhovorů s učiteli, studenty učitelství a managementu kurikulární reformy zhodnotit připravenost těchto aktérů na kurikulární reformu

Pro naplnění cílů práce a formulaci výzkumných otázek bylo potřeba nadefinovat připravenost učitelů na kurikulární reformu, která je klíčovým pojmem celé práce. Žádné obecně platné pojetí nebylo v době psaní práce v odborné literatuře dostupné, proto jsme, na základě analýzy a syntézy znalostí o implementaci kurikulárních reforem a o profesi učitele, přišli s vlastními kategoriemi. Definice není vyčerpávající, ale, dle našeho názoru, pro potřeby této práce dostatečně vystihuje podstatu věci.

Učitel připravený na kurikulární reformu:

1. **Zná obsah reformy:** Pro učitele je zásadní znát obsah Kurikula, aby mu mohl adekvátně přizpůsobit své chování, návyky i způsoby vyučování. Učitel by měl vědět, jaké jsou hlavní změny oproti starému kurikulu, k čemu se snaží nové kurikulum vychovávat děti a jak reforma zlepší vzdělávací systém.
2. **Je vnitřně s reformou ztotožněn:** Ztotožnění s reformou je potřebné pro nalezení motivace k výše uvedenému přizpůsobení se změnám. Také napomáhá při komunikaci změn žákům a rodičům. Učitel by si měl být vědom problémů, které může reforma přinést, ale přistupovat k nim pozitivně.

3. **Ví, co pro něj zavedení reformy znamená:** Učitel by měl mít představu o tom, co se konkrétně v jeho práci mění, aby se mohl na tyto změny včas připravit.
4. **Je schopen (nebo uschopněn, oficiálně pověřen, kompetentní) plánovat svou práci v souladu s požadavky nového kurikula:** Nestačí pouze vědět, jaké změny nová reforma přinese. Učitel by měl být schopen i svou práci včas na základě nových požadavků plánovat.
5. **Přistupuje k reformě kriticky (autonomně), a tento kritický, racionální (ve smyslu odborný, soudný) přístup mu umožňuje se účinně angažovat.** – Učitel má na reformu vlastní názor. V minulosti využil možnost vyjádřit se k návrhům nového Kurikula a v současné době se aktivně zapojuje do tvorby lokálního či školního kurikula. Ví, kde hledat informace a na koho se obrátit v případě nejasností.

Na této definici (či spíše pojetí) byla postavena výzkumná část práce. Z této definice připraveného učitele se odvíjela formulace výzkumných otázek:

VO1: V čem spočívá aktuální kurikulární reforma ve Finsku?

VO2: Jak probíhá proces implementace současné kurikulární reformy ve Finsku? (stav ke květnu 2016)

VO3: Jak jsou připraveni učitelé a studenti učitelství na kurikulární reformu? (sonda v regionu Jyväskylä založená na rozhovorech, stav ke květnu 2016)

VO4: Jak se připravil management na kurikulární reformu? (Promyšlené předpřipravené kroky, jak dostat reformu i na tu nejnižší úroveň implementace)

Pro nalezení odpovědí na výzkumné otázky, použijeme výsledky analýzy dokumentace a rozhovorů. Na VO1 bude odpovězeno pomocí analýzy dokumentace a rozhovorů s učiteli a studenty. Analýza rozhovorů s managementem bude zdrojem pro zodpovězení VO2 a VO4. Odpověď na VO2 bude ještě doplněna o názory učitelů a studentů. VO3 bude zodpovězena na základě analýzy rozhovorů s učiteli a studenty učitelství.

3.1.2 Výzkumné metody

Analýza dokumentace

V této práci byla analyzována většina dokumentace o kurikulární reformě, která byla na jaře roku 2016 v anglickém jazyce dostupná. Jednalo se především o články zveřejněné Finským národním ústavem pro vzdělávání na jejich internetových stránkách.¹² Hlavními

---

¹² http://www.oph.fi/english/education_development/current_reforms/curriculum_reform_2016

dvěma analyzovanými dokumenty byla Kurikula z roku 2004 a z roku 2014, které je právě implementováno. V kapitole „Finské Kurikulum pro základní vzdělávání z roku 2004“ byly popsány cíle a obsah stěžejních kapitol. Kurikulum z roku 2004 bylo analyzováno jako základ pro tvorbu aktuální kurikulární reformy. Pokud chceme hodnotit rozsah změn, které reforma přináší, je třeba znát výchozí dokument – Kurikulum 2004. Druhým analyzovaným dokumentem je Kurikulum z roku 2014, implementováno v roce 2016. V době přípravy této práce nebyl ještě tento kurikulární dokument k dispozici v anglickém jazyce. Podařilo se mi ale exkluzivně získat jeden z draftů měsíc před oficiálním uveřejněním Kurikula. Při analýze byl kladen důraz na to, jaké změny reforma přináší oproti poslednímu kurikulárnímu dokumentu.

Polostrukturované rozhovory

Výzkumnou metodou byly polostrukturované rozhovory s učiteli, studenty učitelství a s manažerkami reformy, jejichž cílem bylo získat detailní a komplexní informace o výzkumné oblasti. (Švaříček & Šedová, 2007) Rozhovory probíhaly vždy pouze ve dvou, výzkumník a respondent. Čas a místo rozhovoru bylo vždy konsensem, většinou se ale konaly na pracovišti respondenta nebo v prostorách jyväsksylské univerzity. Rozhovory byly nahrávány na diktafon, na začátku byli vždy respondenti z řad učitelů a studentů (ne u managementu) ubezpečeni, že budou jejich odpovědi anonymizovány. Otázky byly formulovány na základě definice připraveného učitele (viz 3.1.1 Výzkumné cíle a otázky), na každou z oblastí byly cíleny alespoň dvě otázky. U manažerů jsme se dotazovali především na proces implementace reformy. Otázky jim byly zaslány týden před setkáním emailem. Kladeny byly v předem připravené struktuře, v případě potřeby byly na základě podnětů od respondentů doplněny, vždy ale bylo odpovězeno na všechny předem připravené otázky. Otázky i s propojením k oblastem připravenosti jsou umístěny v příloze 1.

Rozhovory byly následně přepisovány. V případě rozhovorů s učiteli a studenty poté probíhalo otevřené kódování dat (Švaříček & Šedová, 2007) a na jejich základě sestaveny dominantní kategorie. Tabulky kódů jsou v kapitole 3.3.2 Rozhovory s učiteli a studenty, přepisy rozhovorů jsou v příloze 2. Některé pasáže rozhovorů byly pro účely výzkumu zkráceny, jsou ale v plné kvalitě dostupné v audio formátu v archivu autorky. Jména respondentů byla změněna. Informace z rozhovorů s manažery byly analyzovány přímo na základě výzkumných otázek. Přepisy jejich rozhovorů jsou také k dispozici v příloze a v audio formátu v archivu autorky.

3.1.3 Omezení práce

Značným omezením této práce může být jazyková bariéra a poměrně krátký čas strávený přímo ve Finsku. Právě tyto dva důvody omezují možnost analyzovat články týkající se reformy, protože naprostá většina z nich je psaná pouze ve finštině.

Dále je ovlivněn výběr a snížen počet respondentů, protože, ač ve Finsku je úroveň znalosti anglického jazyka vysoká, ne každý je ochoten mluvit o tak komplexním tématu – navíc s neznámým cizincem. Respondenti byli vybráni většinou na základě osobního kontaktu. Jednalo se o aktivní osoby se zájmem o další vzdělávání, je tedy třeba zohlednit možnou pre-selekcí aktivních participantů reformy.

U rozhovorů s manažery jsme se také z důvodů omezení jazyka museli spoléhat na pravdivost informací, které nám poskytovali, protože nebylo možné si je ověřit v dokumentaci – veškeré informace na toho téma byly pouze ve finštině. Jelikož se jednalo pouze po krátké, přibližně hodinové, rozhovory, nebylo také často možné zacházet až do podrobností u jednotlivých témat (například u tématu financování).

3.2 Analýza dokumentace

3.2.1 Kurikulum pro základní vzdělávání z roku 2004

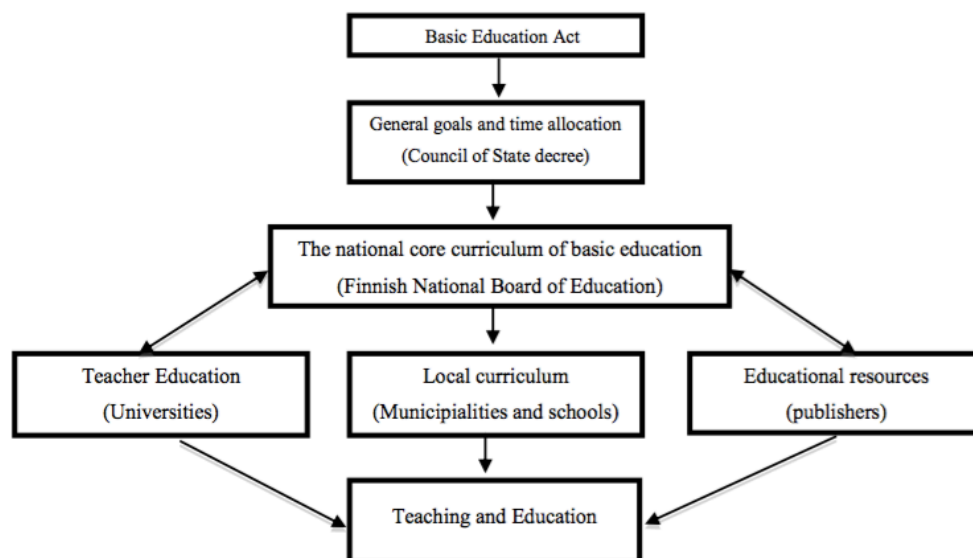
Historie finského kurikula

Pro pochopení podoby kurikula platné od roku 2004, je nutné ponořit se hlouběji do minulosti. Nový směr vzdělávání ve Finsku byl odstartován v roce 1968 školským zákonem, ve kterém bylo uvedeno, že všechny děti by měly navštěvovat stejný typ školy po dobu prvních devíti let školní docházky. První Kurikulum vzniklo už v roce 1970, od roku 1972 do roku 1976 probíhala implementace po celém Finsku. Kurikulum bylo tehdy velmi centralizované, až v roce 1985 po uvedení nového školského zákona bylo kurikulum reformováno směrem k decentralizaci a větší autonomii učitelů, také byl kladen větší důraz na individuální potřeby žáků. V roce 1994 vzniklo nové Kurikulum a přineslo finskému vzdělávacímu systému opravdu revoluční změny. Nabízelo totiž ještě větší autonomii obcím v organizaci škol, vzdělávacího procesu a dokonce se mohly samy rozhodnout, jak využijí finance poskytované státem. Také byla zrušena školní inspekce a učebnice již nemusely být schvalovány státem. Obě tyto změny trvají až do současnosti. V roce 1998 nastala kompletní reforma legislativy týkající se vzdělávání. Do středu zájmu se dostaly cíle a práva a povinnosti dětí, byla zdůrazněna potřeba evaluace. Proto bylo ustanoveno testování, jehož

cílem bylo zjistit, zda jsou naplňovány státem požadované výsledky vzdělávání. V roce 2004 vznikla současná podoba kurikula, která pozměnila směr k větší centralizaci rozhodování. Národní vzdělávací program se stal normativním dokumentem, který zdůrazňuje rozhodování na celostátní úrovni a zároveň podporuje rozdílnost a specifika na lokální úrovni při implementaci. V tomto dokumentu byla také poprvé uvedena národní kritéria pro hodnocení studentů. (Vitikka, Krokfors, & Hurmerinta, 2012)

System řízení základního vzdělávání

Kurikulum je ve Finsku jak pedagogickým dokumentem, který má být průvodcem a pomocníkem pro vzdělavatele, tak je také součástí širšího systému řízení základního vzdělávání. Tento širší systém řízení je hierarchický. (Vitikka, Krokfors, & Hurmerinta, 2012)

Schéma 5 Systém řízení základního vzdělávání (Vitikka, Krokfors, & Hurmerinta, 2012)

Jak můžeme vidět na schématu 5, základem systému je školský zákon a další legislativní dokumenty, na jejichž základě tvoří Národní ústav pro vzdělávání ve spolupráci s univerzitami a dalšími zdroji vzdělávání (knihy, učebnice apod.) národní Kurikulum. Z tohoto programu poté vznikají lokální Kurikula, která vycházejí z potřeb a specifík oblasti či obce. I jednotlivé školy si mohou dokument ještě upravit dle svých potřeb. Také rodiče, další profesionálové v oblasti vzdělávání a různé zainteresované skupiny mají možnost se k vytváření dokumentu vyjádřit a jejich názory jsou brány v potaz. (Vitikka, Krokfors, & Hurmerinta, 2012)

Analýza Kurikula pro základní vzdělávání z roku 2004

Pro pochopení kurikulárních změn, které v současné době ve Finsku probíhají, je nutné seznámit se s cíli a charakteristikami národního Kurikula z roku 2004.

Misí základního vzdělávání je podle národního kurikula na jednu stranu vzdělávat jedince, na druhou stranu rozvíjet společnost a obohacovat rovnost a smysl pro společenství. Základní vzdělávání musí nabízet „*příležitost pro diverzifikovaný růst, studium a rozvoj zdravého pocitu sebedůvěry tak, aby žáci mohli získat znalosti a dovednosti, které potřebují k životu, aby byli schopni se dále vzdělávat a jako zainteresovaní občané rozvíjeli demokratickou společnost.*“ (Vitikka, Krokfors, & Hurmerinta, 2012, str. 12) K výše zmíněnému také patří rozvoj kulturní identity a mateřského jazyka, přenos kulturních tradic z generace na generaci, schopnost kriticky myslet a vytvoření pozitivního přístupu k dalšímu vzdělávání.

Základní vzdělávání tvoří jednotný celek s předškolním vzděláváním. První dva roky základního vzdělávání zohledňují schopnosti nabyté v předškolním vzdělávání, v dalších jsou poté tvořeny základní dovednosti pro učení. Poslední dva roky základního vzdělávání pomáhají žákům v následujícím studiu a také rozvíjí jejich schopnost fungovat ve společnosti a ve světě práce. V případě potřeby může být pro žáky vytvořen individuální vzdělávací program. (Finnish National Board of Education, 2004)

Učení je vždy cílené a obsahuje jak individuální, tak společné řešení problémů. Důraz je kladen také na rozmanitost učebního prostředí, metody a postupy, tak aby byl podporován rozvoj a učení žáků. O metodách rozhodují učitelé, při výběru je nutné, aby byl brán zřetel na cíle, rozdílnost učebních stylů a zázemí žáků, stejně jako na rozdíly mezi chlapci a dívkami a na individualitu jako takovou. Důležité je také žáky zapojit do tvorby učebního prostředí a vést je k samostatnosti a reflexi, stejně jako je učit komunikaci a spolupráci s ostatními (učiteli a žáky). Kultura školy je otevřená a interaktivní, podporuje spolupráci ve škole, s rodinou a s celou společností. (Finnish National Board of Education, 2004) K rozvoji a učení žáka slouží tzv. průřezová témata:

- *Rozvoj osobnosti*
- *Kulturní identita a internacionalismus*
- *Mediální výchova a komunikace*
- *Aktivní občanství a podnikání*
- *Odpovědnost k životnímu prostředí, životní spokojenost a udržitelný rozvoj*

- *Bezpečnost a doprava*
- *Technologie a já*¹³

(Finnish National Board of Education, 2004, stránky 36 - 41)

Cílem průřezových témat je provést žáky vzdělávacími výzvami současnosti. Témata by měla být integrována do běžných vyučovacích předmětů, volitelných předmětů nebo do dalších aktivit školy. Měly by být také zjevné v operativní kultuře školy. Každé z témat má v dokumentu jasně vymezené cíle a základní obsah.

Vedení a poradenství je přirozenou součástí základního vzdělávání, úkolem každého učitele je vést své žáky při studiu, napomáhat jim v rozvoji a předcházet problémům spojeným s učením. Pokud je to nutné, může žák navštěvovat doučování, ideálně by měl začít ihned po zjištění obtíží, aby se předešlo nedostačujícím výkonům v hodinách. Rozsah doučování je stanoven tak, aby co nejvíce pomohl žákovi k úspěchu. (Finnish National Board of Education, 2004) Díky širokému záběru a různým modelům podpory dětí se speciálními potřebami (asistenti, doučování, dočasné malé skupiny, třídy pro speciální vzdělávání), je podpora využívána 40 – 45% žáků. (Lindell, 2016)

Velká část Kurikula je věnována podpoře kulturně a jazykově odlišných skupin. Jedná se o Sámy, Romy, uživatele znakové řeči a imigranty. Vyučování by mělo probíhat s ohledem na zachování jejich kultury, „dvojitou identitu“ a jazyka. U Sámů je jejich jazyk vyučován jako jazyk mateřský, druhý jazyk (finština nebo švédština) jako jazyk cizí, neslyšící se učí finskému znakovému jazyku společně s jedním z finských národních jazyků. U dětí-imigrantů má být brán zřetel k jejich jazykovému a kulturnímu zázemí a mají se učit finštinu či švédštinu jako cizí jazyk. Je pro ně vytvořen individuální vzdělávací plán. Důraz je kladen na spolupráci s rodinou, která dostává podrobné informace o finském školství. (Finnish National Board of Education, 2004) Přehledně ve schématu 6.

---

¹³ Vlastní překlad

PUPIL'S MOTHER TONGUE	SYLLABUS FOR MOTHER TONGUE AND LITERATURE		SECOND NATIONAL LANGUAGE	
	CORE	SEPARATELY FUNDED	CORE	OPTIONAL
Finnish	Finnish as the mother tongue	-	Swedish	-
Swedish	Swedish as the mother tongue	-	Finnish	-
Sami	Sami as the mother tongue and Finnish for Sami-speakers	-	-	Swedish
Romany	Finnish or Swedish as the mother tongue	Romany	Swedish or Finnish	-
Sign language	Sign language as the mother tongue and Finnish or Swedish for sign language users	-	-	Swedish or Finnish
Other	Other mother tongue and Finnish or Swedish as a second language	-	-	Swedish or Finnish
Other	Finnish or Swedish as a second language and Finnish or Swedish as the mother tongue	Mother tongue of immigrant pupil	Swedish or Finnish	-

Schéma 6 Výuka jazyků dle finského kurikula z roku 2004 (Finnish National Board of Education, 2004)

Dále jsou v kurikulu popisovány cíle a obsahy jednotlivých předmětů a požadovaný výkon na konci období, vždy pro 1. a 2. ročník, 3. – 5. ročník a 6. – 9. ročník. Cíle jsou formulovány jako z pozice žáka, obsahují aktivní slovesa. Předměty jsou: Mateřský jazyk a literatura (finština, švédština, sámština a romština), druhý národní jazyk, cizí jazyky, Matematika, Environmentální a přírodní studia, Biologie a zeměpis, Fyzika a chemie, Výchova pro zdraví, Náboženství (katolické, protestantské, ostatní), Etika, Historie, Společenské vědy, Hudba, Výtvarná výchova, Dílny, Tělesná výchova, Péče o domácnost, volitelné předměty a Profesní a výchovné poradenství. (Finnish National Board of Education, 2004)

3.2.2 Kurikulární reforma 2016

V této kapitole představujeme nejprve reformu vzdělávacího systému ve Finsku, jejíž součástí je i zkoumaná reforma základního vzdělávání. Dále se zaměříme na hlavní myšlenky této reformy a uvádíme zásadní změny oproti kurikulu z roku 2004: rozvoj kultury školy, změna role učitele a žáka, víceoborové moduly, průřezové kompetence, hodnocení, informační technologie a výuka druhého národního jazyka na 1. stupni.

Reforma vzdělávacího systému 2016

Kurikulární reforma zaváděná v roce 2016 ve Finsku je součástí rozsáhlejších kurikulárních změn celého vzdělávacího systému. Každý ze vzdělávacích programů je tvořen na třech úrovních: národní, lokální a školní. Každá z úrovní má jinou funkci: na národní úrovni se vytváří například plán rozvoje vzdělávání, lokálně se rozhoduje o strategickém řízení, organizaci, monitoringu a rozvoji lokálních potřeb. Školní úroveň se zabývá realizací školního Kurikula, cíli vedoucími ke zlepšení školní kultury a pedagogickým vedením. Je velmi důležité, aby fungovaly procesy na všech úrovních. Důvodem utváření lokálních a školních Kurikul je, podobně jako v České republice, umožnit přizpůsobení obecného rámce, struktury a časového rozvržení Kurikula potřebám současného světa a rozvíjet jak školy, tak samotné vyučování. (Finnish National Board of Education, 2014)

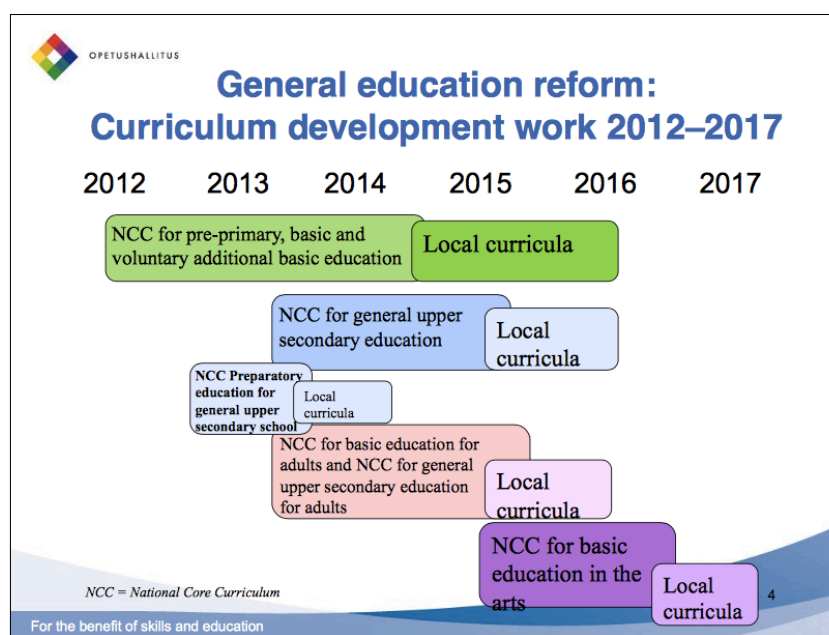

Schéma 7 Kurikulární rozvoj 2012 – 2017 (Halinen, 2014)

Tvorba kurikula předškolní vzdělávání, základní vzdělávání a volitelné další základní vzdělávání byla započata v roce 2012 (National Board of Education). V polovině roku 2014 začaly na základě tohoto národního Kurikula vznikat lokální, jejich příprava trvá až do současnosti. Mezi roky 2013 a 2015 byl vytvořeno nové kurikulum pro střední všeobecné vzdělávání a vzdělávací program základního a středního všeobecného vzdělávání pro dospělé. V současné době vznikají lokální podoby. V tomto roce, 2016, probíhá příprava dalšího kurikulárního dokumentu zaměřeného na základní umělecké školy. (Finnish National Board of Education, 2014)

Při tvorbě Kurikula bylo nutné počítat s možnými budoucími legislativními či společenskými změnami (například povinné předškolní vzdělávání, genderová problematika, dovednosti uplatnitelné v pracovním životě, rozvoj demokracie, etická výchova). V procesu tvorby Kurikula probíhaly různé formy konzultací a poskytování zpětné vazby, na jejichž základě bylo rozhodnuto o podobě nového národního kurikula. (Finnish National Board of Education, 2014)

Kurikulární reforma základního vzdělávání

Základní myšlenkou kurikulární reformy pro základní vzdělávání, implementované v roce 2016, je zlepšit stávající vzdělávání tak, aby lépe odpovídalo potřebám stále se měnícího světa. Dle Národního ústavu pro vzdělávání (2014), který je autorem reformy, se mění tři důležité činnosti: děláni, vědění a naše bytí. Ústav dále prezentuje myšlenku, že všechny podstatné výstupy v současné době pocházejí ze spolupráce a sdílení. Vědění či poznání je čím dál více decentralizováno a naše existence či identita je přetěžována neustálými změnami a velkým množstvím informací ve světě. Klíčovými pojmy kurikulární reformy jsou vize, činnost, vzdělávání učitelů a standardy, které mají napomoci učitelům a školám při realizaci. S tím souvisí i cíle reformy: vytvoření lepších příležitostí pro práci ve školách, pro budoucnost a pro smysluplné vzdělávání všech žáků.

Finský národní ústav pro vzdělávání (2014) vnímá jako zásadní pro úspěch reformy, aby byly ve středu zájmu školy, které podpoří své žáky v zodpovědném jednání při utváření naší budoucnosti, dále aby se stavělo na silných stránkách, které již finské vzdělávání má: jasné dané standardy, funkční kurikulární systém, kultura založená na spolupráci a důvěře, kompetentní a motivovaní učitelé, pro které je důležitá morálka.

Zásadní změny v kurikulu

Hlavními aspekty změny národního kurikula je vztah vzdělávání a školy ke změnám ve společnosti, vzdělávání a kompetence v měnící se společnosti. Dále také kompetence založené na souvislostech a rozvoj školy jako učící se organizace. Pro přizpůsobení se měnící se společnosti je v kurikulární reformě považováno za důležité, aby každé dítě bylo bráno jako individualita, aby se zvyšovala míra zapojení žáků do učebního procesu a aby se základní vzdělávání stalo solidním všestranným vzděláním a pevným základem pro vstup na vyšší stupně vzdělávání. Učební prostředí by mělo být rozmanité, při formulaci cílů a obsahu vzdělávání by měl být kladen důraz na to, jak se žáci nejlépe učí. Se zvyšováním míry zapojení žáků do učebního procesu souvisí v kurikulu akcentovaná důležitost hodnocení žáků

jako součástí učebního procesu, s důrazem na použití pozitivní zpětné vazby. Jsou i podrobně definovány cíle pro rozvoj organizační kultury tak, aby co nejvíce napomáhala rozvoji žáků. (Finnish National Board of Education, 2014)

Jak konkrétně Kurikulum tyto ideály naplňuje, představujeme v jednotlivých podkapitolách.

Rozvoj organizační kultury a pedagogiky

Škola je z pohledu nového kurikula komunitou, která se sama učí zatímco podporuje růst žáků a podněcuje všechny členy komunity k učení. Má svoji kulturu, která je založena na osvědčených postupech a může být rozvíjena nebo měněna. Jejími komponenty jsou:

- *interpretace norem, která vede práci a cíle aktivit*
- *leadership a organizace, plánování, implementace a hodnocení práce*
- *kompetence a rozvoj komunity*
- *pedagogika a profesionalita*
- *interakce, atmosféra, každodenní realita a učební prostředí*

(FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014, str. 24)

Školní kultura je popsána jako klíčová pro implementaci základního vzdělávání, protože ovlivňuje kvalitu školní práce podle toho, jak ji vnímají žáci.

„Způsob, kterým se chovají dospělí, se přenáší na žáky, kteří si osvojují hodnoty, přístupy a zvyky převládající ve školní komunitě. Například užívaný model interakce a jazyka, stejně jako genderové role přecházejí na žáky. Rozpoznání vlivu školní kultury a jejich nežádoucích vlastností je tedy důležitou součástí vývoje¹⁴.“ (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014, str. 25)

Školní kultura dle Kurikula musí podporovat cíle a napomáhat realizaci sdílených nepsaných hodnot a pojetí učení při školní práci. Hlavním předpokladem rozvoje školní kultury je otevřená diskuze, která je charakteristická respektem k ostatním, zapojením všech členů komunity a důvěrou. V každodenní realitě se tyto ideje projevují rozličnými formami práce, například vyučování probíhá projektově a je kooperováno jak v rámci školy, tak s aktéry mimo školu. Spolupráce a interakce mezi dospělými, opět v rámci školy i mimo ni, se stává modelovým chováním pro žáky. Samozřejmou součástí je využívání adekvátních

---

¹⁴ Vlastní překlad

komunikačních technologií. Pro podporu demokratického jednání, se žáci podílí na plánování, rozvoji a hodnocení aktivit s ohledem na jejich stadium rozvoje. Pociťují, že jsou hodnotnými členy školní komunity a jejich názory jsou vyslechnuty, všichni členové komunity jsou vnímáni rovnocenně, nezávisle k jejich osobním charakteristikám, čímž je myšlena především rovná příležitost k zapojení se a projevení individuálních potřeb. (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014)

Změna role učitele a žáka

S tím významně souvisí změna role učitele. Ten by už nadále neměl být nositelem znalosti, ale spíše rádcem a průvodcem, který žákům pomáhá osvojovat si dovednosti pro celoživotní učení. Žáci naopak jsou těmi, kdo má převzít aktivní roli ve vzdělávacím procesu, mají si sami sestavovat cíle, řešit problémy a hodnotit svůj výkon za základě předem stanovených cílů. (Lindell, 2016) Zlomem toho, v čem by měl být žák aktivní, je uváděno v Kurikulu takto:

“Žáci jsou nabádáni k tomu, aby převzali zodpovědnost za vzdělávací cíle, plánování školní práce a hodnocení jejich vlastního pracovního procesu a jeho pokroku. Jsou vedeni k tomu, aby rozpoznali své vlastní učební a studijní strategie a vědomě je rozvíjeli. Žáci potřebují být vedeni v tom, aby zůstali pozorní a soustředění, v tom, jak používat technologie a další učební pomůcky. ... Žáci jsou vedeni k tomu, aby věřili v sebe a svůj pohled, dokázali obhájit své myšlenky a aplikovali dovednosti, které se naučili, i mimo školu. Je důležité naučit se poslouchat sebe i druhé, vnímat věci očima druhých, nalézat alternativy a kreativní řešení. Žáci potřebují podpořit při konfrontování a vyrovnávání se s nejasnými a rozporuplnými informacemi.”¹⁵ (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014, str. 323)

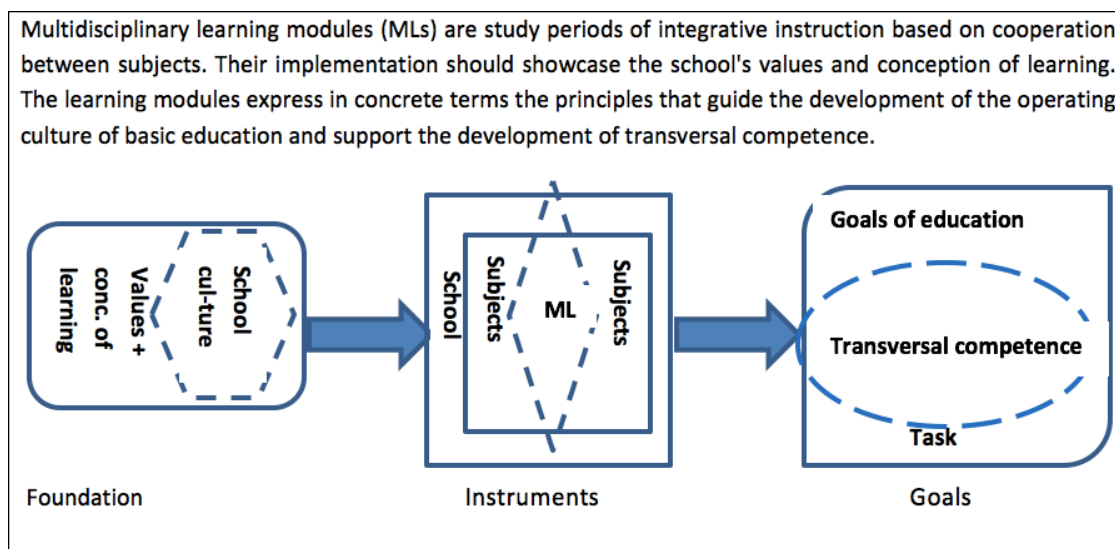
Víceoborové výukové moduly

Pro to, aby žáci mohli všechny tyto dovednosti rozvíjet, musí být vytvořen prostor ve vyučování. Další změnou v Kurikulu jsou tedy víceoborové výukové moduly, které mají za cíl využít témata žákům blízká k tomu, aby podpořila jejich zapojování do plánování učebního procesu, naučila je pracovat ve skupinách nejen s vrstevníky, ale i s dospělými, propojovat znalosti a dovednosti školní a mimoškolní, dávat prostor pro zvědavost, zkušenosti a kreativitu, uvádět žáky do nejrůznějších interakcí a komunikačních situací, používat znalosti

---

¹⁵ Vlastní překlad

a dovednosti v praxi, učit žáky přispívat k rozvoji komunity a společnosti. Moduly musí být součástí vyučování alespoň jednou za rok po dobu 10 dní, je ale možné tuto časovou dotaci rozdělit do kratších, například denních, projektů. (FNBE, 2014)

Schéma 8 Víceoborové výukové moduly (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014)

Průřezové kompetence

Jak vidíme na schématu, témata modulů by měla vycházet z lokálních potřeb, reflektovat principy školní kultury a napomáhat implementaci tzv. průřezových kompetencí, které sestávají ze znalostí, dovedností, hodnot, postojů, vůle. Tyto kompetence by měly být založeny na souvislostech a podporovat myšlenku integrovaného vyučování a definovány v těchto dimenzích:

- *přemýšlet a učit se učit*
- *kulturní kompetence, interakce a vyjádření*
- *péče o sebe sama, zvládání každodenního života*
- *vícejazyčnost*
- *kompetence v IKT*
- *kompetence v pracovním životě a v podnikání*
- *účast a zapojení v budování udržitelné budoucnosti¹⁶*

Kompetence se často tématicky prolínají a jejich společným cílem je podpořit zdravý růst žáků a předat jim nástroje pro fungování v demokratické společnosti a pro udržitelný rozvoj.

¹⁶ Překlad použit z (NÚV, 2016)

Také by měli objevovat svůj potenciál, být si vědomi své jedinečnosti a silných stránek. S průřezovými kompetencemi je počítáno v dalších částech kurikula, především ve formulacích vzdělávacích cílů a obsahů v jednotlivých předmětech, kde jsou zdůrazněna propojení mezi cíli předmětů a těmito kompetencemi. Oproti průřezovým tématům v Kurikulu z roku 2004, jsou kompetence spíše nástroji a dovednostmi než tématy, se kterými se má žák seznámit v rámci jiných předmětů. (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014)

Hodnocení součástí učebního procesu

V novém Kurikulu je také popsána důležitost hodnocení jako součásti učebního procesu. Hodnocení by mělo podporovat učení a vést žáka k sebehodnocení pomocí rozmanitých metod. Mělo by být kriteriální s ohledem na možnosti dítěte. Učitel by si měl být jist, že dítě zná cíle a kritéria hodnocení. Nemělo by docházet k porovnávání dětí nebo hodnocení na základě jejich osobnosti, temperamentu nebo jiných charakterových vlastností. Reflexe a zpětná vazba od učitele významně napomáhají rozvoji žáka, stanovování jeho cílů, využívání vhodných výukových strategií a v neposlední řadě také jeho sebehodnocení a pocitu úspěchu. Zpětná vazba poskytovaná učitelem pomáhá učení a zviditelnění vzdělávacího procesu, pokud pomáhá žákovi vnímat a chápat:

- *co se od nich očekává, že se naučí*
- *co už umí*
- *jak mohou podpořit své vlastní učení a zlepšit svůj výkon*

(FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014)

Takto poskytnutá zpětná vazba napomáhá strukturování učiva a zároveň rozvíjí metakognitivní a pracovní dovednosti. Důležitou novinkou v hodnocení je také důraz na vrstevnické hodnocení, které se projevuje především vzájemným poskytováním zpětné vazby na základě uvedených cílů učení a kritérií hodnocení.

Změna nastává i u sumativního hodnocení na konci školního roku. Nově je totiž hodnocení pomocí známek na základních školách povinné až od osmého ročníku, do té doby může být použito slovní hodnocení, známkování nebo kombinace obojího. (Finnish National Board of Education, 2014) Na konci 6. a 9. ročníku jsou definována kritéria hodnocení průřezových kompetencí, která jsou popsána, stejně jako cíle všech vyučovacích předmětů, na úrovni známky 8 z 10, určující dobrý výkon. (Lindell, 2016)

Informační a komunikační technologie

Poslední významnou změnou ve vzdělávacím programu je orientace na informační technologie a digitalizaci. Je propagován systém BYOD, tedy “Bring your own device”, který nabádá žáky, aby do školy nosili a aktivně ve škole používali svou elektroniku. Učitelé jsou nabádáni, aby využívali technologie ve svých hodinách, celá jedna průřezová kompetence se tomuto tématu věnuje. (Lindell, 2016) V kurikulu je popsán vztah k technologiím takto:

“Žáci jsou vybízeni k tomu, aby používali informační a komunikační technologie samostatně v různých školních úkolech a vedeni k tomu, aby si vybrali vhodné postupy práce a přístroje pro různé úkoly. Prohlubují své porozumění o použití a operačních principech různých zařízení, softwarů a služeb. Cvičí se v systematizování, organizování, sdílení souborů a vytváření různých digitálních produktů samostatně i společně s ostatními. Programování je prakticky zkoušeno jako součást studia v různých předmětech.” (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014, str. 168)

Co je v této citaci zmíněno jen okrajově, je další významnou změnou ve finském Kurikulu. Ukládá totiž, že se budou žáci už od první či druhé třídy učit v rámci matematiky programování. Nejprve s pomocí jednoduchých robotů, později budou využívat své programovací dovednosti při řešení složitějších úkolů. (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014)

Výuka druhého národního jazyka

V neposlední řadě, změna nastává u výuky druhého národního jazyka, který je od tohoto roku vyučován už od šesté třídy, ne od sedmé jako v Kurikulu z roku 2004. Tato změna, ať se může zdát na první pohled vcelku banální, je zásadní pro učitele prvního stupně základní školy, protože finský první stupeň trvá od 1. do 6. třídy. Od letošního roku tedy budou muset nově, bez příslušné aprobace, učitelé učit na prvním stupni také dvě hodiny týdně druhý národní jazyk (finštinu nebo švédštinu). (Opetusjakulttuuriministeriö, 2012) Dle Lindella (2016) tím nastává především pro menší školy problém, protože nemají kvalifikované učitele a najímání učitelů pouze na výuku druhého národního jazyka není finančně výhodné, protože by učili opravdu pouze dvě hodiny týdně jednu 6. třídu, protože 1. – 5. třída druhý národní jazyk ještě nemají a druhé stupně jsou zpravidla zřizovány odděleně.

V této kapitole jsme se dozvěděli, jaké změny přináší do finského vzdělávání nové Kurikulum. V následující části práce porovnáme obsah dokumentu s názory učitelů, studentů učitelství a zástupci managementu.

3.3 Analýza rozhovorů

3.3.1 Respondenti

Studenti a učitelé

Studenti učitelství a učitelé, s nimiž jsem vedla individuální polostrukturované rozhovory, mají pro účel tohoto výzkumu fiktivní jména. Respondenty byli čtyři studenti a pět učitelů. Jednalo se o studenty posledního nebo předposledního ročníku magisterského studia na vysoké škole, tři ženy ve věku 21, 22 a 25let a jeden muž ve věku 23 let. Všichni studenti byli aktivně zapojeni i do nadstandardních školních aktivit, například v programu pro zahraniční studenty (tzv. buddy system) nebo v projektu Paidea Cafe, group-mentorský program pro studenty učitelství a učitele s praxí. Právě díky těmto projektům jsem měla možnost se s nimi seznámit. Tři z nich během studia absolvovali zahraniční studium v rámci evropského projektu Erasmus. Respondenty z řad učitelů byli čtyři ženy a jeden muž. První žena ve věku 37 let s osmiletou praxí, druhá ve věku 41 let s devatenáctiletou praxí, třetí ve věku 53 let s více než třicetiletou praxí, čtvrtá ve věku 56 let s třicetipětiletou praxí a jeden muž ve věku 68 let s 35 letou praxí. Všichni učili na prvním stupni základní školy, na čtyřech různých školách ve městě Jyväskylä. Stejně jako u studentů se jednalo o osoby, které se účastnily nadstandardních aktivit, například spolupracovaly se zahraničními studenty na svých školách nebo se účastnily výše zmíněného projektu Paidea Café.

Management kurikulární reformy

Respondenty z řad manažerů byly dvě ženy. O lokální úrovni implementace kurikula mluvila ředitelka odboru pro základní školství v Jyväskylä, paní Tuija Rasinen, PhD.. Celostátní úroveň implementace jsme rozebírali s Erjou Vitikkou, Ph.D., která je poradkyní pro vzdělávání ve Finském národním ústavu pro vzdělávání a byla také členkou nejužšího přípravného týmu kurikulární reformy pro základní školy. Obě mají vystudovanou vysokou školu v oblasti vzdělávání a na své pozici působí více než pět let. Paní Rasinen má zkušenosti i z přímé pedagogické činnosti, paní Vitikka působila ve výzkumu.

S oběma byly vedeny individuální polostrukturované rozhovory přímo na jejich pracovištích. Osloveny byly emailem, ve kterém byl vysvětlen záměr práce i rozhovoru

s nimi. Čas schůzky byl stanoven na základě konsensu výzkumníka a respondenta, samozřejmě s ohledem na vytíženost obou respondentek.

3.3.2 Rozhovory s učiteli a studenty

Z obsahové analýzy rozhovorů s učiteli a studenty učitelství bylo vydefinováno sedm dominantních kategorií:

- Obavy a pochybnosti
- Kooperace
- Ostatní učitelé
- Potřebné znalosti a dovednosti dětí
- Profesionalita/požadavky na učitele
- Systémová příprava na změnu
- Průřezová témata.

Podrobně jsou popsány níže.

Pochybnosti a obavy

Během rozhovorů s učiteli a studenty vyvstaly různé pochybnosti a obavy, které respondenti z nové podoby kurikula mají. Jedna z hlavních obav směřovala k tomu, že jim stále není jasné, jak bude vyučování podle nového kurikula reálně vypadat. Konkrétně zmiňovali, že sice podporují myšlenky prezentované v novém kurikulu, ale nejsou si jisti, jak se je podaří implementovat do každodenní výuky a jak na ně budou reagovat žáci, především ti s nedostatkem motivace či se speciálními potřebami. Učitelka Sari uvádí:

„Problémem jsou žáci, kteří nemají žádné zaujetí nebo motivaci a tady (v novém kurikulu – pozn. autora) je více situací, kde by měli studenti pracovat více autonomně. Dle kurikula by měli více pracovat ve skupinách, na chodbách, na pozemku školy či v místním obchodě, ale některé děti pracují pouze, pokud je u nich učitel. Nezvládají se řídit samy. To by mohlo zničit celý proces.¹⁷“ (Sari)

A dodává myšlenku, že kreativní a samostatná práce vyžaduje překvapivě ne méně, ale naopak více dospělých. Další obavy učitelů se týkaly návaznosti na další vzdělávací stupně, hodnocení studentů či naprostého oproštění se od tradičních způsobů výuky. Téma hodnocení nové Kurikulum důkladně rozebírá a dává si za cíl rozvíjet u žáků schopnost sebehodnocení,

---

¹⁷ Vlastní překlad

vrstevnické hodnocení a chce, aby hodnocení především motivovalo a podporovalo žáky v učení. Známkování je na základních školách povinné až od osmého ročníku, do té doby může být použito slovní hodnocení, známkování nebo kombinace obojího. (Finnish National Board of Education, 2014) Právě absence známkování po většinu základní školy by podle jednoho z učitelů mohla být problematická, protože rodiče chtějí mít jasný přehled o výsledcích žáků. Návaznost na další stupně vzdělávání je obavou proto, že kurikulum pro střední školy zatím zůstává stejné a navazuje tedy na vzdělávací výstupy ze starého kurikula pro základní školy z roku 2004. Dle FNÚV je ale kurikulum pro střední školy v současné době také reformováno a mělo by být implementováno v dalších letech. (Finnish National Board of Education, 2014)

Další obavou je ne příliš jasná struktura a obecné pojetí kurikula. Podle respondentů se může stát, že dětem na různých školách se dostane odlišného vzdělání a mezi školami budou vznikat velké rozdíly, jak v oblasti vzdělávacích obsahů, tak v hodnocení. Tato obava může být podpořena tím faktem, že učitelé mají ve Finsku velkou míru autonomie, mohou si tedy svobodně rozhodovat o tom jaké metody či učebnice budou používat, jaké zvolí hodnocení a cíle výuky. Jejich práce není kontrolována inspekcí, děti nejsou plošně testovány. (Aho, Pitkänen, & Sahlberg, 2006) K obavě z různého uchopení nového Kurikula se přidává i obava, zda bude Kurikulum vůbec učiteli implementováno a zda dojde k zamýšleným změnám především v chování účastníků vzdělávacího procesu. Uveřejnění Kurikula totiž zdaleka nestačí k jeho úspěšné realizaci. Na to upozorňuje i učitel Risto:

„Změna (kurikula – pozn. autora) se týká interakce mezi studenty a pokud se změní interakce, podařilo se nám implementovat také papírovou verzi kurikula. Není to jednoduchý proces. Ve světě máme mnoho dokumentů, které ve skutečnosti nejsou implementovány.“¹⁸ “
(Risto)

S tím souvisí obavy učitelů i studentů z toho, zda jsou oni jako jednotlivci vůbec schopni tuto změnu zvládnout v každodenní praxi. Někteří dokonce pochybují o vlastních schopnostech a o tom, zda mají dostatek nástrojů a aktivit pro uvedení reformy do praxe. Cítí, že je na ně kladen tlak a zdůrazňují, že zavedení reformy vyžaduje spoustu práce a není možné očekávat, že se stane ze dne na den.

Tradiční problémy či obavy přítomné ve školských reformách (Fullan & Miles, 1992) a například v českém školství jako takovém (Varianty, 2006), (Janík, Najvar, & Solnička, 2011), (McKinsey, 2010; McKinsey, 2010), se nevyhnuly ani finské kurikulární reformě. Učitelé

---

¹⁸ Vlastní překlad

referovali, že by potřebovali více času a praktických příkladů implementace kurikula. Také počet diskuzí o reformě ve školách je podle nich nedostatečný, případně diskuze neodpovídají na fundamentální otázky. Studenti si stěžovali na nedostatek informací a diskuzí o reformě na své univerzitě. Zajímavé bylo, že studenti měli pocit, že učitelé nemají dost informací, ale učitelé se o tomto problému sami nezmiňovali. Ti spíše zmiňovali nedostatečný počet, již výše zmíněných, praktických příkladů implementace kurikula.

Kategorie 1: Obavy a pochybnosti

Respondent	Citace
Selja	<ul style="list-style-type: none"> • Curricula makes sense but it's kind of hard¹⁹. • It's going to be more free, how children with special needs will manage that? • It's good direction, a lot of trying, it can't happen in one night, good direction (learning children how to find information on the internet but you have to know also "old fashion" learning, f.x. counting). I don't like it if it goes totally free. • Special pupils, that one who are not so extrovert or with behavioural problems – maybe more focus on them. • What I need is more information, I can read it but I need practical examples, how to do things. • In new curricula, grading should be since seventh grade – I don't like it, it's late, most of parents want to know numbers early. • Next autumn – it feels like it's quite soon.
Ruiso	<ul style="list-style-type: none"> • I have never emphasized traditional teaching. Of course we have traditional lessons but the main process is based on progressive pedagogy, project learning, active learning. • Fundamental change – teachers thinking – it might be problematic, paper curricula is not enough. Change is based on interaction between students and if these interactions are going to change, so we have implemented also the paper version of curriculum. It is not so easy process. In the world, we have so many papers which are not really implemented.
Tarja	<ul style="list-style-type: none"> • I heard that they are estimating too many things, some things sound to me too byrocratic (you have to write down so many things, I don't like that). • These first pages of curriculum...I think we had lack of that. There wasn't enough discussion like that.

---

¹⁹ Přepisy necháváme v původním znění, aby nedošlo ke zkreslení výpovědi překladem do českého jazyka.

-
- Children are not motivated, they don't like to be at school.

Hilkka

- I don't know. There is still the goal that when children are at 9th grade and with those numbers they go forward to their further studies. If this doesn't change, how it improves the whole system.
- It should change. And I'm little bit afraid how can I do it. Can I do it? I hope that I get colleges which are as enthusiastic as I am, so I can do it with them. If it is just me and reform, I'm afraid that it is too big bite. Nobody should do it alone – it's the main thing.
- This curricula expects that every student *wants* to take an active role. There are students that cannot do it.
- The practice – how we do it? There is so much to do.
- The rest, we haven't been discussing at school at all – when are we going to do it? I'm afraid that we do it together in autumn. I have to do something by myself – I can't start the school if I don't have any “lamp up to my head”.
- There are sentences like: “make it local.” But I don't know how it goes.
- It is always, when we are changing, there is always a group saying: Ohh no, it's not gonna work. I want it to work but..where is the spirit? I would like to see it. It might go that the time came too quickly. We didn't have enough time. We haven't taken enough time.
- I have a feeling that we're trying to change the world somehow, we're trying to make school better place but are we teacher – can we do it? Can we make it?
- This curricula expects that every student wants to take an active role. There are students that cannot do it.

Sari

- There is too much things. It makes me pressure.
  - But they have been already but I don't know how big is the change. I hope it bring good things to students. But few things I'm a bit worried about. We have students which have a lack of motivation and that is the biggest problem nowadays. (speaking about these children in future – will they have a job?).
  - That would bring good results I guess. But problem is these students which don't have any passion or motivation and there are more situations where they should work more “autonomically”. They should do in groups, corridor, yard or local store – but some children work only when teacher is there. They can't direct themselves. That can ruin the whole process.
  - Teacher has to think: Will I stay on this or that. There is a lot of doubts that every student f.x. should find out what they are interested in and search by themselves what they need to know and how they get knowledge. I think the aim is very good but it also includes a lot of challenges.
  - Actually, it is so weird that we are so far in spring and this is going on in
-

	<p>August.</p> <ul style="list-style-type: none"> • We have some time together, then we doing different things, then come back and maybe we have a different chapter to talk about and I don't know what happen with that one, we should still work with that theme. It is not very clear. • But I felt I didn't have enough time for that. • But this is the difficult one – where is the line? We have to plan something because it concept starts from very beginning and we don't have any idea how to do but let's plan.
Matilda	<ul style="list-style-type: none"> • I like the improvement but it's gonna be a lot of work, it's not gonna happen just like this (lusknuti – pozn. autora). It's gonna be a longterm changes. • I have still a lot to learn. I know the basics, what I have been saying now (about teacher's image, children' image – It might be actually quite a lot). So, I know basics, but do I know really what has to happen in the teaching? • I have really mixed messages about new curricula. I think teachers are not getting enough information, that is why I think there should be these trainings. For me, there hasn't been any information, I had to learn myself. • I'm lucky because I'm still studying, so I can do it, studying in my free time and getting know it but what about real teachers in the field? What they are going to do? Are schools giving them chances to learn about it? • We need more information!
Taija	<ul style="list-style-type: none"> • It's kind of wrong way to see it as: this it the old one, this is the new one. Schools have mixed things already. Now, they have more emphasis, so I don't see it like two different things. • All changes require a lot of work to change all kinds of things because it needs a lot of reading, you need to know this and that. I think I need more time to prepare the lessons. It might be problem if teachers don't have enough time and knowledge to find out what works best. We don't have list of think you should know, it's not very detailed at all. If we have two children from one school and from the other one, do they get the same education? And does it matter? • The problem I'm dealing with is how to do it in practice. How do I have enough different kinds of tools and activities for every day basis? • Curricula in not really well-structured, it's a big thing going on, it's not as concrete.
Otso	<ul style="list-style-type: none"> • Assessment – nobody really knows yet • I think curricula prepares children to be competitors in the world of market, school not be about this but about helping and caring about each other.

Someone said: “The world is changing so quickly, we have to prepare children” – but what does it mean? It means that working life changes really fast, that is why we should learn children to be flexible, maybe not to have a fixed identity, to be someone who can always be adapt to situation. I see this as service of the market, it’s not what is school about.

- Danger – assessment, it brings new freedom, so school can understand it differently, in the future, there can be schools with different level of teaching and it’s not good. I don’t want children to be taught to be just player in the world competiton.
- The structure is not familier and I don’t know where to find.
- We should discuss more what we think about it not just reading it. Our opinions, what is good, what is bad – it hasn’t been a lot.
- New is said to be a bit messy

Sirkka

- I think it will create a lot of confusion. Some teachers won’t change anything. I hope it create idea: OK, now we change school system, what is taught and how. But what is really happening...it will take a lot of time. Not so optimistic. Nowaday, it’s a lot of talking about education in media (about cutting financies but also about the reform) about making schools more digital.
- Well, now, when it is not so detailed, it might result that students will have very different contents (some teachers are doing in more detailed, some not – but I guess that it is also nowadays).
- I can’t see this happening much at the moment. This might be a problem, that teachers don’t really know what to do.
- Well, we as students – we *should* know much! But we don’t.
- We haven’t been really discussing it at school, so I don’t feel very secure of that.
- It should be more discussed and unis should be talking about it more.

Tabulka 1 Rozhovory s učiteli a studenty – Obavy a pochybnosti.

Kooperace

Kooperace, tedy „spolupráce lidí, zpravidla zaměřená na dosažení společného cíle,“ (Průcha, Walterová, & Mareš, 2009, str. 133) se během rozhovorů objevovala ve třech různých rovinách. Jako kooperace mezi učiteli, dále kooperace mezi žáky a v neposlední řadě i jako kooperace mezi žáky a učiteli.

Kooperace mezi učiteli byla zmiňována v souvislosti se vznikem i zaváděním nového kurikula. Kooperace byla učiteli vnímána jako nutná součást seznamování se s kurikulem, ale

také jako dovednost, kterou od učitelů nové Kurikulum vyžaduje. Nové Kurikulum totiž ukládá, aby učitelé více spolupracovali a aby jejich spolupráce byla vzorem pro žáky:

„Úzká spolupráce mezi zaměstnanci umožňuje implementaci školních vzdělávacích cílů. Práce školy je organizována adekvátně a flexibilně tím, že zaměstnanci pracují společně a sdílí pracovní zátěž. Kooperace mezi dospělými, zahrnující “spolu učitelství” (collaborative teaching), také funguje jako model pro aktivity školy a jako model vzájemně se učícího společenství pro žáky. Kooperace je obzvláště potřebná v oblasti plánování a implementace multidisciplinárních učebních modulů, hodnocení, podpory učení a implementace péče o žáky.²⁰” (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014, str. 36)

V tom, že už to na některých školách funguje, mluvili Sari a Ruiso. Oba ve své práci již využívají spolupráci s ostatními učiteli při přípravách. Sari spolupracuje s kolegyní, která učí v paralelní třídě. Společně plánují, podporují se a občas si dokonce prohodí vyučování. Jejich škola by se navíc měla stěhovat do nové budovy, která by měla být přizpůsobena pro flexibilní úpravu prostoru (například by mělo být možné odstranit stěnu mezi třídami). To by podle Sari mohlo napomoci ještě větší spolupráci mezi učiteli. Ruisova zkušenost se spoluprací mezi učiteli je odlišná. V jeho škole ředitel rozhoduje, kdo s kým a na jakém tématu bude pracovat. Podle něj by měla být spolupráce mezi učiteli více založena na dobrovolnosti. Měli by mít sami možnost tvořit týmy svobodně, na základě svých potřeb. Co se podle něj také mění je kultura školy. Škola je v novém kurikulu vnímána jako učící se organizace. Učitelé mají více spolupracovat, škola má být založena na týmové práci.

Dále učitelé vnímali spolupráci především v podobě diskuze nad novým kurikulem a jeho praktickou využitelností na skupinové, školní úrovni a lokální úrovni, a také jako nutnost kvůli plánované multidisciplinarity vyučování, která by měla podporovat schopnost žáků pochopit vztahy a vzájemnou závislost mezi jednotlivými učebními obsahy, kombinovat znalosti a vytvářet smysluplné celky. (NÚV, 2016)

Kooperace mezi žáky je pro respondenty především o skupinové práci a jiném uspořádání tříd. Uspořádání by podle nich mělo být přizpůsobeno tomu, že žáci pracují v malých skupinách na různých úkolech simultánně, aniž by se vzájemně rušili. Jak bylo již zmíněno výše, mělo by být také dle učitelů možné učit společně, tedy například by učili dva učitelé dvě třídy najednou. S tímto uspořádáním a skupinovou prací souvisí i třetí rovina, tedy role

---

²⁰ Vlastní překlad

učitele. Tím, že by žáci pracovali ve skupinách, učitel by se měl stát spíše průvodcem, lektorem, konzultantem, nebýt do všeho zapojen, nebýt nositelem znalosti.

Kooperace je v novém kurikulu důležitým tématem a dává si za cíl podporu učení a spokojenosti nejen žáků, ale všech členů komunity. Měl by zde být vytvořen prostor pro aktivní učení, tvořivou práci a experimentování. Žáci by měli participovat na plánování vzdělávacího obsahu, především na plánování multidisciplinárních učebních modulů, aktivit školy a učebního prostředí. V neposlední řadě by se žáci měli podílet na hodnocení a zlepšování kooperace. (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014)

Kategorie 2: Kooperace

Respondent	Citace
Selja	<ul style="list-style-type: none"> • one subject, mixing them makes sense but it is kind of hard, it needs a lot of cooperation between teachers •
Ruiso	<ul style="list-style-type: none"> • New curricula is trying to change the school that we are more team organized as teachers, changing school culture. Idea – teachers need more cooperation, team work based schools. New concept: school as a learning organization. • We did the new curricula the whole year, we have had all levels: team work, group work, small groups. We had meetings – all teachers. • We have had several meetings in our school, middle-finland teachers have met and also at national level. • Everybody could comment it – draft. We discussed it in school and principal sent it to NBOE (National Board of Education – pozn. autora). We have been discussing all the time what is happening. • Cooperation between teachers. Sometimes it is compulsory but it should be more about our own needs, that we can create our own teams. Nowadays, headteachers decide who is working with who or which kind of themes they are doing. It should be also voluntary-based. We are in our classrooms, doors are closed. We need to do more cooperation. • All teachers in our school have participated in creating curricula.
Tarja	<ul style="list-style-type: none"> • We should have a chance to change the group size all the time and we should have smaller space to work together, not just 25 children in the same place.
Hilkka	<ul style="list-style-type: none"> • I need meeting with colleges and time to discuss it (the practical implementation) with colleges. • I don't know but the idea thing is that my classroom has different parts, so,

---

	students can work with groups without a noise and that I'm not involved in everything.
Sari	<ul style="list-style-type: none"> I hope that could be more assistance and so on. The whole spirit of creative and independent working needs more adults. One solution can be also co-teaching. We are talking about walls we can change and take away between two classes, there is open learning areas for groupwork. ... I'm already talking with my closest colleague, Taria, that it would be great to have two groups as one and two teachers, if we didn't have the walls (now it is not possible). Sometimes she comes to my class and I go there. We are planning together, so I know where they are going, so we can support each other but we can do so much more with different groups if we would be in the same environment. Cooperation with teachers will be big issue because most of teachers are willing to that but there are also teachers who want to have their own class, systems, things. That will be a challenge. But hopefully, everybody gets enough knowledge and skills to do it – the attitude.
Matilda	<ul style="list-style-type: none"> I have to be like a guide, guide children to learn.
Taija	<ul style="list-style-type: none"> Teacher is more like lecturer (talking, but interactive).

Tabulka 2 Rozhovory s učiteli a studenty - Kooperace

Ostatní učitelé

Pro mne zajímavým, ale vlastně ne příliš překvapivým bylo téma ostatních učitelů. Velmi často se stávalo, že učitelé mluvili o svých kolezích, studenti o učitelích. Chtěli tím většinou, dle našeho názoru, vyjádřit rozpor, tedy že oni zastávají nějaký názor, ale ostatní, většina, si myslí něco jiného nebo jedná jinak. Často se jednalo názory směřované proti reformě nebo dokládající nepřipravenost. Respondenti zmiňovali, že ostatní učitelé nemají dostatek metod a dalších nástrojů pro implementaci reformy, chybí jim pozitivní přístup k reformě, potřebují přesně vědět, co mají dělat, nechtějí kooperovat, nerozumí kurikulu a nemají dostatek informací a času. Vystala zde také (již výše zmíněná) obava, že ostatní učitelé nezmění vůbec svůj styl vyučování. Respondenti také mluvili o přípravě učitelů, která nedává dostatek nástrojů pro implementaci této reformy. Bohužel se mi nepodařilo zjistit, zda tyto jejich zmínky o ostatních učitelích jsou založeny na jejich přímé zkušenosti (například s kolegy z jejich škol) nebo zda se jedná o domněnky plynoucí z médií nebo dokonce pouze z jejich pocitů.

Kategorie 3: Ostatní učitelé

Respondent	Citace
Ruiso	<ul style="list-style-type: none"> • Many teachers are used to use traditional methods, they emphasise cognitive aims. • Problem is teacher education, they don't have enough tools to implement these reforms. • If they are not sure about these methods, it may cause behavioral problems, noise. • I have been using these methods for more than 20 years, but some teachers can have problems.
Tarja	<ul style="list-style-type: none"> • I don't know if teachers do, what they are allowed to do. • Some people think that this is the only change – computers. • Problem can be narrow attitude of teachers. Sometimes, they don't want to read first pages about the philosophy. • Future is for the young teachers. • That is what some teachers can't stand because they don't have strictly what to do, maybe they are very stressed.
Sari	<ul style="list-style-type: none"> • So, for me it won't be so big change, but for some – very big! • But all I have had till now came from my mind, maybe there will be more tools to do that together because some colleges said they really don't know what to do with that. • Cooperation with teachers will be big issue because most of teacher are willing to that but there are also teachers who want to have their own class, systems, things. • All the teachers should do more homework and we are said to do so. With other teachers we have agreement that they will read some part and they we will talk about it, so that we work better than: OK, now you have to learn all yourselfe.
Matilda	<ul style="list-style-type: none"> • A lot of teachers have problems to understand new curricula and real changes which has to be done in real school situations. • It would be good for teachers to know more. Problem will be not-knowing what it will means. • For me, no. I'm not sure what in-service teachers are thinking. • I think teachers are not getting enough information, that is why I think there should be these trainings. • I'm lucky because I'm still studying, so I can do it, studying in my free time and getting know it but what about real teachers in the field? What they are going to do? Are schools giving them chances to learn about it?

Taija	<ul style="list-style-type: none"> • It might be problem if teachers don't have enough time and knowledge to find out what works best. • I think some teachers already done things about the new curricula. They are sharing information/ideas in some FB groups.
Otso	<ul style="list-style-type: none"> • Somebody complains new curriculum is really unrealistic, should be more practical – should be unrealistic, it's for 10 years!
Sirkka	<ul style="list-style-type: none"> • Some teachers won't change anything. • Mentioned before that some teacher maybe won't change anything • The programming thing could be problem or the phenomenon idea because teacher, I don't know how prepared they are because they should be given more education about this. • This might be a problem, that teachers don't really know what to do.

Tabulka 3 Rozhovory s učiteli a studenty - Ostatní učitelé

Potřebné znalosti a dovednosti dětí

Z rozhovorů vyplynulo, co považují učitelé a studenti za ty znalosti a dovednosti, ke kterým se snaží nové Kurikulum vést. V souladu s jeho filozofií respondenti téměř ve svých dpovědích opomenuli konkrétní znalosti, ale zaměřovali se především na dovednosti, které by si měli žáci během povinné školní docházky vybudovat.

Hlavním tématem, které respondenti zmiňovali, bylo učení pro život, tedy rozvoj sociálních a emočních dovednosti, seběvědomí, odpovědnosti za sebe a své učení. Žáci by také měli být aktivní ve svém učení a na základě poskytnutých metod učení si budovat vlastní vzdělávací cestu, samostatně myslet, být kreativní. Své chování a jednání poté reflektovat a svou práci ohodnotit Poté na této reflexi a na základě svých znalostí vytvářet věci nové. Učitelka Tarja popisuje roli školních předmětů v novém vzdělávacím programu:

„Není důležité, co je to za školní předmět, ale proč ty předměty potřebujeme a jak můžeme využít ty znalosti k tomu být kreativní.“²¹ (Taija)

Právě k tomu, aby byly využívány znalosti z jednotlivých předmětů, napomáhá projektové vyučování, skupinová práce a využívání zdrojů mimo školní prostředí, kterým by se měli žáci také během základní školy naučit. (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014)

²¹ Vlastní překlad

Dalším tématem jsou dovednosti pro budoucnost a vytváření základu pro celoživotní učení. Kurikulum se totiž snaží reagovat na to, že v současném, rychle se měnícím světě nevíme, jaké dovednosti budou potřeba za deset, dvacet či padesát let. Proto by dle respondentů měli být žáci učeni podnikavosti, flexibilitě, adaptabilitě, práci s technologiemi a práci v týmu. Svůj pohled na tuto problematiku vyjádřila studentka Taija takto:

„ Není to o tom, co si pamatují o věcech, ale je to více o celoživotním učení (dovednosti vzdělávat sebe a čelit výzvě, protože nevíme, jaká bude budoucnost). Není to o současných znalostech, ale o schopnosti chápat různé druhy jevů, jak svět funguje a kde nalézt informace – dovednosti, které budou potřebovat pro cokoli, co budou v budoucnosti dělat.“²² (Taija)

Orientace kurikula na dovednosti budoucnosti nebylo u všech respondentů vnímáno pozitivně. Student Otso během rozhovorů vyjádřil své rozhořčení nad tím, že žáci jsou učeni přizpůsobit se tržnímu světu, učí se nemít fixní identitu, být tím, kdo se zvládne vždy přizpůsobit. Dle něj by škola neměla vzdělávat k tomuto, měla by se spíše zaměřit na dovednosti směřující ke vzájemné pomoci a péči jeden o druhého.

Při rozhovorech bylo znát, že učitelé i studenti nejčastěji zmiňují oblasti, které jsou jim osobně blízké nebo v nich naopak vyvolávají nejistotu. Každopádně byli schopni poměrně výstižně shrnout znalosti a dovednosti, ke kterým se nový vzdělávací plán snaží žáky vést.

Kategorie 4: Potřebné znalosti a dovednosti dětí

Respondent	Citace
Selja	<ul style="list-style-type: none"> social skills, looking for information, learning learning, responsibility of your own learning
Ruiso	<ul style="list-style-type: none"> active learning, children organize their own learning, group work, project work, outdoor activities, open learning environment In new curricula, emotical, social, affective and metacognitive aims are emphasized.
Tarja	<ul style="list-style-type: none"> We should teach children to be individuals. We have to give them tools how to study, how to think, how to survive in this school, world. It's not important, what is the subject but why we need these subjects and how we can get the knowledge to be creative. We should make children believe in themselves and let them grow in piece. Use knowledge and talents to create new things, find new roads and solutions,

---

²² Vlastní překlad

	they are trying to create their own world.
Hilkka	<ul style="list-style-type: none"> • Person is the main thing, not the class. Every student has their own road to go. Student is active, has active role. • to be more active, they should have their goal and they should plan their own goals. They should reflect what they had done. • Students can work with groups without a noise and that I'm not involved in everything. Students should be doing different things not that everybody is doing the same at the same time. I think next year is more like that.
Sari	<ul style="list-style-type: none"> • I would say learning for life, trusting in themselves and social skills but entrepreneurship is also very important.
Matilda	<ul style="list-style-type: none"> • critic, learning by themselves, learn to behave like a good citizen, more international • Children are taught to be as human-being and citizens • Children should be involving more in grading themselves and letting them grade their studying.
Taija	<ul style="list-style-type: none"> • It's not about what they remember about things but it's more about lifelong learning (skills to educate themselves and face challenges because we don't know how the future is going to be). Not about recent knowledge but about skills, to understand different kinds of phenomena and how the world works and where to find information – skills what they would need whatever they are gonna do in the future. • It's about skills not knowledge I won't need (f.x. technology). • More emphasis on being critical, learning to think, responsibility, being active citizen. We already had it but now, it's more emphasized.
Otso	<ul style="list-style-type: none"> • creativity, flexibility, adaptability, team working (I found good), technological skills • I think curricula prepares children to be competitors in the world of market, school should not be about this but about helping and caring about each other. Someone said: "The world is changing so quickly, we have to prepare children" – but what does it mean? It means that working life changes really fast, that is why we should learn children to be flexible, maybe not to have a fixed identity, to be someone who can always be adapt to situation. I see this as service of the market, it's not what is school about.
Sirkka	<ul style="list-style-type: none"> • Students will have skills they need this day, it is lot about digital things (programming), making them active, active citizens and knowing a lot of technology

-
- It is also very good thing that this emotional part, social skills
-

Tabulka 4 Rozhovory s učiteli a studenty - Potřebné znalosti a dovednosti

Profesionalita/požadavky na učitele

Během rozhovorů respondenti zmiňovali, jaké požadavky na ně jejich profese a kurikulární reforma klade. Jsou si vědomi toho, že se musí změnit nejen nástroje, které používají, ale jejich návyky, myšlení a role ve vzdělávacím procesu. Podle nich musí znát učitelé sami sebe, musí vědět, jak učit a organizovat vyučování. Měli by také nově používat flexibilně vzdělávací materiály, naučit se nové konkrétní dovednosti (jako je programování, které je nově od druhého ročníku povinnou součástí kurikula (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014)), což samozřejmě bude vyžadovat více času při přípravách vyučovacích hodin. Dále by měli vést žáky k jejich vlastnímu učení a spolupracovat s nimi při tvorbě Kurikula. Učitelé jsou ale stále zodpovědní za vzdělávací proces a naplňování požadavků nového kurikula. Pokud nebudou Kurikulum následovat, tak porušují zákon. Jejich úkolem je zajistit, aby čas strávený ve škole byl pro žáky hodnotný. Studentka Taija vnímá učitelovu roli v následování požadavků reformy takto:

„Změna není tak černá a bílá. Potřebuje to čas. Já věřím, že ty, jako zkušený učitel, víš, co je nejlepší pro tvé studenty, ne jen že následuješ to, co je řečeno.“²³ (Taija)

Společně s názorem Sari poukazuje na náročnost učitelské profese, nejen v rámci připravovaných změn, ale i v rámci finského vzdělávacího systému, ve kterém mají učitelé velkou autonomii (Sahlberg, 2011):

„Já si myslím, že naše vzdělávání je o učitelích. Učitelství je složitým, ale také velmi pěkným a důležitým povoláním. Někdy je opravdu těžké, jak využít tvůj čas. Musíš totiž dělat svou práci ve třídě, ale také se stále učit novým věcem, metodám a být si neustále vědom potřeb společnosti.“²⁴ (Sari)

O autonomii učitelů mluví také učitel Ruiso. Říká, že problémem je příprava učitelů, protože oni si neodnáší dostatečné množství potřebných nástrojů pro implementaci reformy. Zmiňuje, že je dle jeho názoru možné, že v budoucnosti bude FNÚV měřit, jak učitelé učí a co se ve třídách děje. V současné době je vše založené na profesní etice. Každý učitel musí vědět, co má dělat, musí si být vědom vzdělávacích cílů a snažit se je naplnit. Učitelka Sari

---

²³ Vlastní překlad

²⁴ Vlastní překlad

vidí jako klíčové další vzdělávání učitelů, na které podle ní není dostatek času. Přála by si, aby učitelé měli více volna na to, aby se mohli zastavit, přemýšlet, diskutovat a plánovat.

Kategorie 5: Profesionalita/požadavky na učitele

Respondent	Citace
Selja	<ul style="list-style-type: none"> it probably changes me and my habits. It's kind of exiting how it change my manners and habits.
Ruiso	<ul style="list-style-type: none"> It is not easy to implement this idea it, you need to know how to teach and organize school – you need to be professional. Problem is teacher education, they don't have enough tools to implement these reforms. It's possible that in future, NBOE will measure, how we are doing/what is happening, but now they don't know. Now it's based on professional ethics, every teacher needs to know what he is doing, must be aware of goals and try to reach these goals but methods are not that easy. fundamental change – teachers thinking
Tarja	<ul style="list-style-type: none"> This is the possibility to make a school year, school hours worth of living. Access to computers, materials, books – we should be flexible about materials we are using. Every teacher should know themselves, so they can interact with children better.
Hilkka	<ul style="list-style-type: none"> The teachers, of course, ..maybe always when you teach you should motivate students
Sari	<ul style="list-style-type: none"> There is not enough education for in-service teachers. We should have more days off from school to stop, think, discuss, plan but mostly we are doing all our work and meet after that, f.x. once in month, so we almost have to start all over from the very beginning. But it is in law how many days we can have day off without substitution, we can't change it. Evaluation can be new – I have always liked to talk to students and parents what is going on – I think it is better way how to support students and to give them knowledge where they are, where they are going, what is very nice and good - everything. Also peer-evaluation, I have tried that, too and I think it would be interesting to make it more The spirit od curricula is created it with children, not just adults. But this is the difficult one – where is the line? We have to plan something because it concept starts from very beginning and we don't have any idea how to do but let's plan. We need to prepare instruction, so they will be motivated and they know what to discuss.

	<ul style="list-style-type: none"> I think all our education is about teachers. Teaching is difficult job but also very nice and important job. Sometimes it is really difficult how to use your time. You have to do the basic job in classroom but still learn new things, methods and be aware of needs of the society all the time.
Matilda	<ul style="list-style-type: none"> I think it would be good to have a lot of training situations for teachers where these changes are told really simply and easy to understand. teacher image, teacher is not a teacher anymore, I have to be like a guide, guide children to learn. Of course, teaching is a big part, but I have to give them more responsibility about their own learning.
Taija	<ul style="list-style-type: none"> Teacher is more like lecturer. All changes require a lot of work to change all kinds of things because it needs a lot of reading, you need to know this and that. I think I need more time to prepare the lessons. Maybe, role of the teacher. It's going to change my plans of lesson and my teaching. Teacher are quite free, we are trusted to do. I think nobody would be observing if you follow it truly or not. The change is not that black and white. It's taking time. I have the trust that you, as experienced teacher, know the best way for your students, not just following what is said.
Otso	<ul style="list-style-type: none"> It's my responsibility to follow the curriculum when I'm teacher, otherwise I'm breaking the law. It is not like in the past, we don't have to know it by heart but we need to know it by heart to follow it properly. I'm reading curricula almost every day to find something. I need particular new skills – like learn how to code.
Sirkka	<ul style="list-style-type: none"> What kind of things they should explore with the teacher. I'm special education teacher, so we have had lessons of class teaching, but we are mostly oriented to basics (writing, reading), so the curriculum is not the main theme for us, it is more about students needs.

Tabulka 5 Rozhovory s učiteli a studenty - Profesionalita/požadavky na učitele

Systemová příprava na změnu

Téma, které jasně nevyplývalo z rozhovorů, ale dle našeho názoru je velmi důležité pro zajištění komplexního pohledu na přípravu reformy. Zajímalo nás, jak sami učitelé a studenti vnímají systémové řešení a podporu při zavádění změn. Ve Finsku vznikají tři úrovně kurikula. Nejprve Národní ústav pro vzdělávání vydá Kurikulum, které poté rozpracovávají

jednotlivé regiony a na základě těchto dokumentů se tvoří školní Kurikula, která ale nejsou povinná, škola může používat lokální Kurikulum. Národní Kurikulum je tvořeno na základě potřeb státu, zohledněna je i zpětná vazba od dětí. (Finnish National Board of Education, 2014)

Při rozhovorech byla systémová příprava zmiňována respondenty v několika oblastech. První z nich byla možnost zapojit se do tvorby kurikula nebo se k němu alespoň vyjádřit. Vyjádřit se dle respondentů mohli jak učitelé, tak studenti a rodiče. Dokonce učitel Ruiso mluvil o tom, že na jejich škole se zapojovali i žáci, kteří měli napsat něco o tom, jak si představují školu v budoucnosti. Učitelé se poté snažili vzít jejich myšlenky v úvahu při formulování podkladů pro tvorbu kurikula. První návrh kurikula byl uveřejněn na internetu a jak učitelé, jak studenti učitelských oborů a rodiče měli možnost se k němu vyjádřit či se případně dotazovat na to, co je zajímavé. Ale žádný z dotazovaných studentů této možnosti nevyužil, ani se o ni nijak aktivně nezajímal, u učitelů záleželo především na vedení školy, jak moc se učitelé zapojí.

Co se týče současnosti, kdy už je vzdělávací plán hotov a školy by jej měly implementovat, systémová podpora se týká hlavně vzdělávání: workshopů, kurzů a setkání na školní, lokální i celostátní úrovni. V jväsksylském regionu, ve kterém jsem výzkum prováděla, vzniklo několik skupin dobrovolníků, kteří připravují místní Kurikulum, které bude východiskem pro přípravu kurikula na jednotlivých školách v Jväsksyle.

Nejčastější zmiňovanou metodou přípravy učitelů na reformu byly jednoznačně porady či setkání učitelů ve škole, v rámci kterých pracovali na jednotlivých částech Kurikula. Způsoby práce se hodně lišily, na některých školách si učitelé práci rozdělili, samostatně nastudovali a poté své poznatky sdíleli s ostatními, jinde byla preferována týmová či skupinová práce. Důležité ale je, že byli zapojeni všichni učitelé. Přípravy na školách byly v době konání výzkumu nejjintenzivnější, setkání se konala až dvakrát měsíčně. Také studenti posledních ročníků magisterských učitelských oborů prochází přípravami na změnu kurikula, například mají povinné kurzy programování a hodnocení.

Co mi přišlo na rozhovorech s respondenty zajímavé, je jejich důvěra v národní úroveň přípravy Kurikula. U nižší, lokální a školní úrovně již tak optimističtí nejsou. Jak věcně poznamenává učitelka Tarja:

„Tak nějak věřím, že ti, kteří to plánovali, to dělali srdcem. Ale v Jyväskylä, to už si nejsem tak jistá.“²⁵ (Tarja)

Nutno poznamenat, že rozhovory byly vedeny v březnu a dubnu roku 2016, tedy měsíc před začátkem letních prázdnin (ve Finsku trvají letní prázdniny přibližně od začátku června do poloviny srpna (SchoolHolidaysEurope.eu , 2016)) a lokální Kurikulum ještě nebyl hotovo. Výjimkou byla fakultní škola, která je zřizována státem, ta již měla vše dokončené. Nová podoba Kurikula měla být implementována v novém školním roce, tedy v polovině srpna.

Kategorie 6: Systémová příprava na změnu

Respondent	Citace
Selja	<ul style="list-style-type: none"> • My husband takes part. He's been making Jyvaskyla curricula – handwork curricula. • In Jyvaskyla, if group do something, they put in on the internet, we have opportunity to comment it. It's good. But I need some kind of education and practical instruction. But it's good system that we can comment. Parents – can read and their opinions can be used. • I don't know about the state level (there is working group also), I don't know how much they are doing cooperation with headmasters and cities but to the city curricula. • Every city is in different area. I think it is somehow noticed that every city has its own curricula.
Ruiso	<ul style="list-style-type: none"> • Everyone has to be in the process and I was in a group responsible for environmental studies and I created curricula for grades 4,5,6. All teachers in our school have participated in creating curricula. • We did the new curricula the whole year, we have had all levels: team work, group work, small groups. We had meetings – all teachers. Our school curricula is ready. We have a school board which has to approve it, also university board. • Yes, we have had several meetings in our school, middle-finland teachers have met and also at national level. It was compulsory at school, other are voluntary. • We discussed it in school and principal sent it to NBOE. We have been discussing all the time what is happening. So, we can say our opinion. Parents and students (pupils) are also able to comment, it is also goal. Pupils – idea of student democracy – parlament – but it is not easy for them. They wrote something about school in the future and we read those papers and tried to take

---

²⁵ Vlastní překlad

	it into account.
Tarja	<ul style="list-style-type: none"> • This spring they have had very much communication about these things..I'm not sure..they (national level) tried their best I think.
Hilkka	<ul style="list-style-type: none"> • At the end of April and in May, we have workshops, in Jyvaskyla, we have educational meetings, it's not compulsory. • We have had courses, some of them we have studied as the whole school, some of us has been volunteer in the study, f.x. math and new curricula, crafts and the new curricula. • March, last month, this month and next month, there is almost two times a month, we are planning something. • Somehow I trust that those people who has planned it did it with heart. But in Jyvaskyla city, I'm not sure. In our school, the same. It has to be the community, who makes this reform, not just teachers. • Now I have chance to say something to municipality curricula. • In curricula, there are sentences like: "make it local." But I don't know how it goes.
Sari	<ul style="list-style-type: none"> • But at our pages (website) there is a lot of examples how to do it but also the time is problem Even if you are interested and active, when do you have time to write about it there. • The spirit od curricula is created it with children, not just adults. • All the teachers should do more homework and we are said to do so. With other teachers we have agreement that they will read some part and they we will talk about it • All the time what is done is on the internet and if I were active, I could read that and make comments or go to group where they are writing the local one. • On website, there are parts that are decided in our town level and there is still some which are not. It is still in process.
Matilda	<ul style="list-style-type: none"> • I think there had been some chances to say your opinion, before. I got emails "join discussions; give us some ideas" but I didn't go there or say anything. I guess there have been chances to say something but not that much. And now, when changes are really near, I don't have any chances to say anything.
Taija	<ul style="list-style-type: none"> • I think they were chances but when I was applying for uni, there had already been the draft. I think some of our teacher did comment.
Otso	<ul style="list-style-type: none"> • Now, we have course at uni, which is compulsory for all students at masters about ICT and coding . every student at master have to pass this course. Then, assessment – also compulsory course.

Sirikka	<ul style="list-style-type: none"> • No. I don't think so. I don't at least remember. I think it was mostly prepared in teams by professionals in schools and leaders.
---------	---

Tabulka 6 Rozhovory s učiteli a studenty - Systémová příprava na změnu

Průřezová témata

Průřezová témata jsou dle FNÚV jednou z nejdůležitějších změn v Kurikulu. Tato témata zahrnují znalosti, dovednosti, hodnoty, postoje, schopnosti a vůli. Jejich účelem je pomoci integraci vyučování, a proto jsou formulována jako výzvy pro školní práci a ne přímo jako vzdělávací cíle. Byly vytvořeny v reakci na měnící se potřeby společnosti a měly by žákům pomoci vytvořit si schopnosti vést více udržitelný život a formovat jejich identitu. (Finnish National Board of Education, 2014) Jsou to:

- *přemýšlet a učit se učit*
- *kulturní kompetence, interakce a vyjádření*
- *péče o sebe sama, zvládání každodenního života*
- *vícejazyčnost*
- *kompetence v IKT*
- *kompetence v pracovním životě a v podnikání*
- *účast a zapojení v budování udržitelné budoucnosti²⁶*

(FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014)

Důvodem, proč tato průřezová témata zmiňuji ve výzkumné části práce je fakt, že ač jsou dle Finského národního ústavu pro vzdělávání jednou z hlavních změn (Finnish National Board of Education, 2014), tak učitelé o nich mluvili zcela minimálně nebo pouze okrajově společně s jinými tématy. Naopak studenti o tématech věděli, dokonce je často uváděli jako jednu z největších změn, ale málo kdy pak byli schopni popsat jejich skutečný obsah, ani se jim nedařilo si vzpomenout na všechna témata.

Nejčastěji zmiňovanými tématy bylo metakognitivní učení, přemýšlení a zodpovědnost za své učení, základ k celoživotnímu učení a také zvládání každodenního života. Tato témata jsou v novém Kurikulu opravdu stěžejní, například jsou obsahem jedné ze základních hodnot nazvanou *Jedinečnost každého žáka a právo na dobré vzdělání*, dokonce i jasným cílem vzdělávání. (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014) Dále byly respondenty zmiňovány čtenářské dovednosti, aktivní občanství, kompetence v pracovním

---

²⁶ Překlad použit z (NÚV, 2016)

životě a podnikání a v neposlední řadě i informační a komunikační technologie. Tématy, která nebyla zmíněna vůbec, jsou vícejazyčnost a kulturní kompetence, interakce a vyjádření. Vícejazyčností je myšleno:

“dovednosti v interpretaci, produkci a hodnocení různých druhů textů, které pomohou žákům pochopit diverzitu kulturní komunikace a budovat jejich vlastní identitu. Všegramotnost je založena na konceptu různodosti textů. V tomto kontextu text znamená informace vyjádřené systémem verbálních, obrazových, sluchových, numerických a kinestetických symbolů a jejich kombinace. Například, text může být interpretován nebo tvořen v psané, mluvené, tištěné, audiovizuální nebo digitální formě.”²⁷ (FNBE, National Core Curriculum for Basic Education 2014, 2014, str. 21)

Dle našeho názoru je toto téma velmi aktuální a komplexní, ale zároveň poměrně těžko uchopitelné bez kvalitních příkladů. I to může být důvodem, proč není zatím učitelům tolik známé a blízké. Druhé zmiňované téma, kulturní kompetence, se vztahuje k náboženské, kulturní, lingvistické a filozofické diverzitě. Žáci mají být vedeni k tomu, aby si na základě poznání svých společenských kořenů utvářeli svou kulturní identitu a pozitivní vztah k okolí. Vzhledem k výrazně se zvyšujícímu počtu imigrantů ve Finsku (Finnish Immigration Service, 2016) je toto průřezové téma dle našeho názoru na místě. Důvodem, proč jej učitelé nepovažovali za zmíněnéhodné, může být několik, například jej považují za důležité v jiných částech kurikula, například v části kurikula, která se zabývá výukou finských národních jazyků (Kapitola 9). Dalším možným důvodem může být nejistota, jak k takovému tématu přistoupit.

Kategorie 7: Průřezová témata

Respondent	Citace
Selja	<ul style="list-style-type: none"> • social skills, looking for information, learning learning, responsibility of your own learning
Ruiso	<ul style="list-style-type: none"> • Metacognitive learning, that is why NBE (OPI) defined 7 different aims based on idea of overall learning.
Tarja	<ul style="list-style-type: none"> • We have to give them tools how to study, how to think, how to survive in this school, world. • In my opinion, new curricula is trying to find ways how all the children find

---

²⁷ Vlastní překlad

	their own style to study and because they do it on their own way, it's their own way.
Hilkka	<ul style="list-style-type: none"> To be more active, they should have their goal and they should plan their own goals. They should reflect what they had done.
Sari	<ul style="list-style-type: none"> I would say learning for life, trusting in themselves and social skills but entrepreneurship is also very important.
Matilda	<ul style="list-style-type: none"> 7 themes – f.x. computers (safety internet, doing information, project with internet, reading skills and so on). 7 big themes how I'm going to put them in my teaching.
Taija	<ul style="list-style-type: none"> It's more about lifelong learning (skills to educate themselves and face challenges because we don't know how the future is going to be). Goals are different. More emphasis on being critical, learning to think, responsibility, being active citizen. We already had it but now, it's more emphasized. All aims are based on the seven ... themes.
Otso	<ul style="list-style-type: none"> Broader themes (ICT, entrepreneurship) – ideas of entrepreneurship education are everywhere, a lot of responsibilities thrown to the people, they must develop themselves; I would throw away all entrepreneurship education or change it as entrepreneurship in a community, benefit for community. We created project there, where themes entrepreneurship and ICT were emphasized.
Sirkka	<ul style="list-style-type: none"> And of course these big themes (7 or 9 or how many). I think they are trying to have this goal that students will have skills they need this day, it is a lot about digital things (programming), making them active, active citizens and knowing a lot of technology. I don't like the detailed things but I like the phenomenon idea and the bigger connection to real world – these themes 7 or 9? They should be in subjects as headline topic, these daily life skills. It's good to make it relevant to students.

Tabulka 7 Rozhovory s učiteli a studenty - Průřezová témata

3.3.3 Rozhovory s manažerkami

Na základě rozhovorů s Erjou Vitikka, Ph.D., poradkyní pro vzdělávání ve Finském národním ústavu pro vzdělávání a členkou nejvyššího přípravného týmu kurikulární reformy pro základní školy a Tuijou Rasinen, Ph.D., ředitelkou odboru pro základní školství v Jyväskylä, jsme popsali celý proces implementace a to, jak se připravoval management na kurikulární reformu.

Jak probíhá proces implementace?

Nová finská Kurikula vznikají každých deset let (naposledy 1994, 2004, 2014) a snaží se reagovat na změny ve společnosti a ve vzdělávání. Prvním krokem ke vzniku nového kurikula je ve Finsku vždy rozhodnutí Ministerstva školství a kultury, které zadává zakázku na vznik Kurikula Národnímu ústavu pro vzdělávání. Ten poté řídí celý proces, vytváří ústřední myšlenky kurikula, stanovuje plán tvorby i implementace kurikula. Při přípravě kurikula z roku 2014 tyto procesy neměly jasně daný teoretický koncept, vycházely ze zkušeností a znalostí praxe. Ale ještě před začátkem tvorby Kurikula byla provedena rozsáhlá analýza současného stavu, kurikul v zahraničí a aktuálních změn ve společnosti.

Kurikulární reformu vedly dva hlavní rozhodovací orgány: řídicí skupina a koordinační skupina. Řídicí skupina byla složena ze zástupců Ministerstva školství a kultury, ministerstva sociálních věcí a zdravotnictví, Národního institutu pro zdravotnictví a sociální péči, municipalit, asociace ředitelů, asociace učitelů, sdružení rodičů, Svazu finského průmyslu, Ústřední organizace finských odborových svazů, asociace vydavatelů učebních textů, minorit, Poradního výboru pro etnické vztahy a dalších. (FNBE, Perusteudistuksen ohjausryhmä, 2014) Tato skupina dohlížela na práci koordinační skupiny. Vždy byla prvním, komu byly návrhy předkládány. Vše muselo být skupinou schváleno před zveřejněním. Členové této skupiny poté informovali své domovské organizace o průběhu a výsledcích jednání, také jim zadávali úkoly vyplývající z implementace Kurikula.

Koordinační skupina při tvorbě Kurikula z roku 2014 byla složena z 30 členů, specialistů z FNÚV. Jejich úkolem bylo dát Kurikulu základní ideje a rozhodovat o procesu implementace. Také koordinovali práci na jednotlivých částech kurikula, kterou měly na starosti pracovní skupiny složené z odborníků. V každé z pracovních skupin byl vždy alespoň jeden učitel. V rámci koordinační skupiny byla vytvořena ještě podskupina osmi lidí. Ti byli nejužším koordinačním vedením a starali se o to, aby bylo Kurikulum kompaktním celkem.

Erja Vitikka popisuje:

„Museli jsme si být jistí, že různé kousky národního kurikula budou mít stejnou strukturu a že každý ... to bylo poměrně těžké... je to typické...protože matematici přemýšlí odlišně než muzikanti a musí vytvořit to samé kurikulum.“²⁸ (Erja Vitikka)

---

²⁸ Vlastní překlad

V průběhu příprav Kurikula na státní úrovni probíhalo veřejné připomínkování návrhů. Tyto připomínky byly poté roztrženy dle předmětů a poslány příslušným pracovním skupinám. Dle slov Ejri Vítikka, tyto připomínky dokázaly Kurikulum opravdu měnit.

Finalizované Kurikulum, tedy schválené oběma skupinami a podepsané Finským národním ústavem pro vzdělávání, bylo zveřejněno v prosinci 2014. Lokální úroveň implementace tedy probíhala poté, po dobu roku a půl do srpna 2016. Byla řízena pověřenými osobami z odboru vzdělávání. Ve zkoumaném regionu Jyväskylā, pracovali na lokální verzi Kurikula dobrovolníci z řad učitelů a ředitelů. Jejich práce nebyla honorovaná finančně, ale pracovali v rámci své běžné pracovní doby a byly za ně zajištěny náhradní učitelé. Municipality měly možnost svā kurikula přizpůsobit charakteristikām regionu a také se rozhodnout, na které oblasti se chtějí více zaměřit. Například Jyväskylā je tradičně velmi sportovním regionem a také zde má dlouhou tradici výuka dílen, proto tyto témata ve svém lokálním kurikulu akcentovala. Z výukových oblastí si zde vybrali kompetence, konkrétně IKT:

„V Jyväskylä jsme si vybrali jednu oblast – kompetence, konkrétně kompetenci IKT. Takže dovednosti s tím spojené. Rozhodli jsme se, že si chceme být jistí, že nejméně všichni šestáci a sedmáci se budou učit IKT kompetence, ale my si také myslíme a chceme vidět všechny děti ve všech ročnících budou používat vybavení IKT a že bude k dispozici a všichni učitelé budou mít možnost využívat těchto materiálů. A to je něco, co my opravdu chceme vidět, ale chtěli jsme se postarat o to, že se to stane, tak jsme dali jednu hodinu pátákům. Takže se musí učit IKT během jedné hodiny týdně a sedmáci mají to samé. Ale není to předmět jako takový. Zaměřuje se to na IKT dovednosti a kompetence.“²⁹ (Tuija Rasinen)

Vypracované lokální Kurikulum poté schvaluje vedení municipality. Během procesu příprav lokálního kurikula probíhají semináře a workshopy pro učitele, kteří se s reformou seznamují, aby byli připraveni nové Kurikulum v srpnu 2016 zavést.

Proces implementace reformy je zakončen evaluací. Ta probíhá jednak v rámci Národního ústavu pro vzdělávání, který pomocí dotazníků zjišťuje, co si účastníci pracovních skupin myslí o Kurikulu a procesu jeho přípravy. Také plánují v roce 2017 pokračovat v evaluaci, tentokrát se zaměřením na analýzu lokálních kurikul (zda opravdu následují myšlenky reformy). Dále, finské Centrum pro národní hodnocení začíná hodnotit kurikulární proces. Jejich evaluace bude trvat pět let a bude mít různé fáze.

---

²⁹ Vlastní překlad

Jak se připravil management na kurikulární reformu?

Rozdělení kompetencí

Rozdělení kompetencí při přípravě této kurikulární reformy se zdá být z předchozí kapitoly poměrně jasně dané. Na státní úrovni je to řídicí skupina a koordinační skupina. Řídicí skupina, složená ze zástupců zájmových skupin, komentuje a schvaluje návrhy skupiny koordinační. Ta má na starosti plánování, organizaci a koordinaci pracovních skupin. Po dokončení národního kurikula se vytváří lokální kurikula, ta řídí osoby z odboru školství a schvaluje je vedení příslušného regionu. Evaluaci procesu zařizuje interně Národní ústav pro vzdělávání a podrobněji se jí věnuje Centrum pro národní hodnocení.

Co se na základě rozhovorů s manažerkami zdá být méně funkční je pozice jasného lídra reformy. Jím byla v minulosti Irmeli Halinen, která byla autorkou článků a videí informujících o reformě. (Halinen, General Aspects of Basic Education Curriculum Reform 2016 Finland, 2014) (Halinen, What is going on in Finland? – Curriculum Reform 2016, 2015) Ta je ale v současné době v důchodu a žádného nástupce nemá. Když jsem se Erji Vitikka ptala, zda je pozice lídra při finské kurikulární reformě důležitá, odpověděla takto:

„Tady musí být lídr, který vede proces. Ale myslím si, že zapojování různých specialistů na celostátní úrovni a také lokální administrativy je způsob, jak zapojit různé osoby a to je minimálně tak důležité jako silný lídr. Mělo by být. A já nevím, zda jsou tu různé aspekty, ale myslím si, že to je...ano...dobře, silný lídr může zapojit různé, ale silný lídr může být také někým, kdo by nikoho jiného neposlouchal a pouze dělal věci jeho směrem.“³⁰ (Erja Vitikka)

Na začátku kurikulární reformy nebyla provedena žádná rozvaha proveditelnosti, dle Erji Vitikka se při přípravě reformy soustředili na plány, ne na kalkulování dopadů a na to, jaké budou výsledky. Tvorba kurikula byla založena na velkých myšlenkách, které chtěli autoři implementovat, na zkušenostech, znalostech z praxe a na výsledcích analýz současného stavu, změn ve společnosti a kurikula v zahraničí. V rozhovoru zajímavým a zarážejícím okamžikem bylo, když jsme se ptali, jak je možné, že jejich implementace kurikula v roce 2004 dopadla tak dobře. Erja Vitikka mi odpověděla, že tu (v FNÚV) byli jiní lidé a že se uvidí, jak bude úspěšná tato reforma. Nevím, zda to byla přílišná skromnost či projev finské povahy, ale tato nesebevědomá reakce od členky nejužšího přípravného týmu kurikulární reformy mne opravdu překvapila.

---

³⁰ Vlastní překlad

Zapojení učitelů a zájmových skupin

Zapojení zájmových skupin bylo již několikrát zmíněno v předchozích kapitolách. Jejich zástupci byli součástí řídicí skupiny, měli možnost komentovat a schvalovat. Jejich úkolem bylo také informovat své domovské organizace o průběhu reformy a delegovat úkoly vyplývající z rozhodnutí řídicí skupiny.

Učitelé se mohli zapojovat různým způsobem. Tím nejaktivnějším byla účast v pracovních skupinách jak na celostátní, tak na lokální úrovni (v Jyväskylä bylo zapojeno 150 učitelů z celkového počtu 1100). Dále bylo možné komentovat návrhy kurikula či se zapojit do diskuzí na platformě pro sdílení. Učitelé se také mohli zúčastnit bezplatných kurzů či konferencí. Tuija Rasinen o připravenosti učitelů:

„ Všichni učitelé, každý jednotlivý učitel bude mít vlastní „židli“ s Peda.netem (pozn. autora - lokální informační a komunikační systém o reformě), bude číst a studovat, pracovat, participovat ve workshopech, být aktivní. To by bylo velmi velmi skvělé. Vždy tu ale budou učitelé, kteří mají nějaké osobní problémy a nemají čas, sílu se v tu danou dobu koncentrovat na tyto věci a to je výzva – jak můžeme dosáhnout na každého učitele? Snažíme se o to, s workshopy a nějakými tréninkovými dny pro učitele. Ale pokud bychom měli více času na tuto práci, bylo by to pěkné, ale oni (pozn. autora - učitelé) musí celou dobu učit. ... Každý učitel by si měl být minimálně vědom toho, že reforma probíhá a já myslím, že všichni učitelé tohle poznali. Přinejmenším vědí, jak moc hlavní změny ovlivní jejich práci, to je těžké říct, ale já věřím, že v každé škole máme tak aktivní učitele a ředitele, že dokážou tuto reformu udělat hodnou zkoušení, že se i ostatní zapojí.³¹“ (Tuija Rasinen)

Z rozhovoru dále vyplynulo, že právě ředitelé škol jsou klíčovými osobami při implementaci, protože oni mají možnost „dosáhnout“ na každého učitele a zajistit, aby se do reformy nějakým způsobem zapojil nebo o ní měl minimálně dostatek informací. Zároveň ale manažerky upozorňovaly na to, že Kurikulum je proces, ne statický dokument:

„Kurikulární proces jako takový je procesem, není to kniha, kterou chceme číst po rádcích, je to něco, co musíme dělat správně. Myslím si, že to je povzbuzující a nutí nás to zlepšit systém. Pokud jsme si vědomi nějakých kritických částí a víme, že to není velmi dobré to dělat tímto způsobem, musíme to změnit.³²“ (Tuija Rasinen)

---

³¹ Vlastní překlad

³² Vlastní překlad

Vzdělávání

Seznamování učitelů a studentů s reformou probíhalo pomocí workshopů na školách, seminářů, bezplatných kurzů a konferencí po celém Finsku. Tyto formy vzdělávání byly k dispozici během posledního roku příprav na implementaci a budou pokračovat ještě minimálně po dobu prvního roku od zavedení nového kurikula. Doteď se jich zúčastnily stovky učitelů, což není příliš vysoké číslo vzhledem k tomu, že pouze v Jyväskylä působí více než tisíc učitelů. FNÚV plánuje také vydat publikace k jednotlivým tématům reformy.

Univerzity také nabízely v minulém školním roce kurzy švédštiny pro učitele prvního stupně, protože ti budou mít nově povinnost tento jazyk na finských školách učit. Dle Erji Vitikka i přes to, že vzdělavatelé učitelů byli přítomni v přípravných pracovních skupinách, není ještě zcela jasné, jak se promítne nové Kurikulum do vzdělávání učitelů. Univerzity jsou totiž ve Finsku autonomní, rozhodují o tom, kolik prostoru ve studijních programech Kurikulum dostane. U bakalářských oborů je zapojování kurikula do studijního programu na dobré úrovni, horší je to u magisterských oborů a dalšího vzdělávání učitelů. Ústav se ale snaží najít cesty, jak s univerzitami spolupracovat.

Krom spolupráce s univerzitami se jako problematické jeví i studijní materiály. Není totiž vyjasněné, jaké materiály by učitelé měli od srpna 2016 používat, učitelé si je musí zatím sami vytvářet. Pro tento účel byla zřízena komunikační platforma, kde jsou tipy a příklady dobré praxe. Učitelé mohou sdílet své nápady a to jak na státní, tak lokální úrovni³³.

Komunikace

Komunikace reformy probíhá na několika úrovních. První důležitou komunikaci spatřujeme ještě před začátkem tvorby kurikula, kdy byla provedena analýza současného stavu, reforma tedy nevznikala odtržena od reality škol a municipalit, ale na základě informací od nich. Dále samotné tvorby kurikula se účastnili zástupci zainteresovaných stran jak v pracovních skupinách, tak i ve skupině řídicí, která měla v procesu významnou rozhodovací pozici. Účastníci řídicí skupiny poté komunikovali výsledky s organizacemi, které zastupovali. Významnou zájmovou skupinou byly municipality, protože na jejich zodpovědnosti byla implementace Kurikula lokálně. Pokud administrativním pracovníkům či manažerům nebylo něco jasného během procesu implementace, mohli se obrátit na příslušnou osobu z Národního ústavu nebo hledat odpověď na komunikačním portálu.

---

³³ Platforma pro sdílení v regionu Jyväskylä: <https://peda.net/jyvaskyla>

Další úrovní je komunikace s učiteli. Ti byli informováni jednak zveřejňováním návrhů Kurikula, ke kterým se mohli vyjádřit a jejich komentáře potom byly předány příslušným pracovním skupinám. Dále zveřejněním finálního Kurikula na webových stránkách Ústavu a na vzdělávacích akcích k reformě. Stejným způsobem na učitele bylo působeno na lokální úrovni implementace. Mohli se zapojit do příprav lokálního kurikula, veškeré postupy příprav byly zveřejňovány na Peda.netu, ke kterému měli přístup všichni učitelé na všech školách příslušné municipality. Pro učitele byly připraveny workshopy přímo u nich na školách. Školy pořádaly i různá interní setkání k reformě.

Komunikaci s veřejností zajišťoval Finský národní ústav pro vzdělávání. Na lokální úrovni, alespoň tedy v Jyväskylě, se raději soustředili na přípravy jejich kurikula. Od srpna 2016 mají v úmyslu pořádat setkání s rodiči, kde jim budou obsah reformy představovat.

Financování

Veškeré financování je zajišťováno státem, tedy konkrétně Ministerstvem školství a kultury. Finance byly ale poskytnuty především na proces vzniku Kurikula a ne na jeho implementaci. Pro tu jsou určeny grantové programy, kde municipality a školy mohou žádat o peníze například na IKT. Dalším zdrojem podpory jsou dotace určené na vzdělávání učitelů, z nichž jsou financovány semináře a kurzy k reformě. Dle slov Erji Vitikky se budou z těchto peněz ještě několik let dotovat právě vzdělávací aktivity spojené s kurikulární reformou.

3.4 Výsledky a interpretace výzkumu

V předchozích kapitolách jsme analyzovali kurikulární dokumenty a rozhovory s učiteli, studenty učitelství a manažery. Na základě těchto informací odpovíme na výzkumné otázky.

3.4.1 VO1: V čem spočívá aktuální kurikulární reforma ve Finsku?

V čem spočívá aktuální kurikulární reforma ve Finsku?

Kurikulární reforma spočívá především **ve zlepšení stávajícího vzdělávání tak, aby lépe odpovídalo potřebám stále se měnícího světa.** Cílem reformy je vytvořit lepší příležitosti pro práci ve školách, pro budoucnost a pro smysluplné vzdělávání všech žáků. Každé dítě by mělo být bráno jako individualita, měla by se zvyšovat míra zapojení žáků do učebního procesu. Základní vzdělávání by se mělo stát solidním všestranným vzděláním a pevným základem pro vstup na vyšší stupně vzdělávání. Dle slov učitelů a manažerů není toto

Kurikulum něčím zcela novým, ale spíše akcentuje výše zmíněné oblasti ještě více než doposud.

K naplnění těchto myšlenek slouží několik konkrétních změn obsaženým v novém Kurikulu (2014):

Rozvoj organizační kultury a pedagogiky

Škola je z pohledu nového kurikula komunitou, která se sama učí zatímco podporuje růst žáků a podněcuje všechny členy komunity k učení. Hlavním předpokladem rozvoje školní kultury je otevřená diskuze, která je charakteristická respektem k ostatním, zapojením všech členů komunity a důvěrou.

Změna role učitele a žáka

Učitel by už nadále neměl být nositelem znalosti, ale spíše rádcem a průvodcem, který žákům pomáhá osvojovat si dovednosti pro celoživotní učení. Žáci naopak jsou těmi, kdo má převzít aktivní roli ve vzdělávacím procesu, mají si sami sestavovat cíle, řešit problémy a hodnotit svůj výkon za základě předem stanovených cílů.

Víceborové výukové moduly

Tyto moduly jsou obdobím integrovaného vyučování založeného na kooperaci mezi vyučovacími předměty. Cílem je využít témata, která jsou žákům blízká k tomu, aby podpořila jejich zapojování do plánování učebního procesu, naučila je pracovat ve skupinách nejen s vrstevníky, ale i s dospělými, propojovat znalosti a dovednosti školní a mimoškolní.

Průřezové kompetence

Průřezové kompetence by měly být založeny na souvislostech a podporovat myšlenku integrovaného vyučování. Jejich společným cílem je podpořit zdravý růst žáků a předat jim nástroje pro fungování v demokratické společnosti a pro udržitelný rozvoj. Jsou definovány v těchto oblastech: přemýšlet a učit se učit; kulturní kompetence, interakce a vyjádření; péče o sebe sama, zvládání každodenního života; vícejazyčnost; kompetence v IKT; kompetence v pracovním životě a v podnikání; účast a zapojení v budování udržitelné budoucnosti.

Hodnocení součástí učebního procesu

Hodnocení by mělo být nově součástí učebního procesu tak, aby podporovalo učení a vedlo žáka k sebehodnocení. K tomu by měla sloužit rozmanitost metod hodnocení. Hodnocení by mělo být kritériální s ohledem na možnosti dítěte.

Informační a komunikační technologie

Informační a komunikační technologie by se měly stát běžnou součástí vyučování. prosazován je koncept BYOD, tedy “Bring your own device”. Nově se budou učit žáci už od první či druhé třídy učit v rámci matematiky programovat.

Výuka druhého národního jazyka

Významnou změnou, která ale tolik nesouvisí s hlavním cílem nového Kurikula je změna výuky druhého národního jazyka. Ten se nově bude učit již na prvním stupni, což přináší významnou změnu především pro učitele primárního vzdělávání, kteří ač svou aprobací podmínky pro výuku druhého jazyka splňují, ne všichni jsou toho schopni.

Dotazovaní učitelé a studenti považovali za hlavní myšlenku Kurikula učení pro život, tedy rozvoj sociálních a emočních dovedností, sebevědomí, odpovědnosti za sebe a své učení. Žáci by podle nich měli také být aktivní ve svém učení a na základě poskytnutých metod učení si budovat vlastní vzdělávací cestu, samostatně myslet, být kreativní, své chování a jednání poté reflektovat a práci ohodnotit. Právě na této reflexi a na základě svých znalostí mají žáci vytvářet věci nové. Respondenty vnímané cíle byly zcela v souladu s cíli prezentovanými v kurikulárním dokumentu. Respondenti z řad učitelů o průřezových kompetencích mluvili zcela minimálně nebo pouze okrajově společně s jinými tématy. Naopak studenti o tématech věděli, dokonce je často uváděli jako jednu z největších změn, ale málo kdy pak byli schopni popsat jejich skutečný obsah, ani se jim nedařilo si vzpomenout na všechna témata.

3.4.2 VO2: Jak probíhá proces implementace současné kurikulární reformy ve Finsku?

Jak probíhá proces implementace současné kurikulární reformy ve Finsku? (stav ke květnu 2016)

Proces implementace je řízen Finským národním ústavem pro vzdělávání. **Probíhá na třech úrovních: státní, lokální a školní.** Kurikulum národní bylo uveřejněno v prosinci roku 2014, od té doby je k dispozici jako podklad pro vytvoření lokální podoby, na které pracují skupiny dobrovolníků z řad učitelů a ředitelů. Své návrhy poté zveřejňují na webové stránce Peda.net, ke které mají přístup všichni učitelé na všech školách příslušné municipality. Koordinátoři z lokální úrovně mají možnost kontaktovat osoby z FNÚV a řešit s nimi nastalé problémy a otázky. Stejně tak je k dispozici komunikační platforma od FNÚV, kde mohou

najít informace, vzájemně se podporovat, vyměňovat si nápady i sdílet různé inovace. Paralelně s vývojem lokálního kurikula probíhá vzdělávání pro učitele: konference, semináře, kurzy, workshopy, kterých se mohou účastnit. Po zavedení nového Kurikula v srpnu 2016 plánují informační akce pro rodiče. Také bude ještě několik let pokračovat vzdělávání učitelů. FNÚV se také chystá vydat publikace o jednotlivých částech kurikula.

Dle dotazovaných učitelů a studentů se i na školách učitelé setkávají, seznamují se s novým Kurikulem a přemýšlí o jeho implementaci. Způsoby práce se hodně liší, na některých školách si učitelé práci rozdělují, samostatně nastudovávají a poté své poznatky sdílejí s ostatními, jinde je preferována týmová či skupinová práce. V době konání rozhovorů (březen 2016) se setkání konala až dvakrát měsíčně.

Také studenti posledních ročníků magisterských učitelství oborů procházejí přípravami na změnu kurikula, například mají povinné kurzy programování a hodnocení.

3.4.3 VO3: Jak jsou připraveni učitelé a studenti učitelství na kurikulární reformu?

Jak jsou připraveni učitelé a studenti učitelství na kurikulární reformu? (sonda v regionu Jyväskylä založená na rozhovorech, stav ke květnu 2016)

Na základě analýz můžeme říci, že učitelé a studenti **jsou na reformu připraveni po stránce znalostní**. Vědí, v čem reforma spočívá a jaké na ně klade nároky. Při rozhovorech nejčastěji zmiňovali oblasti Kurikula, které jsou jim osobně blízké nebo v nich naopak vyvolávají nejistotu. Nicméně všichni byli schopni poměrně výstižně shrnout směřování nového vzdělávacího programu. Jsou si vědomi toho, že se musí změnit nejen nástroje, které používají, ale i jejich návyky, myšlení a role ve vzdělávacím procesu. Podle respondentů musí znát učitelé sami sebe, musí vědět, jak učit a organizovat vyučování. Měli by také nově používat flexibilně vzdělávací materiály, naučit se nové konkrétní dovednosti, což od nich bude vyžadovat více času při přípravách vyučovacích hodin. Kooperace je v Kurikulu dovedností, která se od učitelů nově vyžaduje. Učitelé mají více spolupracovat a být tak vzorem pro spolupráci žáků. Mají také vést žáky k samostatnému učení, spolupracovat s nimi při plánování vyučování. Zároveň jsou ale učitelé stále odpovědní za vzdělávací proces a naplňování požadavků kurikula.

Učitelé a studenti ale **ještě nejsou připraveni na implementaci nového Kurikula do své každodenní práce**. Vyjadřovali značné obavy a pochybnosti o tom, co nová reforma přinese. Hlavními obavami byly podoba vyučování dle nového Kurikula a jeho nejasná, příliš obecná,

struktura. Konkrétně respondenti zmiňovali, že sice podporují myšlenky prezentované v novém kurikulu, ale nejsou si jisti, jak se je podaří implementovat do každodenní výuky. Další obavy učitelů se týkaly návaznosti na další vzdělávací stupně, hodnocení studentů či naprostého oproštění se od tradičních způsobů výuky. Učitelé referovali, že by potřebovali více času a praktických příkladů implementace kurikula. Také počet diskuzí o reformě ve školách je podle nich nedostatečný, případně diskuze neodpovídají na fundamentální otázky. Studenti si stěžovali na nedostatek informací a diskuzí o reformě na své univerzitě.

Dle modelů managementu změny (viz kapitola 2.2.1) jsou ale obavy na začátku implementace běžné a je na manažerech reformy, aby účastníkům poskytli dostatek informací a podpory, aby se jejich obavy rozptýlily.

3.4.4 VO4: Jak se připravil management na kurikulární reformu?

Jak se připravil management na kurikulární reformu? (Promyšlené předpřipravené kroky, jak dostat reformu i na tu nejnižší úroveň implementace)

Management se připravil v oblasti rozdělení kompetencí, komunikaci, vzdělávání, zapojení zájmových skupin a financování. Všechny z těchto oblastí byly zajištěny jak na celostátní, tak na lokální úrovni. Pochybnost nastala pouze u otázky lídra reformy. V minulosti tuto funkci zastávala Irmeli Halinen. V současné době totiž reforma nemá jasného lídra, ač by byl dle slov jedné z manažerek ve finské reformě potřeba.

4 Závěr

Tato práce se zabývala kurikulární reformou finského základní vzdělávání. Za cíl si kladla popsat proces implementace současné kurikulární reformy ve Finsku a na základě obsahové analýzy rozhovorů s učiteli, studenty učitelství a managementu kurikulární reformy zhodnotit připravenost těchto aktérů na kurikulární reformu. Díky dlouhodobé stáži autorky přímo ve Finsku, bylo možné získat unikátní zdroje a vést autentické rozhovory s respondenty.

V teoretické části jsme definovali pojmy „kurikulum“ a „kurikulární reforma“ a představili proces tvorby kurikula, dále jsme se zabývali implementací reformy a specifiky finského vzdělávacího systému. Ve výzkumné části jsme analyzovali obsah Kurikula z roku 2004 a z roku 2014 a rozhovorů s učiteli, studenty učitelství a managementem reformy.

Na základě výzkumné části můžeme říci, že všechny výzkumné otázky byly zodpovězeny, čímž byl naplněn cíl práce. Stručně:

VO1: V čem spočívá aktuální kurikulární reforma ve Finsku? Kurikulární reforma spočívá především ve zlepšení stávajícího vzdělávání tak, aby lépe odpovídalo potřebám stále se měnícího světa.

VO2: Jak probíhá proces implementace současné kurikulární reformy ve Finsku? Probíhá na třech úrovních: státní, lokální a školní.

VO3: Jak jsou připraveni učitelé a studenti učitelství na kurikulární reformu? Učitelé a studenti jsou na reformu připraveni po stránce znalostní, nejsou ale ještě připraveni na její implementaci do své každodenní práce.

VO4: Jak se připravil management na kurikulární reformu? Management se připravil v oblasti rozdělení kompetencí, komunikaci, vzdělávání, zapojení zájmových skupin a financování.

Jako doporučení pro další výzkum navrhuje sledování realizace finské kurikulární reformy a jejích dopadů v budoucnosti. Dále také zpracování příkladů dobré praxe z procesu tvorby i zavádění kurikulární reformy do českého prostředí.

Jelikož je v současné době finské vzdělávání středem zájmu celého světa a zdrojem inspirací i pro jiné vyspělé vzdělávací systémy, věříme, že tato práce může posloužit jako zkušenostní východisko pro budoucí reformní snahy v ČR.

5 Seznam použitých informačních zdrojů

Aho, E., Pitkänen, K., & Sahlberg, P. (5 2006). *Policy Development and Reform Principles of Basic and Secondary Education in Finland since 1968*. Získáno 14. 11 2015, z World Bank - education:

http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079967208/Education_in_Finland_May06.pdf

Aho, E., Pitkänen, K., & Sahlberg, P. (14. 5 2006). *World Bank - education*. Získáno 11 2015, z Policy Development and Reform Principles of Basic and Secondary Education in Finland since 1968: http://siteresources.worldbank.org/EDUCATION/Resources/278200-1099079877269/547664-1099079967208/Education_in_Finland_May06.pdf

Andere, E. (2013). *Teachers' Perspectives on Finnish School Education: Creating Learning Environments*. New York: Springer Science & Business Media.

Beran, J., Mareš, J., & Ježek, S. (2007). Rezervované postij učitelů k dalšímu vzdělávání jako jeden z rizikových faktorů kurikulární reformy. *ORBIS SCHOLAE* , 2 (1), stránky 111–130.

Brady, M. P., Duffy, M. L., Hazelkorn, M., & Buchozz, J. L. (2014). Policy and Systems Change: Planning for Unintended Consequences . *The Clearing House* , 87, 102–109.

Dewey, J. (2008). *The Middle Works 1899 - 1924*. (J. A. Boydston, Editor) USA: Southern Illinois University Press.

Education, F. N. (2014). *General upper secondary education*. Získáno 9. 10 2016, z Finnish National Board of Education: http://www.oph.fi/english/curricula_and_qualifications/general_upper_secondary_education

Educational CountryFile. (nedatováno). *School systems Finland*. Získáno 28. 11 2016, z Educational CountryFile: http://www.edufile.info/?view=school_systems&topic=topic_general_infos&country=16

EDUin. (5. April 2014). *EDUin*. Získáno 30. October 2015, z Novým poradcem ministra školství je Fin; poslechněte si jeho přednášku o přípravě učitelů ve Finsku: <http://www.eduin.cz/clanky/novym-poradcem-ministra-skolstvi-je-fin-poslechnete-si-jeho-prednasku-o-priprave-ucitelu-ve-finsku/>

Finnish Immigration Service. (2016). *Finnish Immigration Service*. Získáno 1. 11 2016, z The Finnish Immigration Service's statistical summary - 2015: http://www.migri.fi/download/65019_Tilastograafit_2015_EN_final.pdf?56e536ef21bdd388

Finnish National Board of Education. (2004). *Basic Education*. Získáno 14. 11 2015, z Finnish National Board of Education: http://www.oph.fi/english/education_system/basic_education

Finnish National Board of Education. (nedatováno). *Education system*. Získáno 21. 11 2016, z Finnish National Board of Education: http://www.oph.fi/english/education_system

Finnish National Board of Education. (nedatováno). *Finnish National Board of Education*. Získáno 13. 1 2016, z Curriculum Reform in Finland: http://www.oph.fi/download/151294_ops2016_curriculum_reform_in_finland.pdf

Finnish National Board of Education. (2014). *Finnish National Board of Education*. Získáno 13. 1 2016, z Curriculum Reform in Finland: http://www.oph.fi/download/151294_ops2016_curriculum_reform_in_finland.pdf

FNBE. (2014). National Core Curriculum for Basic Education 2014. Helsinki.

FNBE. (7. 11 2014). *Perusteuidistuksen ohjausryhmä*. Získáno 27. 11 2016, z Finnish National Board of Education: <http://www.oph.fi/ops2016/tyoryhmat/ohjausryhma>

Fullan, M. (4 2011). *Choosing the wrong drivers for whole system reform*. Získáno 17. 5 2016, z EdSource: <http://edsources.org/wp-content/uploads/Fullan-Wrong-Drivers1.pdf>

Fullan, M. G., & Miles, M. B. (1992). Getting reform right: What works and what doesn't. *Phi delta kappan*, 73 (10), stránky 745-752.

Garner, R. (2015). *Finland schools: Subjects scrapped and replaced with 'topics' as country reforms its education system*. Získáno 08. 11 2016, z Independent: <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/finland-schools-subjects-are-out-and-topics-are-in-as-country-reforms-its-education-system-10123911.html>

Gordon, R., Alston, J., & Snowden, P. (2007). *School Leadership and Administration*. New York: McGraw-Hill.

Gundem, B. B., Karseth, B., & Sivesind, K. (2003). Curriculum Theory and Research in Norway: Traditions, Trends, and Challenges. V W. F. Pinar, *International Handbook of Curriculum Research* (stránky 517-534). Londýn: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

Halinen, I. (13. 6 2014). *General Aspects of Basic Education Curriculum Reform 2016 Finland*. Získáno 16. 5 2016, z Finnish National Board of Education: http://www.oph.fi/english/education_development/current_reforms/curriculum_reform_2016

Halinen, I. (25. March 2015). *What is going on in Finland? – Curriculum Reform 2016*. Získáno 30. October 2015, z Finnish National Board of Education: http://www.oph.fi/english/current_issues/101/0/what_is_going_on_in_finland_curriculum_reform_2016

Helus, Z. (2007). Učitelství - rozporuplné povolání pod tlakem nových společenských nároků. *Pedagogika* , 57 (4), stránky 349-262.

Hope, W. C., & Pigford, A. B. (2001). The principal's role in educational policy implementation. *Contemporary Education* , 72, 44-47.

Janík, T. (2013). Od reformy kurikula k produktivní kultuře vyučování a učení. *Pedagogická orientace* , 23 (5), stránky 634–663.

Janík, T., Maňák, J., Knecht, P., & Němec, J. (2010). Proměny kurkula současné české školy: vize a realita. *Orbis Scholae* , 4 (3), stránky 9-35.

Janík, T., Najvar, P., & Solnička, D. (2011). Od idejí k implementaci: kurikulární reforma v rozhovorech s řediteli (nepilotních) gymnázií. *ORBIS SCHOLAE* , 5 (3), stránky 63–85.

Kania, O. (2016). *Finská inspirace: zrušit předměty*. Získáno 08. 11 2016, z Hospodářské noviny: <http://archiv.ihned.cz/c1-65402370-finska-inspirace-zrusit-predmety>

Konopásková, A. (2011). Pohled na finské školství. *Zpravodaj. Odborné vzdělávání v zahraničí* , 22 (7), stránky 5-7.

Kotter, J. P. (2009). *Vědomí naléhavosti změny*. Praha: Management Press.

Kovář, F., & Hrazdilová-Bočková, K. (2008). *Management změny*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu.

kulttuuriministeriö, O. j. (2012). *Government Decree on the objectives and distribution of lesson hours in basic education*. Získáno 05. 11 2016, z FINLEX: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120422>

Kupiainen, S., Hautamäki, J., & Karjalainen, T. (2009). *The Finnish Education System and PISA*. Helsinky: Ministry of Education Publications.

- Lawrence, T. B., Dyck, B., Maitlis, S., & Mauws, M. K. (2006). The underlying structure of continuous change. *MIT Sloan Management Review* , 47 (4), 59.
- Lindell, A. (19. 10 2016). Basic Education in Finland. (A. Králová, Tazatel) Praha.
- McKinsey, C. (2010). *Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení*. Získáno 9. 10 2016, z Scio.cz: https://www.scio.cz/download/Edu_report.pdf
- MŠMT. (1 2016). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Získáno 09. 11 2016, z NUV: http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf
- Management Mania. (12. 3 2016). *Řízení změn (Change Management)*. Získáno 28. 11 2016, z Management Mania: <https://managementmania.com/cs/rizeni-zmen>
- Mar, A. (27. 6 2016). *10 Types of Organizational Change*. Získáno 28. 11 2016, z Simplicable: <http://management.simplicable.com/management/new/10-types-of-organizational-change>
- Maňák, J., Janík, T., & Švec, V. (2008). Kurikulum v současné škole. *Paido* , str. 14.
- Mertin, V. (2015). Informace o knize analyzující školní vzdělávání ve Finsku. *Řízení školy : odborný měsíčník pro ředitele škol* , 12 (3), stránky 27-28.
- Mohammed, R., & Harlech-Jones, B. (2008). The fault is in ourselves: looking at ‘failures in implementation’. *British Association for International and Comparative Education* , 38, 39-51.
- Niemi, H., Toom, A., & Kallioniemi, A. (Editoři). (2012). *Miracle of Education*. Rotterdam, The Netherlands: Sense Publishers.
- Niemi, H., Toom, A., Kallioniemi, & Arto. (2012). *Miracle of Education: The Principles and Practices of Teaching and Learning in Finnish Schools*. Rotterdam: Sence Publishers.
- NÚV. (9 2016). Finsko: nové rámcové kurikulum se zaměřuje na školní kulturu a integrační přístup. *Zpravodaj - odborné vzdělávání v zahraničí* , stránky 9-10.
- OECD. (2015). *Education Policy Outlook 2015: Making Reforms Happen*. Získáno 22. 5 2016, z <http://dx.doi.org/10.1787/9789264225442-en>
- OECD. (2016). *Science performance (PISA)*. Získáno 23. 10 2016, z OECD Data: <https://data.oecd.org/pisa/science-performance-pisa.htm#indicator-chart>

Opetusjakulttuuriministeriö. (2012). *Government Decree on the objectives and distribution of lesson hours in basic education*. Získáno 05. 11 2016, z FINLEX: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120422>

Pikálková, S., Vojtěch, J., & Kleňha, D. (2014). *nÚspěšnost absolventů středních škol ve vysokoškolském studiu, předčasné odchody ze vzdělávání*. Získáno 1. October 2015, z Národní ústav pro vzdělávání:

http://www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/VS_predcas_odchody_2014_pro_www.pdf

Pinar, W. F. (2004). *What is Curriculum Theory?* New Jersey: LAWRENCE ERLBAUM ASSOCIATES, PUBLISHERS.

Piri, R., & Domish, R. (2003). Tendence ve vývoji školských systémů (5). Finsko. *Zpravodaj. Odborné vzdělávání v zahraničí*, 14 (2), stránky 9-10.

Prokop, J. (2009). Reformy školství a vzdělávání ve světě. V J. Průcha, *Pedagogická encyklopedie* (stránky 564–569). Praha: Portál.

Průcha, J. (1 2005). České a finské výsledky vzdělávání : komparace nálezu mezinárodní evaluace PISA. *Pedagogická orientace*, stránky 2 - 9.

Průcha, J. (Editor). (2009). *Pedagogická encyklopedie* (Sv. 1). Praha: Portál.

Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2009). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.

Schein, E. H. (1996). Kurt Lewin's change theory in the field and in the classroom: Notes toward a model of managed learning. *Systems practice*, 9 (1), 27-47.

SchoolHolidaysEurope.eu . (2016). *School Holidays* . Získáno 1. 11 2016, z School Holidays Europe: <https://www.schoolholidayseurope.eu/finland.html>

Sahlberg, P. (2011). *Finnish lessons*. New York: Teachers College Press.

Sarason, S. B. (1990). *The Predictable Failure of Educational Reform*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Senát ČR. (2013). *Možnosti aplikace finského vzdělávacího systému v ČR*. Získáno 8. 11 2016, z Senát ČR:

http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_doc=68025&id_var=57232

SKAV, o.s.,; EDUin, o.p.s. (2010). *Kdy a jak měnit kurikulum*. Získáno 30. October 2015, z Česká škola: <http://www.ceskaskola.cz/2010/10/eduin-skav-kdy-jak-menit-kurikulum.html>

Straková, J. (2013). Jak dál s kurikulární reformou. *Pedagogická orientace* , 23 (5), stránky 734–743.

Straková, J. (2007). Kurikulární reforma z pohledu šetření KALIBRO. *Pedagogika* , 57 (1), stránky 21-36.

Štech, S. (2013). Když je kurikulární reforma evidence-less. *Pedagogická orientace* , 23 (5), stránky 615–633.

Švaříček, R., & Šedová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

The Finnish Defence Forces. (2015). *Conscript 2015*. Získáno 1. November 2015, z The Finnish Defence Forces:
<http://www.puolustusvoimat.fi/wcm/20f2ae804718c5dcb3dfb3786bf3619b/Opas+variusmiesp+alvelus+englanninkielinen+2015+22012015.pdf?MOD=AJPERES>

Tremolada, G. (8. 2 2016). *John Kotter's 8 Step organisational Change model pt1*. Získáno 28. 11 2016, z Gary Tremolada:
<https://frontlinemanagementexperts.wordpress.com/2016/02/08/john-kotters-8-step-organisational-change-model-pt1/>

Tröhler, D. (2014). International Curriculum Research: Why and How? V W. F. Pinar, & W. F. Pinar (Editor), *International Handbook of Curriculum Research* (Sv. 2, stránky 60 - 66). New York: Routledge.

University of Jyväskylä. (2013). *Department of Teacher Education*. Získáno 28. 11 2016, z University of Jyväskylä: <https://www.jyu.fi/edu/laitokset/okl/en>

Varianty. (1. Autumn 2006). *Reforma školství v České republice*. (V. Zeman, Editor) Získáno 30. October 2015, z Člověk v tísni:
<http://www.clovekvtisni.cz/uploads/file/1364590232-reforma%20školv%C3%AD%20v%20CR.pdf>

Vitikka, E., Krokfors, L., & Hurmerinta, E. (2012). *The Finnish National Core Curriculum: Structure and Development*. Získáno 16. 11 2015, z Center for Curriculum Redesign: http://curriculumredesign.org/wp-content/uploads/The-Finnish-National-Core-Curriculum_Vitikka-et-al.-2011.pdf

Walterová, E. (1994). *Kurikulum. Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno: Masarykova univerzita.

Walterová, E. (1 2012). Problémy implementace kurikulární reformy v české pedagogice. *ORBIS SCHOLAE*, 6, stránky 108-109.

Žufanová, H. (2008). Jaké jsou klíče k úspěchu finského vzdělávacího systému? *Moderní vyučování : časopis na podporu rozvoje škol*, 14 (6), stránky 8-9.

Seznam zkratek

FNBE = the Finnish National Board of Education

FNÚV = Finský národní ústav pro vzdělávání

IKT = informační a komunikační technologie

Kurikulum = the Finnish National Core Curriculum for Basic Education

OECD = Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

PISA = The Programme for International Student Assessment

6 Seznam příloh

Příloha 1 – Oblasti připravenosti učitele s otázkami

Příloha 2 - Přepisy rozhovorů s učiteli a studenty

Příloha 3 – Přepisy rozhovorů s manažery

Příloha č.1 - Oblasti připravenosti učitele s otázkami

Připravený učitel:

1. Zná obsah reformy

Co je hlavními změnami oproti starému kurikulu?

K čemu se snaží nové Kurikulum vychovávat děti?

Čím reforma vylepší vzdělávací systém?

2. Je vnitřně s reformou ztotožněn

Souhlasíte s reformními kroky?

Myslíte si, že by reforma mohla přinést problémy, jaké?

3. Ví, co pro něj zavedení reformy znamená

Je reforma velkým zásahem do vaší práce?

Co se nejvíc mění pro vás?/ Co se reálně změní ve vaší práci?

Cítíte se připraveni na zavedení nové Kurikulum? *Škála 1 – 10*

4. Je schopen (nebo uschopněn, oficiálně pověřen, kompetentní) plánovat svou práci v souladu s požadavky nového kurikula

Podílíte se na tvorbě školního kurikula?

Už jste nějak začal/a plánovat tyto změny? Kdy se k tomu chystáte?

Kurikulum se zavádí od srpna „na ostro“. Jak to, že není žádná zkušební doba? Byla by podle vás potřeba? Případně jak dlouhá?

5. Přistupuje k reformě kriticky (autonomně), a tento kritický, racionální (ve smyslu odborný, soudný) přístup mu umožňuje se účinně angažovat.

Přijde vám reforma dostatečně komunikována?

Měl/a jste možnost vyjádřit k novému národnímu kurikulu během jeho tvorby?

Je vám poskytována dostatečná podpora nadřízených orgánů při tvorbě školního kurikula?

Je vaše lokální Kurikulum přizpůsobeno vaší municipalitě?

Příloha č.2 - Přepisy rozhovorů s učiteli a studenty

Teachers:

Do teacher at primary schools teach their classes from the first grade to the sixth grade or do teachers change during this time?

For how long have you been teaching?

Selja (T): 19 years

Ruiso: 35 years

Tarja: over 30 years

Hilkka: 8 year

Sari: 35 years

For how long have you been teaching at your school?

Selja (T): 3 years at this school

Ruiso: 30 years

Tarja: almost all the time, but I haven't done things the same way more than two years (+describing her experience connected to arts, community)

Hilkka: less than a year

Sari: almost 20 years

What are the main changes beside the old curricula?

Selja (R1): not to have limits between subjects, not so new idea – now it is more and more, textbooks kind of away, handcrafts – together, one subject, mixing them makes sense but it is kind of hard, it needs a lot of cooperation between teachers

Ruiso (R2): Education based on constructivism since 1994. New curricula is trying to change the school that we are more team organized as teachers, changing school culture. Idea – teachers need more cooperation, team work based schools. New concept: school as a learning organization.

Tarja (R3): I didn't agree with the old one. It was step backwards. It was small possibility for teacher to do cooperation between subjects. I couldn't understand why all the children should do the same things. We should teacher children to be individuals not "objects" and the last curricula was trying to give them as much knowledge as we can and it was so much to do, so they didn't think what they learned. We have to give them tools how to study, how to think, how to survive in this school, world. It's not important, what is the subject but why we need these subjects and how we can get the knowledge to be creative. I think the new curricula is right direction because it thinks more what is good for society, what is good for children and teaching children to be more active. We have to think about them as individuals, not just about group. We should make children believe in themselves and let them grow in piece. I don't know if teachers do, what they are allowed to do.

Hilkka (R4): I think that the main thing is that a student is a person. Person is the main thing, not the class. Every student has their own road to go. Student is active, has active role.

Sari (R5): The difficult one. ☺ This one is very exact. There is too much things. It makes me pressure. I'm kind of perfectionist. I did my best. I feel that spirit of the new one is bring time and quality to learning as much as possible.

To which behavior or goals is new curriculum trying to educate children?

Selja (R1): social skills, looking for information, learning learning, responsibility of your own learning

Ruiso (R2): constructivism, active learning, children organize their own learning, group work, project work, outdoor activities, open learning environment

Tarja (R3): to be own life subjects, to use knowledge and talents to create new things, find new roads and solutions, they are trying to create their own world

Hilkka (R4): to be more active, they should have their goal and they should plan their own goals. They should reflect what they had done.

Sari (R5): I would say learning for life, trusting in themselves and social skills but entrepreneurship is also very important. But as I said I know now better about the wider (themes?). Well-being is very important too. But I have been into these things already so much. I'm happy that they are here pointed out. But they have been already but I don't know how big is the change. I hope it bring good things to students. But few things I'm a bit worried about. We have students which have a lack of motivation and that is the biggest problem nowadays. (speaking about these children in future – will they have a job?).

How will the reform improve Finnish education system?

Selja (T): we will see in 10 years, it's going to be more free, how children with special needs will manage that?

Ruiso: many teachers are used to use traditional methods, they emphasise cognitive aims. In new curricula, emotical, social, affective and metacognitive aims are emphasized. Metacongitive learning, that is why NBE (OPI) defined 7 different aims based on idea of overall learning. It is not easy to implement this idea it, you need to know how to teach and organize school – you need to be professional.

Tarja: well, hard question. Eventhough finnish education system cause good results, children are not motivated, they don't like to be at school. This is the possibility to make a school year, school hours worth of living. I wish children like to work, learn to like learning,

studying, even if their life are more comfortable now. In my opinion, new curricula is trying to find ways how all the children find their own style to study and because they to it on their own way, it's happy way. I hope this is the thing. I think of teachers understood it this way, it could improve the school. People would be more harmonious, not so competitive, thinking about their goals which are probably higher, I suppose.

Hilkka: I don't know. There is still the goal that when children are at 9th grade and with those numbers they go forward to their further studies. If this doesn't change, how it improves the whole system.

Sari: I hope some more creativity. I have been into that for a long time (dance, music, arts). If the curricula will have space for this kind of work besides the knowledge, and with it and in it. That would bring good results I guess. But problem is these students which don't have any passion or motivation and there are more situations where they should work more "autonomically". They should do in groups, corridor, yard or local store – but some children work only when teacher is there. They can't direct themselves. That can ruin the whole process. I hope that could be more assistance and so on. The whole spirit of creative and independent working needs more adults. One solution can be also co-teaching.

Do you agree with steps of this reform?

Selja (T): it's good direction, a lot of trying, it can't happen in one night, good direction (learning

children how to find information on the internet but you have to know also "old fashion" learning, f.x. counting). I don't like it if it goes totally free.

Ruiso: Yes, I have always been. This is my favorite way to do. I have never emphasized traditional teaching. Of course we have traditional lessons but the main process is based on progressive pedagogy, project learning, active learning.

Tarja: yes, I do.

Hilkka: Yes, I do.

Sari: I agree that we need progress but there is a lot going on about education in Finland. So, every

teacher has to think: Will I stay on this or that. There is a lot of *doubts?* that every student f.x. should find out what they are interested in and search by themselves what they need to know and how they

get knowledge. I think the aim is very good but it also includes a lot of challenges.

Do you think that this reform could bring any problems? If yes, which one?

Selja (T): special pupils, that one who are not so extrovert or with behavioural problems – maybe more focus on them

Ruiso: Yes, in many countries tried, sometimes failed. Problem is teacher education, they don't have enough tools to implement these reforms. It's possible that in future, NBOE will measure, how we are doing/what is happening, but now they don't know. Now it's based on professional ethics, every teacher needs to know what he is doing, must be aware of goals and try to reach these goals but methods are not that easy. If they are not sure about these methods, it may cause behavioral problems, noise.

Tarja: Missunderstanding. F.x. In using technologies. Some people think that this is the only change – computers. I think it's important to use them. Problem can be narrow attitude of teachers. Sometimes, they don't want to read first pages about the philosophy.

Hilkka: this curricula expects that every student *wants* to take an active role. There are students that cannot do it. Well, there is. The teachers, of course, ..maybe always when you teach you should motivate students and it might be difficult nowadays, too. So, maybe it is not problem with the new curricula because it's always.

Sari: there is not enough education for in-service teachers. We should have more days off from school to stop, think, discuss, plan but mostly we are doing all our work and meet after that, f.x. once in month, so we almost have to start all over from the very beginning. But it is in law how many days we can have day off without substitution, we can't change it. So, this is one big question that could help that the process will go well and widely.

Is the reform a big intervention into you work?

Selja (T): I'm waiting for it. ☺ But it probably changes me and my habits. It's kind of exiting how it change my manners and habits.

Ruiso: it's not, because I have been using these methods for more than 20 years, but some teachers can have problems.

Tarja: No, I don't think so because I'm changing my style of working all the time (reflect myself). I'm very enthusiastic about the change, ready to try.

Hilkka: It should change. And I'm little bit afraid how can I do it. Can I do it? I hope that I get colleges which are as enthusiastic as I am, so I can do it with them. If it is just me and reform, I'm afraid that it is too big bite. Nobody should do it alone – it's the main thing.

Sari: It might be but it is not big thing for my thinking, it's actually supporting my thinking. F.x. the new school building, when it was planned, I was so afraid. It was definitely not creative environment. But when the company was chosen we got very different attitude after that. We are talking about walls we can change and take away between two classes, there is open learning areas for groupwork. ... I'm already talking with my closest college, Taria, that it would be great to have two groups as one and two teachers, if we didn't have the walls (now it is not possible). Sometimes she comes to my class and I go there. We are planning together, so I know there they are going, so we can support each other but we can do so much more with different groups if we would be in the same environment. So, for me it won't be so big change, but for some – very big! F.x. Evaluation can be new – I have always liked to talk to students and parents what is going on – I think it is better way how to support students and to give them knowledge where they are, where they are going, what is very nice and good - everything. Also peer-evaluation, I have tried that, too and I think it would be interesting to make it more but all I have had till now came from my mind, maybe there will be more tools to do that together because some colleges said they really don't know what to do with that. But at our pages (website) there is a lot of examples how to do it but also the time is problem Even if you are interested and active, when do you have time to write about it there. There should be time made for that (sharing experiences). There is so many time pressures that we have to do in our time.

What is changing for you the most? What is really changing in your work?

Selja (T): It's hard to predict. One thing...languages. Languages start one year earlier (now 2nd class, Swedish 6th class)

Ruiso: Cooperation between teachers. Sometimes it is compulsory but it should be more about our own needs, that we can create our own teams. Nowadays, headteachers decide who is working with who or which kind of themes they are doing. It should be also voluntary-based. We are in our classrooms, doors are closed. We need to do more cooperation.

Tarja: group size – we should have a chance to change the group size all the time and we should have smaller space to work together, not just 25 children in the same place. Access to computers, materials, books – we should be flexible about materials we are using.

Hilkka: I think...I don't know but the idea thing is that my classroom has different parts, so, students can work with groups without a noise and that I'm not involved in everything. Students should be doing different things not that everybody is doing the same at the same time. I think next year is more like that.

Do you feel prepared for implementation of new curricula? In scale from 1 – 10 (10 is the most)

Selja (T): 7 – 8, what I need is more information, I can read it but I need practical examples, how to do things – at the end of April and in May, we have workshops, in Jyvaskyla, we have educational meetings, it's not compulsory.

Ruiso: I'm prepared 10. Because I have used this kinds of methods for years and I also made research on professionalism and active learning, curriculum change. So I know what is going on, I'm aware. It is good when teachers are doing also research, so they then know what's happening.

Tarja: I'm near the 10, so 9. My colleagues and husband think that this reform is made for me, my thoughts. The direction is right, that is why I think that I'm quite ready. I heard that they are estimating too many things, some things sound to me too bureaucratic (you have to write down so many things, I don't like that). Every teacher should know themselves, so they can interact with children better.

Hilkka: Maybe 6. I know (we know, teachers at our school) it quite well but the practice – how we do it? There is so much to do. We have had courses, some of them we have studied as the whole school, some of us has been volunteer in the study, f.x. math and new curricula, crafts and the new curricula. I need meeting with colleagues and time to discuss it (the practical implementation) with colleagues.

Sari: In our school, I'm quite prepared but I'm not satisfied. I would say 8, but it is not enough. Cooperation with teachers will be big issue because most of teachers are willing to that but there are also teachers who want to have their own class, systems, things. That will be a challenge. But hopefully, everybody gets enough knowledge and skills to do it – the attitude.

Do you participate on creating of school curricula?

Selja (T): I don't. My husband takes part. He's been making Jyvaskyla curricula – handwork curricula. It's almost ready, they are now thinking about grading. In new curricula, grading should be since seventh grade – I don't like it, it's late, most of parents want to know numbers early.

Ruiso: Everyone has to be in the process and I was in a group responsible for environmental studies and I created curricula for grades 4,5,6. All teachers in our school have participated in creating curricula.

Tarja: Not this time. I was upset. Future is for the young teachers.

Hilkka: No.

Sari: No. We have one thing we have been discussing about together. We are not focusing on competences, we have comments about the theme of those but they have decided that the theme is Finland – 100 years. (??) The school curricula is not definitely finished yet. It is at the beginning. Actually, it is so weird that we are so far in spring and this is going on in August. Last time, we were not living in internet world, when curricula was new, we were hard working and discussing it a lot at schools, also with parents and values. I was such a good process. I was very anxious to be involved. The spirit of curricula is created it with children, not just adults. But this is the difficult one – where is the line? We have to plan something because its concept starts from very beginning and we don't have any idea how to do but let's plan. We need to prepare instruction, so they will be motivated and they know what to discuss.

Preparing curricula: every group has different ideas and I don't know how is it going on. We have some time together, then we doing different things, then come back and maybe we have a different chapter to talk about and I don't know what happen with that one, we *should still work* with that theme. It is not very clear.

Have you started to plan these changes? When are you going to do it?

Selja (T): next autumn – it feels like it's quite soon, so little by little

Ruiso: We did the new curricula the whole year, we have had all levels: team work, group work, small groups. We had meetings – all teachers. Our school curricula is ready. We have a school board which has to approve it, also university board.

Tarja: we, me and my college, have started new ways of grading. How children understand the goals. We are trying to describe, explain, grading, so children know better what does it mean. So, pupils are more active when they think about these things, not just about numbers. (*describing it more*) Then we use different kinds of projects and methods.

Hilkka: March, last month, this month and next month, there is almost two times a month, we are planning something. The rest, we haven't been discussing at school at all – when are we going to do it? I'm afraid that we do it together in autumn. I have to do something by myself – I can't start the school if I don't have any “lamp up to my head”.

Sari: Yes. This spring and until the august. There is no other option.

Curriculum is implemented in August without any probation (testing time). Do you think it would be needed? If yes, for how long?

Selja (T): testing time – would be nice, next year it's just from first to sixth grade. I think for the pupils is better to take it little by little and test it and get feedback. Little by little is better than testing time.

Ruiso: 5graders will continue old curricula because of their last year at primary. According to national board, it is flexible in some cases - it is enough. But implementation is based on the law, so we need to do it.

Tarja: difficult question – testing time would be needed if they think that it come in the right and good form but I think the curriculum itself is quite flexible, so it very quickly starts but - I believe that it doesn't come true in the right way anywhere. Everywhere it has differences but everywhere must be an idea of trying to be creative all the time ?? and understand it better way. It's improving all the time but I don't know what they think. That is what some teachers can't stand because they don't have strictly what to do, maybe they are very stressed. It's difficult.

Hilkka: I don't know. At least half a year. After half a year, we can say something. What have been managed, what are the problems, what should we do in next spring.

Sari: I guess, if there would be some kind of this period it should be a school year. But this is still quite short. This is some kind of thing we have never had. It is not needed.

Do you think that the reform is communicated enough?

Selja (T): No, it should be more. Maybe it depends on cities. In Jyvaskyla, if group do something, they put in on the internet, we have opportunity to comment it. It's good. But I need some kind of education and practical instruction. But it's good system that we can comment. Parents – can read and their opinions can be used.

Ruiso: yes, we have had several meetings in our school, middle-finland teachers have met and also at national level. It was compulsory at school, other are voluntary.

Tarja: No, but they tried very much. This spring they have had very much communication about these things..I'm not sure..they (national level) tried their best I think. These first pages of curriculum...I think we had lack of that. There wasn't enough discussion like that.

Hilkka: I think they are. Somehow I trust that those people who has planned it did it with heart. But in Jyväskylä city, I'm not sure. In our school, the same. It has to be the community, who makes this reform, not just teachers.

Sari: more is more, but it is lack of time and money. All the teachers should do more homework and we are said to do so. With other teachers we have agreement that they will read some part and they we will talk about it, so that we work better than: OK, now you have to learn all yourself.

Have you had a chance to say your opinion about the new National Core Curriculum?

Selja (T): We had the possibility. I don't know about the state level (there is working group also), I don't know how much they are doing cooperation with headmasters and cities but to the city curricula.

Ruiso: yes, it is based on discussion. Everybody could comment it – draft. We discussed it in school and principal sent it to NBOE. We have been discussing all the time what is happening. So, we can say our opinion. Parents and students (pupils) are also able to comment, it is also goal. Pupils – idea of student democracy – parliament – but it is not easy for them. They wrote something about school in the future and we read those papers and tried to take it into account.

Tarja: yes, if I were active.

Hilkka: I was at home with children, so I didn't have a chance. Now I have chance to say something to municipality curricula.

Sari: Yes, all the time what is done is on the internet and if I were active, I could read that and make comments or go to group where they are writing the local one. But I felt I didn't have enough time for that.

Do you know if your local curriculum is conformed/adapted to your municipality?

Selja (T): yes, it always has been like that. Every city is in different area. I think it is somehow noticed that every city has its own curricula.

Ruiso: No. This school is autonomous. Every school can have its own curricula. Our school is state-own.

Tarja: yes, it is. I think so.

Hilkka: I think it isn't. In curricula, there are sentences like: "make it local." But I don't know how it goes.

Sari: It is not quite yet. On website, there are parts that are decided in our town level and there is still some which are not. It is still in process.

Is there anything more you would like to say?

Ruiso: fundamental change – teachers thinking – it might be problematic, paper curricula is not enough. Change is based on interaction between students and if these interactions are going to change, so we have implemented also the paper version of curriculum. It is not so easy process. In the world, we have so many papers which are not really implemented.

Hilkka: I don't know. It is always, when we are changing, there is always a group saying: Ohh no, it's not gonna work. I want it to work but..where is the spirit? I would like to see it. It might go that the time came too quickly. We didn't have enough time. We haven't taken enough time.

We started this year after Christmas but Jyskäkuolu, they did something the year before.

Selja: I think all our education is about teachers. Teaching is difficult job but also very nice and important job. Sometimes it is really difficult how to use your time. You have to do the basic job in classroom but still learn new things, methods and be aware of needs of the society all the time.

Do you want to point out any of topic we've talked about?

Selja (T): No.

Ruiso: No.

Hilkka: I have a feeling that we're trying to change the *world* somehow, we're trying to make school better place but are we teacher – can we do it? Can we make it?

Students:

What exactly are you studying and for how long?

Marie Helena: teaching and education, 4 years, I will be studying for 1 or 2 years

Tutti: 3rd year, primary school teacher

Otso: primary teaching, 5th year

Sirkka: special education, 5th year (last)

What are the main changes beside the old curricula?

MH: bigger themes, should have bigger standing in teaching. You do this big themes alongside other teaching during the year. 7 themes – f.x. computers (safety internet, doing information, project with internet, reading skills and so on).

Tutti: New one is more based on phenomena, not subject based. Question based. We are trying to get rid of frontal teaching, teacher is more like lecturer (talking, but interactive)

Otso: structure, new is said to be a bit messy, I don't know the old one because at school we are focusing on the new one; assessment – nobody really knows yet; somebody complains new curriculum is really unrealistic, should be more practical – should be unrealistic, it's for 10 years!; broader themes (ICT, entrepreneurship) – ideas of entrepreneurship education are everywhere, a lot of responsibilities thrown to the people, they must develop themselves; I think curricula prepares children to be competitors in the world of market, school should not be about this but about helping and caring about each other. Someone said: "The world is changing so quickly, we have to prepare children" – but what does it mean? It means that working life changes really fast, that is why we should learn children to be flexible, maybe not to have a fixed identity, to be someone who can always be adapt to situation. I see this as service of the market, it's not what is school about.

Sirkka: the idea of how contents are reached, the old one was detailed (what should students know), not it is more about phenomenon and what kind of things they should explore with the teacher – this is the biggest difference. Now, they are writing what teacher should do. It was not in the old curricula, it was about what students should know, what is the task. And of course these big themes (7 or 9 or how many).

To which behavior or goals is new curriculum trying to educate children?

HM: critic, learning by themselves, learn to behave like a good citizen, more international

Tutti: it's not about what they remember about things but it's more about lifelong learning (skills to educate themselves and face challenges because we don't know how the future is going to be). Not about recent knowledge but about skills, to understand different kinds of phenomena and how the world works and where to find information – skills what they would need whatever they are gonna do in the future.

Otso: creativity, flexibility, adaptability, team working (I found good), technological skills

Sirkka: I think they are trying to have this goal that students will have skills they need this day, it is a lot about digital things (programming), making them active, active citizens and knowing a lot of technology (☺).

How will the reform improve Finnish education system?

HM: I think it's going quite far if you are taking every word of new curricula. A lot of improvement about the bigger themes, how children are taught to be as human-being and citizens.

Tutti: Hard question. Probably they know it otherwise it would be a bad idea. I think (one of our teachers said it quite well) that we won't know how it works, we are trying to have a better system, we will see in 10 or 15 years. It's about skills not knowledge I won't need (f.x. technology).

Otso: assessment should really become part of learning but it's difficult. I wish the assessment is seen as a normal part of learning.

Sirkka: I think it will create a lot of confusion. Some teachers won't change anything. I hope it creates an idea: OK, now we change the school system, what is taught and how. But what is really happening...it will take a lot of time. Not so optimistic. Nowadays, it's a lot of talking about education in media (about cutting finances but also about the reform) about making schools more digital.

Do you agree with steps of this reform?

HM: Yes, because the school system has to move on and get better. I like the improvement but it's gonna be a lot of work, it's not gonna happen just like this (lusknuti). It's gonna be a long-term change.

Tutti: Yes. It's kind of wrong way to see it as: this is the old one, this is the new one. Schools have mixed things already. Now, they have more emphasis, so I don't see it like two different things.

Otso: Well, I don't accept everything, I would throw away all entrepreneurship education or change is as entrepreneurship in a community, benefit for community.

Sirkka: Yes, it's going better. I don't like the detailed things but I like the phenomenon idea and the bigger connection to real world – these themes 7 or 9? They should be in subjects as headline topic, these daily life skills. It's good to make it relevant to students. It is also very good thing that this emotional part, social skills (more communication and yeah) – I was not in the old curricula.

Do you think that this reform could bring any problems? If yes, which one?

HM: A lot of teachers have problems to understand new curricula and real changes which has to be done in real school situations. I think it would be good to have a lot of training situations for teachers where these changes are told really simply and easy to understand. For example: this is the change and this is what has to change in the environment – something like that. It would be good for teachers to know more. Problem will be not-knowing what it will mean.

Tutti: All changes require a lot of work to change all kinds of things because it needs a lot of reading, you need to know this and that. I think I need more time to prepare the lessons. It might be problem if teachers don't have enough time and knowledge to find out what works best. We don't have list of think you should know, it's not very detailed at all. If we have two children from one school and from the other one, do they get the same education? And does it matter?

Otso: danger – assessment, it brings new freedom, so school can understand it differently, in the future, there can be schools with different level of teaching and it's not good. I don't want children to be taught to be just player in the world competition.

Sirkka: (Mentioned before that some teacher maybe won't change anything) Well, now, when it is not so detailed, it might result that students will have very different contents (some teachers are doing in more detailed, some not – but I guess that it is also nowadays). The programming thing could be problem or the phenomenon idea because teacher, I don't know how prepared they are because they should be given more education about this. I can't see this

happening much at the moment. This might be a problem, that teachers don't really know what to do. (talking about courses at uni about changes at curricula) Well, we as students – we *should* know much! But we don't.

Is the reform a big intervention into you study and future work?

HM: Yes. Our education was about the old curricula and the new one hasn't been in my studies. So, I have to study it on myself. The change is gonna be next autumn. Now, I have just additional, practical studies.

Tutti: Since beginning of my studies, this changes had already been going on. In that time, it was kind of draft. So, in that way, it hasn't changed.

Otso: Yes, it is. It's my responsibility to follow the curriculum when I'm teacher, otherwise I'm breaking the law. I'm glad that it's in my courses, it comes very often. It is not like in the past, we don't have to know it by heart but we need to know it by heart to follow it properly. I'm reading curricula almost every day to find something.

Sirkka: No, I don't think so. Because I'm oriented in this phenomenon-based thinking and I'm special education teacher, so we have had lessons of class teaching, but we are mostly oriented to basics (writing, reading), co the curriculum is not the main theme for us, it is more about students needs.

What is changing for you the most? What is really changing in your studies/work?

HM: 7 big themes how I'm going to put them in my teaching. How student image is changing (children being critical, thinking themselves, giving them questions and problems, so they can evolve). Another thing is grading, children should be involving more in grading themselves and letting them grade their studying. Then, teacher image, teacher is not a teacher anymore, I have to be like a guide, guide children to learn. Of course, teaching is a big part, but I have to give them more responsibility about their own learning.

Tutti: Maybe, role of the teacher. It's going to change my plans of lesson and my teaching. Goals are different. More emphasis on being critical, learning to think, responsibility, being active citizen. We already had it but now, it's more emphasized. All aims are based on the seven ... themes.

Otso: I need particular new skills – like learn how to code. I took part in free course. It has a lot of publicity. Now, we have course at uni, which is compulsory for all students at masters

about ICT and coding. every student at master have to pass this course. Then, assessment – also compulsory course.

Do you feel prepared for implementation of new curricula? In scale from 1 – 10 (10 is the most)

HM: I would be 4. 3 – 4? I have still a lot to learn. I know the basics, what I have been saying now (about teacher's image, children' image – It might be actually quite a lot). So, I know basics, but do I know really what has to happen in the teaching? That is why my scaling is like this.

Tutti: 7? I have been learning about it for years. The problem I'm dealing with is how to do it in practice. How do I have enough different kinds of tools and activities for every day basis?

Otso: 7, because the structure is not familiar and I don't know where to find. But I know basics.

Sirkka: 5? I read it but f.x. this programming and all these things I don't know. We haven't been really discussing it at school, so I don't feel very secure of that. On the another hand, I feel positive because I'm going to teach in Thailand next year and it is also encouraging that nobody has experienced that, everybody is at the same level. Maybe, at that point I'm at the better position than others because we have been using a lot of technologies here, so. But anyway, I don't feel very comfort.

Do you participate on creating of school curricula?

HM: No, I'm not. My mum is. Actually, maybe I had some email about that in past.

Otso: yes, I have met school curricula in Koukala. We created project there, where themes interpreneurship and ICT were emphasized. The project should be model of work in future.

Curriculum is implemented in August without any probation (testing time). Do you think it would be needed? If yes, for how long?

HM: Hard question. It may should be but does it change anything really? Changing are going to be like that and if we had testing time, it would have been really long time because otherwise you can't see the changes. If we had testing time, it would be many years. It would be kind of wasting time, we would have any good results about testing until many years.

Maybe, one year of testing, when we have the situation to talk about these changes – a bit like Paidea Café (come together and talk about the changes and what really is happening).

Tutti: It's not really needed. Municipalities have their own curricula but teachers are quite free, we are trusted to do. I think nobody would be observing if you follow it truly or not. I think some teachers already done things about the new curricula. They are sharing information/ideas in some FB groups. The change is not that black and white. It's taking time. I have the trust that you, as experienced teacher, know the best way for your students, not just following what is said.

Otso: it depends on the form of testing time, because results are not seen immediately. I think testing time should be really long. That is why I think curricula should be really carefully thought and then create the good one. This one is not completely deeply thought through. At the beginning of curriculum, there is a chapter about values of education (vyjmenovává je) but when we go deeply into goals of subjects and themes, there are also other goals and themes – the competitiveness, for children to be players. It is not in value section but you can find it everywhere.

Sirkka: some schools have done these testing. I'm kind of thinking why not just do it and see how it goes. Then, of course, if it is disaster, everybody is in mess...but no, I don't think testing is needed. Let's just go and see and then ..anyway, school has always been developed. And it is not such a big reform, they are still teaching, in classes, schools look quite the same. So, no testing.

Do you think that the reform is communicated enough?

MH: For me, no. I'm not sure what in-service teachers are thinking. I have really mixed messages about new curricula. I think teachers are not getting enough information, that is why I think there should be these trainings. For me, there hasn't been any information, I had to learn myself.

Tutti: yes, to students. During studies.

Otso: maybe..in our courses, we should discuss more what we think about it not just reading it. Our opinions, what is good, what is bad – it hasn't been a lot.

Sirkka: now, I think it is not enough. Well, of course, I don't know what is now happening at schools but for us, students, it should be more discussed and unis should be talking about it more. And include also young students – of course they could have given some ideas but -

they should be prepared that something is really changing a lot. And, there is always a lot of talking about Finnish schools, so now it should be talking: OK, now, it's gonna be reform and what is really happening. Well, more discussions is always good if it is really about the new curricula.

Have you had a chance to say your opinion about the new National Core Curriculum?

MH: I think there had been some chances to say your opinion, before. I got emails "join discussions; give us some ideas" but I didn't go there or say anything. I guess there have been chances to say something but not that much. And now, when changes are really near, I don't have any chances to say anything. I would like to know more about the real changes – I mean there is a lot of words saying something but ... if you are teaching, it is a lot of work, and now you have to *move on* new curricula and you don't know about it enough. If want to get known it you have to do it in your free time...I'm lucky because I'm still studying, so I can do it, studying in my free time and getting know it but what about real teachers in the field? What they are going to do? Are schools giving them chances to learn about it?

Tutti: I think they were chances but when I was applying for uni, there had already been the draft. I think some of our teacher did comment. I *should* know it!

Otso: I guess there was a chance but I was away. So, I didn't say anything.

Sirkka: No. I don't think so. I don't at least remember. I think it was mostly prepared in teams by professionals in schools and leaders.

Is there anything more you would like to say?

MH: We need more information!

Tutti: Curricula is not *really* well-structured, it's a big thing going on, it's not as concrete. But we will do well – at least in some time.

Otso: it is just my recent feeling – what I have said.

Sirkka: Eventhough I read it, I still don't know much about it.

Do you want to point out any of topic we've talked about?

Sirkka: Well, there is a lot of discussion that it is gonna be big reform and of course it looks very different, but I don't know, I'm really curious that is really changes the practices of

schools. I think the final thing for that (if it is gonna change or not) is how the schools will be doing it because if they are really different, it doesn't matter how the national curriculum looks like.

Příloha č. 3 – Přepisy rozhovorů s manažery

Rozhovor s Tuija Rasinen

Palvelujohtaja, KT - Director of Basic Education Services, PhD.

(ptá se mě na to, s jakými učiteli z jakých škol jsem vedla rozhovory a jak jsem se s nimi nestala)

What is the role of the City Education Department and Education Services during the implementation of the National Core Curriculum in Jyväskylä?

Our work is to plan and have all the teachers who will be creating the local implementation of curricula pro preschool education and also for basic education. We have been organizing groups of teachers and principles who have been working for now almost two years and they are all together 150 persons involved to these processes and they are mainly groups based on the subjects but not only for the subjects teaching. There are very active groups at the moment who are working with evaluation and assessment system because we want to have many kinds of new aspects of your assessment system of students. So, one of those groups is actively working with that theme and my responsibility is to take care of the organising and because our political boards are making the political decisions, so I have to be there for them to prepare and to explain and to make all the text and make it clear for them to understand what does it mean and what this local curricula means.

So, you are like mediator between the educational and political parts? Yes, but I have been also sharing some of these teachers groups because I'm – my basic profession is teacher, so my interests are in some subjects that is why I'm also taking care of some groups. I'm also running the “steering” group for this local curriculum process, so I'm the chairman of that.

How did you choose teachers who are working on the local curricula?

Yes, that is a good question. Two and half years ago, we asked teachers to voluntarily informed that they would be interested in this kind of local curriculum work and 110 teachers + many principles wanted to be involved and that is the way we created those groups. There

have been some changes of course in participations of these groups but anyway that was the informing that they would like to be.

So they are doing it voluntarily? They work voluntarily. But we of course have to take care of that they can work during their teaching hours, so we are providing substitute teachers. not all the time but we try to activate that system and also can pay a little for the extra work they are doing but it really isn't that much but anyway it is something. So, it's not work for free.

In which phase is the local curriculum right now?

We are preparing the reform work to be implemented in August, as you already know and that is the work we have to implementation concerns age groups from 7 to 12 meaning the grades 1 to 6 but the big reform is concerning all the groups and grades. For example we think of, I don't know if you know, something about, you have supposed to see this. It is all about, one of the main ideas of your reform is to implement these competencies – competent areas which we would like to see in all subjects teaching but overall in every way, in every school. And this work is the basic for all the local curricula work also this is the core curriculum idea and we have to implement this in our local curriculum. This is something we have to do and it means that we have to implement and try to provide teaching so all these competencies are as aims. We would like all the children to be, so that all children between 7 and 16 they will touch all these competencies in their learning path. And this is one of the main ideas and...

OK and they should be included in subjects? Yes.

But I was telling about that we start with the 1st to 6th graders reform in August. Year after that 7th graders will be, then 8th, 9th graders. So, in a way, four years time for thus whole implementation work. So the final grade 2019 will be there. That is a big challenge because he will have two curriculums at the same time. So, the first group (1st to 6th) already working during next autumn but 7th to 9th graders are still working with old curriculum. That is quite challenging.

I think that is challenging but it is quite good for children because if they are used to some system for 7 years, it is nice that they can continue the old system and the new children who are kind of .. like who are staring with the new curricula at primary school they can continue with the new one. In the way, it is good system. And what we have learned and things we have to maybe change with the local curriculum implementation that is

something we can do during next year. So that the seventh graders and eight graders and nine graders maybe will have better ways of implementing something in a way that is good. but it is challenging because you really have two curriculumms at the same time. But that is the way how it is in Finland and that is happening all over the whole Finland so this is not only in Jyväskylä.

The curriculum from 1th to 6th grade is in which phase of process? You are starting in autumn, so.. Yes, at the moment we are finishing all the subjects and all the general aims concerning the grades from one to six because we have to have this political decision making clear before August and this Wednesday we have the one of the final decision making meeting with ur educational board and they are finalizing their decision making with our local curriculum.

So, you have to show them the whole local curricula and they have to say “OK, we agree”. Yes, that is the way it works.

What is changing at the local and school level according to the new curricula?

The big changes - competencies. (dává mi leták s informacemi o reformě v angličtině). Well, these thinking of these competencies, that subject teaching still is very important – we have compulsory subjects we have to learn and we have certain amount of lessons we have to teach. That is clear, that is the old thing and old structure – and that is good, but we would like to see within this reform that these competencies are connected with subject learning and these competencies should be there in every day school life, so that schools, teachers really know they have to make their working process in aiming these competencies. And if you read these competencies from there, you will se that they are very general – many aims but in the way that is the main idea is to integrate phenomena. So that children would really understand why something is happening and how can I learn these and that. It is much more important than to know something by heart and forgetting it just after the test. So, it the way, deep learning, deep thinking – it is important. Changes in the subjects – there are few. F.x. we are making foreign language learning, so that it starts earlier than it has been. F.x. in Jyväskylä we are staring studies in English when they are second graders, at the moment they start they they are 3rd graders, so next autumn 2nd graders will start their English studies and Swedish, we have been doing it so that they started Swedish latest in seventh grade, but next autumn sixth grades will start that – Swedish studies.

Are there special teachers of Swedish or is it in competence of primary teachers?

Yes, our system is, so that all the qualified class teachers, the teachers who are teaching from grade 1 to 6, if they have their degree in education from university, they are competent to teach all the subject we teach but it is a bit difficult because quite few universities have been having courses for Swedish, teaching Swedish language and that is why I think f.x. in Jyväskylä autumn we have many of those subject teachers who will take care of the teaching Swedish language for sixth graders. They will be a few class teachers who had in-service teachers courses during this year and next year also and they want to and they feel that they are competent. it is fine they can do that. In Jyväskylä, we have been picking up one of these parts – competencies and it is the ICT competence. So, the skills with that. We make decision that we want to be sure that all 6th graders and 7th graders at least will be studying ICT skills but we also think that and also want to see that all the children in all grades will use ICT facilities and it is there and all teachers have possibility to use all the materials and that is something we really would like to see but we wanted to take care of that it must happen, so that is why we put one lesson to fifth graders, so that you have to teach ICT issues during one lesson per week and with the seventh graders we have the same thing. But it is not a subject, as such. It concentrates on ICT skills and competencies. And that is something local we made here in Jyväskylä. And also we have, there is old tradition in Finland that we have handycrafts and we have been having two parts – dimensions in that subject concerning their materials they are using: in the way, hard and soft (textile and technical and technology part). But this new curriculum make this two areas together, so we only have one subject and it is only handycrafts and it includes these two parts and core curriculum says that all schools have to take care of that all children, boys and girls, are not choosing any of those two parts as it used to be but they study the whole subject as it combines these two areas. And this is quite a big change in a way, change was there already with our previous core curriculum but for example Jyväskylä did not take care good of that reform then. But now it says, this book (ukazuje mi národní vzdělávací program) is really saying to do that and this is something we need to do. I know that at the moment there are 50 teachers studying and planning next year, so that they really could work together, the textile area teachers and technical area have to combine their ideas how to make this new one handycraft working.

How is it going to be with hours of lessons? Are they going to have 2 lessons a week or four or how is it going to work? Yes. there is this degree which says that every school in Finland has to have these minimum amount of lessons per week. And this is something we all

have to follow. That is a law. It is a degree that says the minimum. In Finland, in Jyväskylä we have been having more than this minimum amount of lessons and f.x. handicrafts have been one of the subjects that we have been teaching more than the degree says. And we are going to do this this and next year also. So, generally speaking yes, they have 2 lessons of handicraft per week.

So, they are going to focus on like one topic for creating, I don't know – chair and for some weeks they are going to create “hard part” of the chair and then focus on the textile part or is it like: Now, we have technical and next week we have textile. If you know what I'm asking. Yes, I know what you are asking but it is a hard question because at the moment teacher and principals and there are university persons they are, today, really planning how to implement this change and in some cases, yes, what you described but at some cases, that is not the way they are going to do it. It would be ideal if there would be two places where they have this equipment and facilities for these both areas and of course they would have teachers who are capable and willing to do this new way of teaching this subject and it is going to be interesting next year. What kind of way school are having in a way that they are quite free to do. I think schools are also different. There are huge schools, they have many teachers, they can combine their competencies and places and facilities. but there are small schools then it is quite hard to make this combinations working. We will see what happens next year but they are really are quite free to do. But the main thing is they can't force pupils, no longer to choose this area or that area. They all have to learn the way to do things. That is the big change.

You have described a lot of changes but something else? Well, the big change is also the assessment system. One of the biggest changes will be there. We will try to have more interactive ways of assessing pupils and we will concentrate on competencies. Not the contents of the subjects. Contents and aims in the subjects are very important but more important is really what are the levels, what are the competent levels that students are achieving and how they have been doing and we really would like to create more active system for assessing, so that the students really would understand what they have been learning and what they still have to learn because the system now including tests and giving numbers when evaluating.

So, are numbers going to disappear? Yes, in the way, numbers are going to disappear a bit further. So, we have a plan that in Jyväskylä we will have numeral assessment when the new

curriculum is implementation within eighth and ninth graders also, so, we have a plan that the students will have numbers when they are 8th graders and 9th graders and the first number will they have they they are 7th graders with whose subjects which are (f.x. handicrafts) compulsory subjects. Some students will see their study as handicraft when they are seventh graders so they have to have number – numeral evaluation because they will need that number in our system when they are ninth graders because when they are going to higher secondary school. They are using numbers as their system.

What about parents, what are they saying about this system, because well... This idea about these changes of assessment... for example. Yes, many teachers, many pupils, many parents are very curious to know what does it mean because some parents, some teachers, some pupils they would not like to see these changes to happen because it is different and they don't understand why we would like to see it in new way. It is understandable and I'm sure many teachers think that these ideas of new assessment is very good but many teachers maybe think that, I know that they are, very curious and sceptic ... *it is maybe more work..yes, it is maybe more work but I think it won't because we have been planning very good system, it's electronical system of assessing and there are groups of teachers who have been planning this competence levels for every subject, for every grade. So, that work has been fantastic. And I know that if it will come true, it will be very very good system. And test papers will be there but also many other ways how teachers would see and students could show and I have this competence and I had been preparing this and that and I can do learning process in my way. I can show it and the teachers and the parents can see it with different kind of documentation. But if we have different levels for every subject, for every grade, then they can read the aims what you have been doing and which you have been focusing and what you have reached and which you have not reach not yet. So, it says f.x. much more than number.*

Well, something else?

One change for all schools for all grades. Every school have to provide at least one modul which combines different subjects and phenomena and these phenomena should be those which students are really interested in. So, in a way schools should have at least one modul during the academic year and every school for every student that the learning and teaching will be different subjects and things and in Jyväskylä we have even made a minimum for this kind of modul. We want every school in Jyväskylä to work with this kind of modul phenomena based work minimum 60 lessons per academic years but if school want to make it

other way than 10 days, they can do it. This is the minimum we would like to see in Jyväskylä. *Do you think that it is going to be in future that these moduls are going to increase?* I think so. And I think this is also one of the main ideas in this book. If you read this (curriculum) you would understand why Finland wants to do these kinds of focusing of these really important skills and competencies every child should learn in school.

Now I know that your local curriculum is adapted to your municipality. You told me about it, is there anything else which is really adapted like to Jyväskylä, themes, topics? I think the whole Finland is aware of that we really have to make actions to promote more active ways of working and moving and physical exercise and physical activities during the school day. It is also something that Jyvaskyla wants to do and this is something we are really concentrating here in Jyvaskyla. We have also these academic sports and also Jyvaskyla is also an active city of we think of people how they are, what kind of places they have outside and indoor. And this being an active citizen, active child, that is something we are concentrating here.

I heard about a lot of sport activities like cross-country skiing, or swimming, and we have long breaks between... this system has been long very good and we have long breaks during the school day, for example 45 minutes that they can do sports and exercises they want to outside and indoor. That is something we would like to see in every school.

We have the freedom to have breaks during the academic year but the last day of academic year is something that is our general day for the whole Finland but we can start the school year a bit earlier, in august if we want to, so we could have more breaks during the academic year. But the amount of academic school days is the same in Finland. In Jyväskylä, we have been having a break during autumn, always in October, then we have a winter break also, on February, March and Christmas holiday time but not in that sense what you ask.

Which problems do you have to solve during implementation of the new curricula?

I told you about these changes about some subjects concerning foreign language teaching and f.x. handycraft and this is something we think that teachers will take care of that next autumn and materials, something that has been question here in Jyvaskyla, and I know that this is problem all over the country, how well f.x. learning materials are aware of changes the aims we should have in teaching and material, the money, funds are not that much and the amount has not been increasing enough so some school have problems with the materials but we would like to see that the materials would not be the curricula for teachers and I think this

is something that we have been filling and has been one of the aims in planning the new local. And more and more they have to do that. Of course this is a lot of work and it is not that nice but we would like to see teachers to work together, so they could create materials f.x. or they have good tips – a lot of website and e-learning things they could share just if somebody tells you OK, let's try this and that. We are going to have, I don't know if anybody has told you, we have out local curriculum – Pedanet. There will be material bank... *so you can share materials*..yes and there will be one of the main active, important parts there. So, teachers really can find easily tips, good ways of doing it and materials also.

Btw. Have many schools is in J and how many teachers? We have 44 school buildings. But you know that we have some schools that are having several units. inside one school, f.x. Koukala kuolu. Koukala is having first part from 1st grade to 6th grade, it used to be Vochjalanbi school and last summer we made combination on that Koukala campus area, so all school including grades one to nine. And there are several other schools which have in a way two or three units. Those schools we have 32 schools. But that school may include several units. And 1100 teachers.

Any other problems came to your mind? I think that main problem really will be that all teachers should read this (ukazuje na Kurikulum – pozn. autora), at least some parts and if not this one, but the local one. When it is there on Pedanet. And I know that we have been trying events during this academic year that schools have been studying the curriculum together, there have been workshops and some in-service training sessions. And we are continuing this work during next year. I think it is going to be very active year with in-service training. Events and courses with our teachers, this is something we have to take care of.. *that means that you are going to continue also after the implementation*...yes, we will have to.

How do you support local teachers? You told me about pedanet, about workshops, about meetings. Is there something else? Yes, if this works, so that in a way, all the teachers, every individual teacher will have his or her chair with pedanet, reading and studying, working, participating in workshops, being active. That would be very very good. There will be some teachers always, they have personal issues and they don't have time, strength at the moment to concentrate in these things and in the way that it is challenge – How can we reach every teacher? We try to do that, with workshops and some in-service training days. But if we would have more time for that kind of work, that would be nice but they have to teach all the time. They have to do this everyday work, so they can't be separated from that

work and concentrate on this. That would be ideal but that is something we can't do. But not in J, not in Finland. And that is the way it is... *I think it is up to principles, they have to know their teachers* ..yes, they are key persons in this process.

Do you think that teachers are prepared for this reform – in general?

In general, I think (přemýšlí déle) yes. *You can use – I did it with teachers – you can use scale from 1 to 10 and tell me on the scale.* I wouldn't like to use a scale because there are differences between between schools and school units and of course individuals. At least all teachers should be aware of that reform, that it is coming and I think all the teacher recognize this. At least they know some of the main changes how much is this going to have affect on their work, this is hard to tell but I hope that in every school we have some so active teachers and principals that they can in a way make this reform so attempting that the other want to be involved to.

OK, yes, it is nicely said. OK. Do you feel prepared for the implementation of new curricula?

I think when our national board really finally have this book ready. *When it was?* It was December 2014, this came out. Of course we saw drafts and we knew this core curriculum really involves school principals, schools, authorities, children for this process and they make it very transparent and good way. But the final version when it came out I think the time from that day December 21st 2014, just before Christmas, this has been too short. So, in a way if they have been better with this if we they have given us more time because now it really says that we really have to start at August 16 and that is that. And we have to. So, I as a person in my role, in my work, I have had to concentrate on this as well but I have millions of other things to take care of, so I have tries my best. But if f.x. this (ukazuje na Kurikulum – pozn. autora) would have came out summer 2014, it would have helped. .. *because it is better to work with a school year than with normal year..yes.. so, can you use the scare for yourself how you feel prepared for it?* Well, in our current scale, 8 means good, good competence, good achieving. I think I would give 8. *OK, thank you.*

How is the reform communicated to teachers, parents or public?

Next year when the implementation really starts to 1st to 6th graders schools. Parents meetings and parents' evenings will be the places where many parents at the same time will learn something. But in a way our national board has been taking care of information they

wanted to give after this book (Kurikulum – pozn. autora) come out. And locally, we have been informing media f.x. in some faces but more active we could, in a way, we have been so must focusing, preparing the local curriculum that informing every parent, all the other stakeholders, it is not a priority at the moment. I think it is more important when the implementation starts then, all the persons involved will really understand what's happening and I think that is the time to be active. This is my opinion. *And to be active, as you said at school level? during meetings?* Yes.

Curriculum is implemented in August without any probation (testing time). Do you think such testing time would be needed? If yes, for how long?

Because we don't have the duty to have this testing time then I don't know, I wont even think about it. But could it be nice? Of course if you want to test something to see "OK, if we really have real implementation starting, we know already this are the part you have to take care of. it would be nice in a way I think this four years time we have at least two curriculum going. As I said, next year during the academic year this implementation is outgoing and active. During this coming academic year we may know some parts we have to concentrate better. 7th graders curriculum, 8th graders *..so you are going to improve during the implementation time..*and in the way the big change here with the curriculum process as such is that it is process, it is not a book we want to read the line, from that page, that is something we have to do precisely. I think this is encouraging and forcing us to improve the system. If we are aware of some critical parts and we know that this is not very good way to do, we have to change it. This is something we have to do.

OK. One more question came to my mind: Which support do you have from NBoE? Which support do they provide and can you call someone or ask someone if you don't know? Yes. There are persons having specific dimensions or areas on responsibility. We have been calling several times. But there are other municipalities calling and ask questions but I know the persons I can call and ask. Apart of that part has been this book and some background materials and some in-service training events and things like that. But in a way, more active maybe... you would appreciate.. yes I would appreciate it but I know that this book was huge process on that and maybe after that... now it is done and it is local decision making how they would like to implement this. In a way, that is good because now we have the freedom to do but we have to take care of what we have to do and they asked us to do as minimum aim or at least but of course if they have given us more principles for the ideas of

the reform, f.x. assessing reports and the new ways of learning and new materials and how we can implement these handycraft teaching. In a way, it would have been good and nice, easier. But now we have to invent and well, in a way, it is good.

And how it is with funding of new curricula? Does the borad of education take care of it or did they tell ministry of education how much money is needed?

No, funding is not, or of course everything is because financial is also because education is funded by local government. So, in a way, yes. But for focusing this local curriculum work, no, nothing.

Because on of these, ICT, a lot of equipment is needed if you wan to provide ICT, so...yes, ministry lounded some programme and smaller and bigger in a way yes. We can ask for that and we have been doing that. I have to say that with that sense, we made a double share also because application papers, that we could be involved in this and that program and yes...but it is still a lot of work..it is a lot of work to make this and to organize really but yes, I have to say we got our share for that.

Thank you very much.

Good luck with your studies and take this (článek o reformě).

Rozhovor s Erja Vittikou

I think the main issue in this curricula reform is pedagogical change. We have or we wish to make some development and difference or change in the way that schools work and teachers work and function. So, there are a lot of this kind of pedagogical guidance in the new curriculum. But regarding the subjects and contents I think there isn't that much change relating to the curriculum before this. But, well this pedagogical change was one change, then maybe there are or I know that there are many aspects that are guiding to what's integration of different subjects. We have so called transversal competences, the broad ...yes, I know 7 competences...yes, seven competence areas which are aims for all the subjects. For all, for each teacher they are kind of forcing the teachers to give instructions little bit differently. So, we have defined these so called multidisciplinary learning moduls and there is statement in

core curriculum that there should be one multidisciplinary learning modul in its pupils program once in school year. One modul in every year.

And for how long it should be? Well, that is up to the school to decide but we have said that it should be sort of longer period, f.x. one day, or one week. It must be a little bit long term and those multidisciplinary learning moduls should be planned and sort of implemented in a way that more than one subject in included. So, that is one thing that is somehow forcing them to combine subjects.

Is it like the starting point for some future more integration of subjects? Well, let see how they are implemented. But the subject division and different subjects they are stayed in legislation, so it is not that easy to sort of break that totally. But we have made, sort of create approaches for little bit more to integrate those well. I think these are main sort of changes in comparison with the old one.

What were the main reasons for this, producing the new curricula? s you perhaps know, the curricula reform comes in 10 years and it has been quite regularly within ten years. So, maybe it was time for that and now of course the changes in the society. ICT, different approaches to knowledge, kind of forcing us to change the way of school function and especially how the different contents will be taught and instrumented in schools. I think those are the main we had and actually, we did a broad analysis of the current situation regarding we were analysis the curricula in different countries and we were analysis results of the learning outcomes evaluation and many kind of analysis about the changes in the world. This analysis also produced reasons for and sort of arguments for the change.

Is it somewhere publically presented? Yes, there are different kinds of publications but I think...I can find at least well actually I don't know if they are in English. *It is OK, I can just try to go trough it. I'm not speaking Finnish but I have cooperated with Finnish students at university. So, if you can send it to me, or if you find some kind of piece in English, I would be really glad. Or at least in Finnish.* Well, I am actually – this curriculum analysis it is my work, so I can...at least, find it for you but it is unfortunately in Finnish.

It is OK. Was there something surprising during the analysis to you? About incomes or something that forced you to think differently about the future curricula? Yes, well. It was clear that in many countries, in comprehensive schools, there are in national curricula, there are, they have been defining this different kinds of competencies, so the competence approaches are quite popular but the relating to pupil assessment, it is not – the assessment is

still basing on subjects. And we thought about the aims and objectives are ... *yes, we have it too, competencies...* we don't assess competences, although we define aims or goals. I think that – we thought about it – in our process as well really carefully but it is the issue of legislation. We cannot, because it is on the law that we can't change this relating to the subjects, so we..we tried to create link from, sort of connection between subjects and these competences. I think we managed to at least some way combines those two – so they are not totally separated. Then..

Which particular benefits will have pupils from this reform? I think that pupils benefit quite a lot, the changes are really relating to the learning environment. F.x. the use of ICT, because we are now guiding the schools or we say that they will need or they must use ICT. They cannot escape it because there are many results showing that in Finnish schools the use of ICT isn't that well in every – there are differences between schools so now every school need to take that into account. And I think that is a – and the curriculum will be more sort of up to date degrading the world where the pupils live. The topics need to be from the pupils point of view if you are teaching some environment issue or something like that. And I think that pupils will actually benefit quite a lot if the reform is implemented as we wish. Well, then it need to be some kind of education for the teacher and who are the authors of curriculum, what do you mean by that. *Well, f.x. I saw sort video with Irma Halinen and it looks like she is the – some kind of idea leader of the reform, so what I'm asking is who are the authors because somebody has to be the – it must be someone's ideas. Who were at the beginning of the reform. Who are the people who were working on it at the beginning and what are they? Are they teachers? principles?* Well, some kind of starting points was sort of created and define in the national board of education – here. And as Irmeli Halinen was the actual leader of this whole process but as you perhaps know it was quite broad the whole process. There were over 200 specialists in these working groups. But well the main ideas were from national Board or education. From all the different specialist in here. *OK, can you tell me just which type of specialist they were?* We have counselors of education and there are different kinds of counselors. F.x. each subject has its own – there is a council of education in music, in history, sciences and we together maybe there was then about 30 specialist in here. So, we kind of reflected and made a plans together. *You, counselors, you are originally teachers?* Well, it depends, me, f.x., I'm not a teacher, I have studied education in Helsinki university. There are some – as me – I'm the Ph.D. and there are couple of us that are Ph.D.. *Or you are like research – education as a science more than teacher training..* yes, and also there are quite

many of us from municipal administrations, they are like school administrators of the local – not principals but the administrative persons of the municipality...*providing educational services*...yes, but also many has history or background in teaching subjects and we are the actual authors cos now Irmeli was the leader of this process but now she is retired, so it is us who are actually still here and implementing and supporting schools and municipalities to implement the reform.

Did the authors introduce any detailed plan or conception with specific goals? Was there any balance-sheet of feasibility made?

Yes. I wasn't sure what you mean by this "balance-sheet of feasibility". Well, something like swot analysis, what is going to happen with, if it is... well, I can answer that there wasn't anything that detailed. We had plans but it was like following the process more than sort of calculating what will happen and which will be the results. Like we have this kind of big ideas we wanted to implement. And that was more like plan for the process.

How was the reform communicated to teachers?

Well, there were many ways. The first of all 36 different kinds of working groups making the national core curriculum and over 200 specialist and teachers were represented on groups. Each group had at least one teacher and so that was one way and then we, I don't know if you have had any questions relating to that but had open drafts of the curricula three times. I think that was one way how to communicate and introduce the new curriculum because they were able to read and comment on the drafts. Also we have produced these in service education trainings for the teachers. That was the publically funded so it was free of charge for them. We were in different cities in Finland. *Can I ask you when exactly?* It was just when it was published the national core curricula. *So, 2014?* Yes, 2014 and on the beginning of 2015. I think we had actually quite well covered the whole Finland and of course we, the NBOE, provides education and sort of training for teachers but it needs to be paid and it is sort of different kind of support. But I think it is also some kind of, one way to support schools and teachers. And those seminars or conferences are quite popular as well. We had many of those within a year. And 2015, there were quite a lot this kind of seminars and relating to different parts of the core curriculum. *And the seminars, there were like in municipalities or nationwide?* Well, they were nationwide. We had a few of them in Helsinki, few of them f.x. in Oulu, I think in Jyväskylä, in different areas where is easy to go from nearby cities. *And how many teachers participated in these conferences or seminars?* A few hundreds.

You told me that teachers did participate on creating the new concept of curricula. Did any teachers' organizations or unions participate?

Yes. Teacher union which is strong and we do a lot of collaboration with teachers' union. There was this sort of steering group which was steering the curriculum reform. It was run by NBOE, so the chair was our director, Jormaka Opinen, and there was Irmeli Halinen but there were all sort of main stakeholders represented. Teachers union, ministry of education, the association of text book publishers, association for principals, association of municipality represents, minority (Sami) and then I think it was quite big group but it is represented on our websites, the different members of that group and that is one way which the teachers union participated actively.

So, these stakeholders could have commented to the ideas or? Yes, and they had this meeting where all the main guideline and main ideas were first sort of presented and then, after that we were able to publish those draft. They were always the first to, sort of, prove all the plans and drafts we were publishing.

You told me, it was possible to comment on the new curricula. And how did the National Board dealt with these comments? Well, they were collected on our websites sort of, every comment was collected for each subject, so that we could collect all the comments related to f.x. mathematics, and then all the comments were given for mathematics group get those and they analysed them and then decided if there were some good reasons for making changes for the drafts. And I think there were quite a lot. *I think Finnish teachers are quite active. What I heard at least.* And sort of these comment were actually able to influence the draft because I know that there were some changes that were made to the drafts. Some, many comments related to some aspects.

Do you think that teachers are prepared for this reform?

Well, well, if we look at the teacher education in Finland and I don't mean in-service, I mean this teacher training. I think that curriculum isn't that well covered in teacher education as we from NBOE, there are a lot of differences between different universities but in some unis there is only one short period that deals with curriculum. That depends. We also have analysis, we did analysis. The curricula of different teacher training programmes and there were quite a lot of changes. *But mostly it is about in-service teachers right now. Do you think that in-service teachers who are working with the old curricula are now prepared for implementation since autumn?* I think that is one big challenge in Finland. I think there are so

many pedagogical changes related to ...it is not about teaching contents it is about using ICT, student assessment, it is quite differently expressed in new curriculum. I think teacher training needs to consider carefully how to include this new...*hm, are you working with universities somehow on this point?* Well, we create some seminars together with them because it is under ministry of education to decide which kind of teacher education, teacher training there is. it is not that good the collaboration. *Universities are trying to be as autonomous as they can be and they don't want to be involved.* Yes, and we cannot tell them that. We must do this. it is not like that we are trying to negotiate, create ways to collaborate with them but it is up to them. They did into account.

Which kinds of support have teachers got? You told me about the seminars... Which kinds of support are they going to have in the future? I think it is interesting for me to know because the reform, the curricula is implemented in autumn and then probably they will have also questions and some kind of doubts maybe after really starting implementing the curricula, so.. I think the main way to provide support is the in-service training one with NBOE, one that NBOE provides and also we sort of deliver every year certain amount of money from the ministry to provides to the in-service programmes. And different kind of in-service education providers can apply and get money from us and we decide who, we can steer where the money goes in in-service. I think that the implementation for the curricula reform will be for many years main sort of aspect for getting the money. And then also we are planning to make some publications f.x. one relating to the new competence areas and one for the pupil assessment and that is also something that ... *yes, I think these things you have just mentioned are most new or most difficult..yes, I think so too. My work relates the pupil assessment and I have got plenty of questions every day and I have been giving those lectures and seminars around the country so I know that it is really difficult. Well, because I have interviewed a few teachers I think the assessment and the competencies were like most difficult thing for them to reach.* Yes.

Another support? Actually there is this development network. It is called “majaka” that means network in English. There are some information about this. It is network of different schools and municipalities and I don't know maybe there is around 150 municipalities (I don't recall actually but there are sort of persons in national board of education who are running this network. And they have a lot of exchange of ideas and also once in a year they have this big forum where they can share their development ideas and different kind of inovations in a way.

I think that is one aspect for the support. *So teachers can share ideas and innovations on a website?* yes, on a website. It is own sort of platform for sharing ideas.

Did the National Board or Ministry of Education use any specific theoretical concept of implementation of the curriculum reform?

The theoretical concept...*because it is really huge change...* well I know that there are some or it may be analysed what is the theoretical concept of the curriculum itself. But I don't know .. *well, I mean more the process. it is quite a big change, the whole country is involved, so there must be some kind of manager theory how to implement the curricula. So, it is based on your previous knowledge or is it some kind of theoretical theory behind.* I think it is more basing on experience and sort of knowledge and because we communicate quite a lot with field, with municipalities and I think and because there are many of us who are working in here NBOE are from the local administration as I mentioned. I know they have an idea how it would be best to implement process. I think there wasn't any specific theoretical concept at least that would have been expressed clearly. I don't know. We thought about the curriculum concept, concept of learning and concept of curriculum quite a lot but not about the concept of management or some kind of process that is gonna change the theory.

Because f.x. in Czech Republic we had a big curricula change in 2004 and I think the curricula itself in really good and it is really ... it is giving a lot of opportunities to teachers but it was not well communicated and implemented, so it is not working. So there is a two different things – one is really well prepared curriculum and the second one is that teachers really use it, that it is implemented. I think that we might have same kind of difficulties ahead. *But you implemented curricula in 2004 and it is working, so.. well, different people were there. Well, let see how this will be, how successful this will be.*

Do you think that some kind of strong leader is necessary during the implementation of curricula? Like this is the person, who is the... Well, I think that well in Finnish context I think yes. There needs to be a leader who runs the process. But I think that involving all the different specialist at national level and also involving the local administration is how to participate different people it is at least as important as the strong leader. Should be. And I don't know if there are different aspects but I think that it is..yes...well strong leader can involve different but the strong leader can be also kind of who wouldn't listen anybody else and just making his or her own sort of ...*direction.*

In which way have been divided managerial roles and responsibilities for coordination of the reform at state level?

Well, we had, SNS, there was the steering group which were different stakeholders represented, then all these, us, working here we sort of 30 people tried to go ahead together and reflect together and there was smaller coordinating group, where were 8 of us, who actually, there were a lot of writing and preparing work that was the coordinating group that was actually did all the sort of work. And of course the coordinating group participated quite a lot of power in the process because I was part of that group we actually wrote done many of the texts and plans. But that was these were the main roles. The steering group, the coordinating group, and then all the specialist at national board of education. And the whole 200 people – working group.

The process of implementation from the coordination group to other levels? How does it work? We tried to communicate as as well as we could. Of course, well, always, there is a complaining about changing – this is now change and this is now...it is like the process goes like that something that. We find something that cannot be stated as such and then.. because we coordinated also the work of this different subject group, we had to make sure that the different pieces of the national curriculum would have the same structure and that every ... that was quite hard – it is typical - because the matematisians seem to think differently than the musicans and they have to make the same curriculum. It was quite difficult and I think there were some complaining about ... from these subject groups that now you are changing all the...

Who decided about the terms of curricula like when it is going to be published? Draft? When it is going to be published as final one and some kind of schedule for plan of implementation? Yes, it was the coordinating group made the plans and the steering group approved that this would be the plan of the dates. And it is also the national board of education because it is the direct general of the national board of education who actually then approves and signs the new national core curricula. Then we needed to sort of negotiate between with our directors and if this is ok and how..but first of all, it was the ministry of education that said that national core curriculum need to be ready by the end of year 2014, so that schools and municipalities have a year and half time to prepare their own which would be now taken.

And who's communicating with municipality level, is it the coordinating group? Who gave them...? Municipalities were presented in the steering group. I see, so they also have our websites during the whole process we announced the main dates and... So, they have a one participant in this steering group? And and also in working groups. So, they then get information from this representants of the group? Yes.

Has the government given enough money for the reform and its implementation?

Yes, I think so. We had money for the process and now...well, now, when we are implementing – of course there isn't that much money – straight t the curriculum process but it is sort of ...in-service training money is now sort of the governments money for the implementation of this reform, so this is not directly but through this.

How and when is the reform going to be evaluated?

Well, we have already started our sort of self-evaluation and NBOE we have – it is a word for making survey – sort of made one survey for each member of who were involved in working groups and now we are preparing survey to the each municipality. We are asking how they think that the process went and what do they think about the new curriculum.

So, you are asking about process and you are about the curricula? Yes, within the same. But that is only one survey, that have two aspects. We are including whose two in the survey. And then we – in 2017 – we have actually a plan for the follow up. Now it is the first the survey, then we are analysing some amount of local curricula. And then make a sort of assumption how ... if it is really following your thoughts and so... And then this follow up will be sort of reported by the end of 2018. But the also ministry of education are starting now you know the – there is this “karvi” which is the centre for national assessment, it is a different agency and they are now starting also to evaluate – they are responsible for all the national evaluations of learning outcomes and now they are starting to evaluate the curriculum process. I don't know that much about their plans but I think it will last for al least 5 years and they will have different kind of phases in them. So, it is going to be evaluated quite thoughtfully.

How is the reform going to be reflected to undergraduate education of teachers? You told me that it is not so easy to implement your thoughts and force universities to do some changes. We tried to communicate and collaborate with universities that this new aspects of the core curricula would be taken into account in this undergraduated education. that is quite

good. Pre-service and in-service they are not that well representing the issue but let's see how we manage to influence the universities. I'm hoping that – because I think that core curriculum needs to be part of their own programmes.

Have you thought about made them as one of the stakeholders? Universities? Because they are part of the process as same as maybe like high school. Yes, they are. They were represented on process, they were also many teacher educators who were part of the working groups but that was on that time, now there isn't any structures of sort of involving them. Because they are so autonomous. We are hoping to.

So, you were collaborating with them during the process of creating the curricula because they were like one of the stakeholders because they are involved but you have problem with communicating what they should do about this whole change. And now it is difficult process for taking of universities into curriculum – it is really difficult, so this is only one aspect of teacher training programmes and they decide how much space it would get.

Is there anything else you would like to add or do you want to highlight any of topic we have talked about?

Well, no, I think that this was quite ... I think all the aspects were covered.

So, thank you very much for your time.

Yes, I'm hoping you found it helpful.

Definitely.